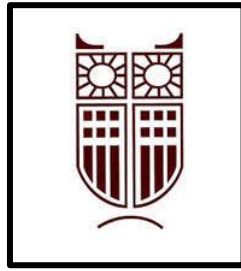

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ»
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

Τοπικο-κεντρική αναπτυξιακή προσέγγιση στη νέα Πολιτική Συνοχής 2014-2020. Η
περίπτωση της Ελλάδας

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ευαγγελία Κονταξή

A.M.: 0816M008

Αθήνα, 2018

Τριμελής Επιτροπή

Βασίλειος Αυδίκος, Επίκουρος Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπων)

Αθανάσιος Παπαδασκαλόπουλος, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Ιωάννης Ψυχάρης, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Ευαγγελία Κονταξή, 2018

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

*Η εργασία αυτή αφιερώνεται
στον αγαπημένο μου Διαμαντή,
που είναι η κινητήριος δύναμή μου.*

Συντομογραφίες

CLLD	Community Led Local Development
ΑΕγχΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΒΑΑ	Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη
ΔΑ	Διαχειριστική Αρχή
ΕΑΣ	Εθνική Αρχή Συντονισμού
ΕΥΣΣΑ	Ειδική Υπηρεσία Στρατηγικής, Σχεδιασμού & Αξιολόγησης
ΕΦ	Ενδιάμεσος Φορέας
ΕΠ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΕΣΠΑ	Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης
ΕΔΤΕ	Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά Ταμεία και Επενδύσεων
ΕΕΣ	Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΤΕπ	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων
ΕΓΤΑΑ	Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΤΘΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΚΙΠΣ	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
ΜΟΠ	Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα
ΜΕΑΠ	Μητροπολιτικός Επιχειρηματικός και Αναπτυξιακός Πυρήνας
ΜΜΕ	Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις
ΟΧΕ	Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις
ΟΑΑΑ	Ολοκληρωμένη Αειφόρος Αστική Ανάπτυξη
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΠΕΠ	Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα
ΡΣΑ	Ρυθμιστικό Σχέδιο Ανάπτυξης
ΣΚΓ	Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές
ΣΕΚ	Συνθήκη για τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες
ΣΟΑΠ	Σχέδιο Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων
ΤΑΠΤοΚ	Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων

Πίνακας Περιεχομένων

Περιεχόμενα

Πίνακας Περιεχομένων	5
Πίνακες - Εικόνες.....	7
Περίληψη.....	8
Abstract	10
Εισαγωγή	11
Κεφάλαιο πρώτο : Η Πολιτική Συνοχής.....	13
1.1 Η έννοια της Πολιτική Συνοχής	13
1.2 Ιστορική διαδρομή της πολιτικής συνοχής (έως 2013).....	15
1.2.1 Πολιτική συνοχής 1989-1993: Η μετάβαση από τον σχεδιασμό σε Προγράμματα.....	16
1.2.2 Πολιτική Συνοχής 1994-1999: Διεύρυνση και ολοκλήρωση.....	18
1.2.3 Πολιτική Συνοχής 2000-2006: Προετοιμασία για τη διεύρυνση	19
1.2.4 Πολιτική Συνοχής 2007-2013: Δημιουργία δυναμικών και ελκυστικών περιφερειών με έμφαση στην ανάπτυξη και στην απασχόληση	20
1.3 Κρίσιμες πτυχές υφιστάμενης πολιτικής κατά Varca.....	22
1.4 Πολιτική Συνοχής 2014-2020: Ολοκληρωμένες προσεγγίσεις	24
1.5 ΕΣΠΑ 2014-2020	27
1.5.1 Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤοΚ)	29
1.5.2 Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ).....	31
1.5.3 Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ).....	32
Κεφάλαιο δεύτερο: Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις	35
2.1 Γενικά.....	35
2.2 Βασικά σημεία της Εγκυκλίου για τις ΟΧΕ	36
2.2.1 Θεσμικό Πλαίσιο	36
2.2.2 Περιοχές παρέμβασης.....	37
2.2.3 Αρμόδιοι Φορείς	38
2.2.4 Κριτήρια Αξιολόγησης	40
2.3 Οδηγός Εφαρμογής ΟΧΕ στο Ε.Π. « Αττική» 2014-2020	42
2.3.1 Κύρια σημεία των προς υποβολή προτάσεων.....	43
2.3.2 Κριτήρια Αξιολόγησης Προτάσεων	44
Κεφάλαιο τρίτο: Αξιολόγηση ΟΧΕ του Ε.Π. Αττικής 2014-2020.....	48
3.1 Ερευνητικές ερωτήσεις	48
3.2 Μεθοδολογία	48
3.3 Ανάλυση	51

3.3.1 Πρόταση ΒΒΑ Δήμου Αθηναίων	53
3.3.2 Πρόταση Π.Ε Βορείου Τομέα Αθηνών.....	56
3.3.3 Πρόταση Π.Ε Δυτικής Αθήνας	59
3.3.4 Πρόταση Π.Ε Πειραιά	61
3.3.5 Πρόταση Π.Ε Νοτίου Τομέα Αθηνών.....	63
3.4 Παραδείγματα ΟΧΕ σε άλλες χώρες της ΕΕ	65
3.4.1 Η ΟΧΕ στο Λιμβούργο.....	65
3.4.2 Η ΟΧΕ των 6 Πόλεων στη Φινλαδία (6 Αίκα)	68
3.4.3 Η ΟΧΕ στην Πολωνία	71
Κεφάλαιο 4: Συμπεράσματα	74
Πηγές – Βιβλιογραφία.....	78
Παραρτήματα.....	81

Πίνακες - Εικόνες

Πίνακες

Πίνακας 1. Συνολικός Προϋπολογισμός ανά Ταμείο για τη χρηματοδότηση των ΟΧΕ.....	45
Πίνακας 2. Συνοπτική Παρουσίαση Ανάλυσης ανά Πρόταση.....	52

Εικόνες

Εικόνα 1. Ο Χάρτης της επαρχίας του Λιμβούργου.....	66
Εικόνα 2. Ο Χάρτης της Φινλανδίας της ΟΧΕ 6 Πόλεων.....	69

Περίληψη

Οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ) είναι ένα από τα εργαλεία για την εφαρμογή ολοκληρωμένων εδαφικών προσεγγίσεων και περιλαμβάνονται στους κανονισμούς ως προαιρετικό εργαλείο. Το εργαλείο αυτό φαίνεται ότι θα κάνουν χρήση 21 κράτη μέλη και περίπου το 42% των πιστώσεων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη βάσει του άρθρου 7 του κανονισμού ΕΤΠΑ θα υλοποιηθεί με τη χρήση αυτού του εργαλείου. Μολονότι είναι ακόμη πολύ νωρίς για να αναλυθεί ο πλήρης αντίκτυπος του εργαλείου, το υψηλό επίπεδο ενδιαφέροντος για τις ΟΧΕ από πολλά κράτη μέλη υποδεικνύει ότι «γεμίζει ένα κενό» και ότι το εργαλείο θεωρείται χρήσιμο για την εφαρμογή των εδαφικών προσεγγίσεων.

Την προγραμματική περίοδο 2014-2020 οι εδαφικές προσεγγίσεις έχουν αποκτήσει πρωταρχική σημασία στην πολιτική συνοχής, στο πλαίσιο της στροφής προς πολιτικές που βασίζονται στον τόπο. Η έκθεση Barca του 2009 υποστήριξε ότι τέτοιες πολιτικές παρεμβάσεις είναι ανώτερες από τις χωρικά τυφλές παρεμβάσεις, οι οποίες πολύ συχνά υιοθετούν μια προσέγγιση από την κορυφή προς τη βάση. Στην ουσία, οι τοπικές προσεγγίσεις βασίζονται στην τοπική γνώση, το κεφάλαιο και τον έλεγχο των πόρων, καθώς και σε ένα τοπικά ανεπτυγμένο στρατηγικό πλαίσιο.

Η Ελλάδα είναι ένα από τα κράτη μέλη που θα κάνει χρήση του εργαλείου των ΟΧΕ. Σε αυτή την εργασία γίνεται λόγος για τις ΟΧΕ που υποβλήθηκαν στην περιφέρεια της Αττικής. Στόχος αυτής της εργασίας είναι να αποδείξει τις δυνατότητες αλλά και τις αδυναμίες των ΟΧΕ, καθώς και να επισημάνει τη χρησιμότητα τους και την αποτελεσματικότητά τους στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής.

Στα πλαίσια της εργασίας γίνεται παρουσίαση του Οδηγού Εφαρμογής των ΟΧΕ και πάνω σε αυτόν αλλά και με βάση κριτήρια όπως είναι ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας στρατηγικής, η χωρικότητα, η τεκμηρίωση και η ρεαλιστικότητα επιχειρείται η αξιολόγηση των πέντε προτάσεων ΟΧΕ που υποβλήθηκαν στην Αττική στα πλαίσια του Επιχειρησιακού Προγράμματος (ΕΠ) «Αττική 2014-2020».

Μέσα από την εργασία καταδεικνύεται ότι οι ΟΧΕ είναι ένα ευέλικτο εργαλείο που παρέχουν έναν ευέλικτο μηχανισμό παράδοσης για εδαφικές προσεγγίσεις, το οποίο όταν αντιμετωπίζεται ολοκληρωτικά και με επίκεντρο τον

τόπο μπορεί να συμβάλει στην βιώσιμη ανάπτυξη του εκάστοτε τόπου μέσω της ορθής και αποτελεσματικής μόχλευσης των πόρων του.

Λέξεις Κλειδιά: Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις, Πολιτική Συνοχής, Τοποκεντρική Προσέγγιση, Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη

Abstract

Integrated Territorial Investments (ITIs) is one of the tools for implementing integrated territorial approaches and is included in the regulations as an optional tool. This tool appears to be used by 21 Member States and around 42% of ERDF funding for sustainable urban development under Article 7 of the ERDF Regulation will be implemented using it. Although it is too early to analyze the full impact of the tool, the high level of interest for ITI from many Member States indicates that it "fills a gap" and that this tool is considered useful for implementing territorial approaches.

In the 2014-2020 programming period, territorial approaches have become of prime importance in cohesion policy as part of a shift towards to location-based policies. The Barca report in 2009 argued that such political interventions are superior to spatial blind interventions, which very often adopt a top-down approach. In essence, local approaches are based on local knowledge, capital and resource control, as well as a locally developed strategic framework.

Greece is one of the Member States, which is going to use the ITI tool. This paper discusses the ITIs that were submitted to the Attica region. The aim of this paper is to demonstrate the potential and the weaknesses of ITI and to highlight their usefulness and effectiveness in the wider area of Attica.

In this paper takes place a presentation of the ITI Implementation Guide and according to it and criterias such as integrated strategy, spatiality, documentation and realism, there is being an attempt to evaluate the five ITI proposals submitted to Attica under the Operational Program «Attica 2014-2020».

The paper argues that ITIs are a flexible tool that provides a flexible delivery mechanism for territorial approaches, which, when tackled completely and locally, can contribute to the sustainable development of the locality by properly and efficiently leveraging of its resources .

Key words: Integrated Territorial Investments, Cohesion Policy, Place-Based approach, Sustainable Urban Development

Εισαγωγή

Σύμφωνα με την εδαφική ατζέντα της ΕΕ, οι αναπτυξιακές πολιτικές θα πρέπει να αντιμετωπίσουν τα ακόλουθα θέματα:

- Αυξημένη έκθεση στην παγκοσμιοποίηση και τις διαρθρωτικές αλλαγές που προκλήθηκαν από την παγκόσμια οικονομική κρίση.
- Νέες προκλήσεις για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και αυξανόμενη αλληλεξάρτηση των περιφερειών, τοπικά ποικίλες δημογραφικές και κοινωνικές προκλήσεις και χωροταξικός διαχωρισμός ευάλωτων ομάδων.
- Κλιματικές αλλαγές και περιβαλλοντικοί κίνδυνοι που έχουν γεωγραφικά διαφορετικές επιπτώσεις.
- Αυξανόμενες ενεργειακές προκλήσεις που απειλούν την περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και
- Η απώλεια της βιοποικιλότητας, η αυξανόμενη ευπάθεια του φυσικού, του τοπίου και της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η φύση αυτών των προκλήσεων απαιτεί ένα ολοκληρωμένο συνδυασμό παρεμβάσεων προκειμένου να αυξηθεί ο αντίκτυπός τους και να αξιοποιηθούν πλήρως οι δυνατότητες. Ενώ οι κανονισμοί των Ευρωπαϊκών Ταμείων Διαρθρωτικών Επενδύσεων (ΕΤΔΕ) για την περίοδο 2014-2020 αναγνωρίζουν τη σημασία των ολοκληρωμένων αναπτυξιακών στρατηγικών, η ενσωμάτωση των ροών χρηματοδότησης είναι συχνά προβληματική. Η ολοένα αυξανόμενη πολυπλοκότητα των κανόνων και των κανονισμών, οι διαφορές στις διοικητικές δομές και διαδικασίες, καθώς και οι αντικρουόμενοι στόχοι πολιτικής, καθιστούν δύσκολη την αποδόμηση αυτών των «σιλό».

Σε μια προσπάθεια προώθησης της ολοκλήρωσης μεταξύ των κονδυλίων και των διοικητικών ορίων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προωθεί συγκεκριμένα εργαλεία για την αντιμετώπιση πολύπλοκων αναπτυξιακών προκλήσεων, κυρίως της τοπικής ανάπτυξης υπό την καθοδήγηση της Κοινότητας (Community Led Local Development - CLLD), με βάση την πρωτοβουλία LEADER και - ένα νέο εργαλείο - τις Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ).

Οι ΟΧΕ επιτρέπουν στα κράτη μέλη της ΕΕ να συνδυάζουν χρηματοδότηση από διάφορους άξονες προτεραιότητας από ένα ή περισσότερα ΕΠ (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, Ταμείο Συνοχής και συμπληρωμένα από το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΘΑ) για την παροχή πολυδιάστατων και διατομεακών παρεμβάσεων. Παρόλο που ο συνδυασμός κεφαλαίων δεν είναι υποχρεωτικός, οι ΟΧΕ έχουν ως στόχο να παράσχουν έναν

αποτελεσματικό και ευέλικτο μηχανισμό για τη διαμόρφωση ολοκληρωμένων αντιδράσεων σε διαφορετικά τοπικά θέματα.

Στην εργασία αυτή επιχειρείται η ανάπτυξη της τοπο-κεντρικής αυτής προσέγγισης της νέας Πολιτικής Συνοχής 2014-2020 και συγκεκριμένα στην Ελλάδα μέσα από τέσσερα κεφάλαια. Πιο συγκεκριμένα:

Στο πρώτο κεφάλαιο αναπτύσσεται η έννοια της Πολιτικής Συνοχής σύμφωνα με διάφορες θεωρίες αλλά και μέσα από την ιστορική διαδρομή της. Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται αναφορά στην έκθεση Barca που έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην αναθεώρηση της Πολιτικής Συνοχής για την περίοδο 2014-2020 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Επίσης, γίνεται μία σύντομη παρουσίαση αναφορικά με τα όσα ορίζει το ΕΣΠΑ 2014-2020 για την χωρική ανάπτυξη στη χώρας μας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο πραγματοποιείται μία λεπτομερή ανάλυση των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων σύμφωνα με τα όσα ορίζοντα στην Εγκύκλιο Α.Πρωτ. 81168/ ΕΥΣΣΑ 1796 αλλά και στον Οδηγό Εφαρμογής για τις ΟΧΕ στο Ε.Π. «Αττική 2014-2020». Το κεφάλαιο αυτό κλείνει με την παρουσίαση των κριτηρίων αξιολόγησης των ΟΧΕ με βάση των Οδηγό.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναπτύσσονται οι ερευνητικές ερωτήσεις πάνω στις οποίες εντριφεί η εργασία αυτή αλλά και η μεθοδολογία που θα ακολουθηθεί για την αξιολόγηση των πέντε ΟΧΕ που υποβλήθηκαν στα πλαίσια του Ε.Π. «Αττική 2014-2020». Περαιτέρω, γίνεται αναφορά σε τρεις ΟΧΕ που υποβλήθηκαν σε τρεις άλλες χώρες της ΕΕ, στην Πολωνία, στην Φινλανδία και στο Βέλγιο.

Η εργασία αυτή ολοκληρώνεται με το τέταρτο κεφάλαιο, στο οποίο διατυπώνονται τα συμπεράσματα του συγγραφέα για τις ΟΧΕ που υποβλήθηκαν στην Αττική αλλά και γενικά, καθώς επίσης και με προτάσεις βελτίωσης επί του Οδηγού Εφαρμογής αλλά και επί των Αστικών Αρχών για την υποβολή ολοκληρωμένων και χωρικά εντοπισμένων Προτάσεων.

Κεφάλαιο πρώτο : Η Πολιτική Συνοχής

1.1 Η έννοια της Πολιτικής Συνοχής

Η Πολιτική Συνοχής είναι ο βασικός άξονας πάνω στον οποίο στηρίζεται η βασική πολιτική επενδύσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και είναι η πολιτική πίσω από τα εκατοντάδες χιλιάδες έργα ανά την Ευρώπη τα οποία χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και το Ταμείο Συνοχής. Η Πολιτική Συνοχής στηρίζει τις πολύ απαραίτητες επενδύσεις στις υποδομές, στους ανθρώπινους πόρους και στον εκσυγχρονισμό και τη διαφοροποίηση των περιφερειακών οικονομιών και συμβάλλει στη μεγαλύτερη ανάπτυξη και απασχόληση στα φτωχότερα κράτη μέλη και τις περιφέρειες. Από την πλευρά τους τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες που επωφελούνται από αυτές τις επενδύσεις επιτυγχάνουν ανώτερες επιδόσεις του μέσου όρου στους τομείς της ανάπτυξης και της απασχόλησης και εξοπλίζονται καλύτερα για να συμβαδίσουν ταχύτερα με το επίπεδο της ΕΕ απ' ότι θα μπορούσαν να επιτύχουν χωρίς τα μέσα της πολιτικής συνοχής.

Η οικονομική και κοινωνική συνοχή - καθώς ορίζεται στην ενιαία ευρωπαϊκή πράξη του 1986 - αφορά τη «μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των διαφόρων περιφερειών και την καθυστέρηση των λιγότερο ευνοημένων, συμπεριλαμβανομένων των αγροτικών περιοχών». Η πιο πρόσφατη συνθήκη της ΕΕ, η Συνθήκη της Λισαβόνας, προσθέτει μία ακόμα πλευρά στη συνοχή (αυτή της γεωγραφικής διάστασης), αναφερόμενη σε «οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή» και όπως ορίζεται στο άρθρο 4 της Συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ, η Ένωση έχει συντρέχουσα αρμοδιότητα με τα κράτη μέλη σε ότι αφορά την κοινωνική, οικονομική και εδαφική συνοχή (Διπλωματική Εργασία Πατσάκη Χ., 2012).

Το περιεχόμενο της έννοιας της συνοχής αποτυπώνεται στον τίτλο XVIII της Συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ. Πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 174 ορίζεται:

- Η Ένωση, προκειμένου να προαχθεί η αρμονική ανάπτυξη του συνόλου της, αναπτύσσει και εξακολουθεί τη δράση της με σκοπό την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής της συνοχής.
- Η Ένωση αποσκοπεί, ιδιαίτερα, στη μείωση των διαφορών μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών και στη μείωση της καθυστέρησης των πλέον μειονεκτικών περιοχών.
- Μεταξύ των εν λόγω περιοχών, δίδεται ιδιαίτερη προσοχή στις αγροτικές περιοχές, τις περιοχές που συντελείται βιομηχανική μετάβαση και τις περιοχές που πλήττονται

από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα, όπως οι υπερβόρειες περιοχές που είναι ιδιαίτερα αραιοκατοικημένες και οι νησιωτικές, διασυνοριακές και ορεινές περιοχές.

Σύμφωνα με τα παραπάνω αναδεικνύεται η έννοια του εδαφικού κεφαλαίου ως βασική συνιστώσα της αναπτυξιακής διαδικασίας των περιφερειών και των χωρικών ενότητων και διαμορφώνεται ένα νέο μοντέλο της «κατά τόπους» ανάπτυξης. Με την προσθήκη της χωρικής συνοχής αναδεικνύεται η χωρική ποικιλομορφία ως κεφάλαιο του Ευρωπαϊκού χώρου, αλλά και η αναγκαιότητα όλες οι ευρωπαϊκές πολιτικές να ενσωματώνουν τη χωρική διάσταση στο σχεδιασμό και την αξιολόγησή τους.

Όταν μιλάμε για πολιτική συνοχής στην ουσία μιλάμε για περιφερειακή πολιτική. Βασική αρχή της περιφερειακής πολιτικής είναι ότι το κράτος έχει ως ρόλο του να παρεμβαίνει στην αγορά με σκοπό την μείωση των χωρικών και οικονομικών ανισοτήτων οι οποίες δημιουργούνται λόγω των δυνάμεων της αγοράς. Πέραν τούτου, συνοχή σημαίνει και αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών για να μπορέσουν οι περιφέρειες να αναπτύξουν την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα και να προσελκύσουν περισσότερο κόσμο για να μείνει και να εργαστεί σε αυτές. Βασικό στοιχείο της ΕΕ είναι οι σχέσεις αλληλεγγύης και εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών. Από τη συνοχή ωφελούνται όλες οι περιφέρειες τόσο οι λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες με επενδύσεις που διαφορετικά δεν θα γίνονταν, όσο και οι ανεπτυγμένες περιφέρειες με τη δημιουργία επιχειρηματικών ευκαιριών για ιδιώτες και επιχειρήσεις (Διπλωματική Εργασία Γαβαθά Μ. 2016). Με αυτό τον τρόπο ενισχύεται η συνοχή του συνόλου, η οποία κρίνεται απαραίτητη λόγω των διαδοχικών διευρύνσεων που οδηγούν στην αύξηση τόσο μεταξύ των κρατών μελών όσο και μεταξύ των περιφερειών που την αποτελούν.

Η πολιτική συνοχής καθιστά σαφές ότι όλοι, οπουδήποτε κι αν βρίσκονται στην Ένωση, έχουν την ευκαιρία να συμμετέχουν και να επωφελούνται από την κοινή αγορά. Η πολιτική συνοχής αποτελεί το «ορατό χέρι» της αγοράς, σκοπός της οποίας είναι η ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη, με την παράλληλη παροχή υποστήριξης στην οικονομική ολοκλήρωση σε όλη γενικά την ΕΕ. Είναι επίσης μια πολιτική που βασίζεται στον τόπο, η οποία δίνει ένα ρόλο σε κάθε ευρωπαϊκή περιφέρεια υπό την έννοια ότι δεν αποτελεί φραγμό στη βέλτιστη κατανομή της οικονομικής

δραστηριότητας αλλά μπορεί να καταστεί από μόνη της πηγή ανάπτυξης (Επίτροπος Danuta Hubner, Inforegio – Panorama Ap, 26, 2008).

1.2 Ιστορική διαδρομή της πολιτικής συνοχής (έως 2013)

Στις 24 Ιουνίου 1988, το Συμβούλιο ενέκρινε έναν κανονισμό που έθεσε τα υφιστάμενα Ταμεία της ΕΕ στο πλαίσιο της «οικονομικής και κοινωνικής συνοχής», ενός όρου που είχε εισαχθεί δύο χρόνια νωρίτερα από την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη. Έκτοτε, η πολιτική συνοχής έχει καταστεί μια από τις πιο σημαντικές και πιο συζητημένες πολιτικές της ΕΕ.

Το έτος 1988 δεν σηματοδότησε μόνο την έναρξη αυτής της νέας πολιτικής, αλλά και το τέλος μιας συζήτησης που είχε ξεκινήσει αρκετά χρόνια πριν. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1970, η ενσωμάτωση των Ταμείων της ΕΕ στα πλαίσια στοχοθετημένων και πολυετών προγραμμάτων δοκιμάστηκε στα λεγόμενα «προγράμματα ολοκληρωμένης ανάπτυξης» και αργότερα στα «ολοκληρωμένα μεσογειακά προγράμματα». Και τα δύο προγράμματα αποτέλεσαν ριζική αλλαγή πλεύσης σε σχέση με τον αρχικό τους προορισμό που έγκειτο στην αποζημίωση των υφιστάμενων σχεδίων που υποβάλλονταν από τα κράτη μέλη σε ετήσια βάση. Το σύστημα αυτό δεν θεωρείτο πλέον πειστικό και έπρεπε να αντικατασταθεί με μια αποτελεσματικότερη προσέγγιση (Dirk Ahner, Inforegio Panorama Ap. 26, 2008).

Έκτοτε, οι κοινοτικές παρεμβάσεις πλαισιώνονται από την πολιτική συνοχής μέσω στρατηγικών προσεγγίσεων σε ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Με την πάροδο του χρόνου, η βασική της κατεύθυνσή, η ισόρροπη και βιώσιμη αστική ανάπτυξη των περιφερειών της ΕΕ, τροποποιήθηκε ανάλογα χωρίς να χάνει τον αρχικό της προσανατολισμό.

Συνδυάζονται διάφορες αρχές, όπως η συνεργασία, η διαφάνεια, η επικουρικότητα και η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, για να διαμορφωθεί ένα ουσιαστικό πλεονέκτημα των πολιτικών ανάπτυξης, καθώς δεν υπάρχει μια ενιαία μέθοδος για όλες τις περιφέρειες. Οι αρχές αυτές, ενισχύουν τη συνεργασία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και ενέχουν το δυναμικό να συνδέσουν την αποτελεσματικότητα με την αποκέντρωση και την ενεργό συμμετοχή. Επιτυχημένες περιφέρειες και πόλεις είναι αυτές που ενστερνίζονται τη διαφάνεια και προσφέρουν οικονομική ευημερία και κοινωνική ευεξία στους κατοίκους τους, καθώς και την ευκαιρία να αναπτύξουν πλήρως τα ταλέντα τους. Σύμφωνα με τον José Manuel

Barroso 2006, η Ευρώπη χρειάζεται περισσότερο από ποτέ τη δημιουργικότητα, τις ικανότητες και τον ενθουσιασμό των περιφερειών και των πόλεων της. Απ' αυτή την άποψη, η πολιτική συνοχής παραμένει όσο σύγχρονη ήταν το 1988 (Dirk Ahner Inforegio Panorama Αρ. 26, 2008) και έτοιμη να αντιμετωπίσει κάθε μελλοντική πρόκληση (Danuta Hubner , Inforegio Panorama Αρ. 26, 2008).

1.2.1 Πολιτική συνοχής 1989-1993: Η μετάβαση από τον σχεδιασμό σε Προγράμματα.

Το ΕΤΠΑ ιδρύθηκε το Δεκέμβριο του 1974 από τους αρχηγούς των κυβερνήσεων της τότε Ευρωπαϊκής Κοινότητας των «δέκα»¹ . Αρχικά χρηματοδοτούσε προκαθορισμένα σχέδια με σκοπό τη διόρθωση των κύριων ανισορροπιών στα κράτη μέλη με μικρή ευρωπαϊκή ή υποεθνική επιρροή. Στις αρχές του 1980 τέθηκε το θέμα της «αποτελεσματικότητας» των κοινοτικών μέσων και επιδιώχθηκε η ενσωμάτωσή τους σε ορισμένα πιλοτικά προγράμματα, με περιορισμένη επιτυχία (Inforegio Panorama Αρ. 26, 2008). Το 1985, δημιουργήθηκαν τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ), μια επταετής δέσμη δράσεων με κύριο σκοπό την ενίσχυση της ανάπτυξης των περιφερειών γύρω από τη Μεσόγειο (Ελλάδας , Ιταλίας και Γαλλίας) αλλά και την οικονομική προετοιμασία τους για την ένταξη της Ισπανίας και της Πορτογαλίας (Κόνσολας Ν. 1997). Τα προγράμματα αυτά πέρα από τον αντισταθμικό τους χαρακτήρα αποσκοπούσαν στην αναβάθμιση των υποδομών, του παραγωγικού περιβάλλοντος αλλά και να είναι σε θέση να καλύψουν τις μελλοντικές τους διαρθρωτικές αδυναμίες σε όφελος τόσο δικό τους όσο και της Κοινότητας (Γ. Ψυχάρης και Γ. Πετράκος, 2004). Έτσι, επιδιώχθηκε μία πιο αυθεντική «ευρωπαϊκή» πολιτική συνοχής, ειδικά με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, την προσχώρηση της Ελλάδας, της Ισπανίας και της Πορτογαλίας και την έγκριση του προγράμματος για την ενιαία αγορά. Στις 24 Ιουνίου 1988 το Συμβούλιο εντάσσει τα Διαρθρωτικά Ταμεία στα πλαίσια της πολιτικής συνοχής.

Με αυτή τη μεταρρύθμιση ορόσημο εισάγονται βασικές αρχές όπως η επικέντρωση στις φτωχότερες και πιο καθυστερημένες περιφέρειες, τον πολυετή και πολυτομεακό προγραμματισμό, τον στρατηγικό προσανατολισμό των επενδύσεων και

¹ Βέλγιο, Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Δανία, Νορβηγία (το 1973, όσο και το 1995, η Νορβηγία, παρά το γεγονός ότι υπέγραψε τις αντίστοιχες Συνθήκες προσχώρησης, τελικά δεν τις επικύρωσε λόγω αρνητικών δημοψηφισμάτων των Νορβηγών πολιτών) Ιρλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο

τη συμμετοχή περιφερειακών και τοπικών αρχών στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των Προγραμμάτων.

Μετά την προσχώρηση της Ελλάδας το 1981 και της Πορτογαλίας και της Ισπανίας το 1986, οι περιφερειακές ανισότητες μεταξύ των τότε 12 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας διογκώθηκαν σημαντικά.

Ως αποτέλεσμα της δημοσιονομικής κρίσης, καθώς και της επιθυμίας να ολοκληρωθεί η εσωτερική αγορά και να ενισχυθεί η οικονομική και κοινωνική συνοχή, ψηφίστηκε η πρώτη σημαντική τροποποίηση της Συνθήκης της Ρώμης, δηλαδή η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, που αργότερα ονομάστηκε «Πακέτο Ντελόρ Ι» (Γιώτη – Παπαδάκη Ο., 2010). Στη μεταρρύθμιση αυτή περιλαμβάνονταν μέτρα που αφορούσαν το διπλασιασμό των πόρων των Ταμείων και αποτελεί μία προσέγγιση, συντονισμένη έτσι ώστε η πολιτική συνοχής να είναι σε θέση να ανταποκρίνεται κατά τρόπο περισσότερο συμπαγή, αποτελεσματικό και ορθολογικό στις αναπτυξιακές ανάγκες των πλέον μειονεκτικών περιοχών και ομάδων πληθυσμού της Κοινότητας (Γιώτη – Παπαδάκη Ο. 2010).

Το «Πακέτο Ντελόρ Ι», έδωσε το έναυσμα για ένα φιλόδοξο πρόγραμμα «1992» που περιλάμβανε τη μεταρρύθμιση της κοινής γεωργικής πολιτικής, την ενίσχυση της κοινοτικής δράσης στους τομείς της πολιτικής συνοχής, της επιστήμης, της τεχνολογίας, της περιβαλλοντικής πολιτικής και της πολιτικής μεταφορών.

Η μεταρρύθμιση του 1988 εισήγαγε ορισμένες αρχές για την πολιτική συνοχής και οι παρεμβάσεις των Διαρθρωτικών Ταμείων θα έπρεπε να βασίζονται στις παρακάτω αρχές (Πετράκος Γ. – Ψυχάρης Γ. 2004):

- Συγκέντρωση των πόρων κατά προτεραιότητα με έμφαση στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες·
- Πολυετής προγραμματισμός βασισμένος στην ανάλυση, στον στρατηγικό προγραμματισμό και στην αξιολόγηση·
- Προσθετικότητα που εξασφαλίζει ότι τα κράτη μέλη δεν υποκαθιστούν τις εθνικές δαπάνες με τις κοινοτικές·
- Εταιρική σχέση και στενή συνεργασία ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στις αρμόδιες αρχές κάθε κράτους σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο για τη διαχείριση, σχεδιασμό και εφαρμογή των προγραμμάτων.

Πέντε στόχοι προτεραιότητας συμφωνήθηκαν το 1988 (Inforegio Panorama Αρ. 26, 2008):

Στόχος 1: προώθηση της ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής των περιφερειών που υστερούν από πλευράς ανάπτυξης·

Στόχος 2: ανασυγκρότηση περιφερειών που πλήττονται σοβαρά από τη βιομηχανική παρακμή·

Στόχος 3: καταπολέμηση της μακρόχρονης ανεργίας·

Στόχος 4: διευκόλυνση της επαγγελματικής ένταξης των νέων·

Στόχος 5: (α) επιτάχυνση της προσαρμογής των αγροτικών δομών και (β) προώθηση της ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών

1.2.2 Πολιτική Συνοχής 1994-1999: Διεύρυνση και ολοκλήρωση.

Η περιφερειακή πολιτική για την περίοδο 1994 – 1999 διαμορφώθηκε κάτω από την επιρροή δύο παραγόντων, της διεύρυνσης και της ολοκλήρωσης (Γ. Ψυχάρης και Γ. Πετράκος, 2004). Η διεύρυνση του 1995, με την προσχώρηση της Αυστρίας, της Σουηδίας και της Φιλανδίας, οδήγησε στην θέσπιση ενός έκτου στόχου που ευνοούσε τις αραιοκατοικημένες περιφέρειες της Φιλανδίας και της Σουηδίας καθώς και στην χρηματοδοτική ενίσχυση των τριών μελών (Inforegio - panorama, 2008).

Η ολοκλήρωση, με τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την αναθεωρημένη Συνθήκη για τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (ΣΕΚ), που υπογράφηκαν στο Μάαστριχτ στις 7 Φεβρουαρίου 1992, οδήγησαν στην αναμόρφωση των κανονισμών των Διαρθρωτικών Ταμείων συμβάλλοντας στην ισχυροποίησή τους. Σε ό,τι αφορά την πολιτική συνοχής και την περιφερειακή πολιτική, η ΣΕΚ δημιούργησε ένα νέο μέσο, το Ταμείο Συνοχής, το οποίο θα χρηματοδοτούσε μεμονωμένα έργα στους τομείς των διευρωπαϊκών δικτύων και του περιβάλλοντος² και ένα νέο θεσμικό όργανο, την Επιτροπή των Περιφερειών η οποία έχει συμβουλευτικό χαρακτήρα και αποτελείται από εκπροσώπους των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ενώ επίσης εισήγαγε την αρχή της επικουρικότητας (Γ. Ψυχάρης και Γ. Πετράκος, 2004)

Τον Δεκέμβριο του 1992, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κατέληξε σε συμφωνία για τις νέες δημοσιονομικές προοπτικές για την περίοδο 1994-1999, πρόκειται για το «Πακέτο Delors II» (Inforegio - panorama, 2008). Το Πακέτο Delors II προέβλεπε αύξηση των χρηματοδοτήσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της Συνθήκης του Μάαστριχτ που αφορούν την οικονομική και κοινωνική σύγκλιση των κρατών-μελών της ΕΕ. Στην πρόταση προβλεπόταν η κατανομή του 80% του συνολικού ποσού των διαρθρωτικών ενισχύσεων στις

² Σε χώρες με επίπεδο ανάπτυξης μικρότερο του 90% του κοινοτικού μέσου όρου.

περιφέρειες του στόχου 1 και το υπόλοιπο 20% στις περιφέρειες των στόχων 2, 3 και 5β (Κόνσολας Ν., 1997).

Η μεταρρύθμιση του 1993 διατήρησε σχεδόν अपαράλλαχτους τους στόχους της περιόδου 1994-1999. Οι διαφορές στους στόχους περιλάμβαναν τη συγχώνευση του Στόχου 3 και του προηγούμενου Στόχου 4 σε μια ευρύτερη αποστολή προώθησης της απασχόλησης, την επέκταση του στόχου 5^α στο πεδίο της αλιείας και προστέθηκε ένας νέος στόχος (Στόχος 4). Πιο αναλυτικά, οι στόχοι της περιόδου είναι (Γ. Ψυχάρης και Γ. Πετράκος, 2004):

Στόχος 1: Προώθηση της ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής των περιφερειών με καθυστερημένη ανάπτυξη·

Στόχος 2: Ανασυγκρότηση των βιομηχανικών περιφερειών και περιοχών που πλήττονται από παρακμή·

Στόχος 3: Καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας και διευκόλυνση της ενσωμάτωσης στην εργασιακή ζωή των νέων και των ατόμων που αντιμετωπίζουν τον αποκλεισμό από την αγορά εργασίας, προαγωγή των ίσων ευκαιριών απασχόλησης για άνδρες και γυναίκες·

Στόχος 4: Προσαρμογή των εργαζομένων στις βιομηχανικές μεταβολές και στις αλλαγές στα συστήματα παραγωγής·

Στόχος 5: προώθηση της αγροτικής ανάπτυξης μέσω (α) της προσαρμογής των αγροτικών διαρθρώσεων, εκσυγχρονισμός και της διαρθρωτικής προσαρμογής του τομέα της αλιείας (β) της ανάπτυξης των ευαίσθητων αγροτικών περιοχών· και

Στόχος 6: ανάπτυξη των περιφερειών με εξαιρετικά μικρή πυκνότητα πληθυσμού (από την 1η Ιανουαρίου 1995).

Την περίοδο αυτή οι κοινοτικές πρωτοβουλίες που εγκρίθηκαν ήταν δεκατρείς : Interreg II, Leader II, Regis II, Απασχόληση, Adapt, Rechar II, Resider, Konver, Retex, MME, Urban, Pesca, Υφαντουργία – ένδυση στην Πορτογαλία, Ειρήνη³ (Γιώτη – Παπαδάκη Ο. 2010).

1.2.3 Πολιτική Συνοχής 2000-2006: Προετοιμασία για τη διεύρυνση

Χαρακτηριστικά στοιχεία της περιόδου 2000-2006 ήταν η τάση προς την απλοποίηση του σχεδίου και των διαδικασιών της πολιτικής συνοχής και προετοιμασία για την διεύρυνση. Το «Πρόγραμμα Δράσης 2000» προετοιμαζόταν από το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1990 και λείανε το έδαφος για τη μεγαλύτερη διεύρυνση της ΕΕ, με

³ Εγκρίθηκε εκ των υστέρων, το 1995 και καλύπτει τη Βόρεια Ιρλανδία και τις παραμεθόριες κομητείες της Ιρλανδίας.

την προσχώρηση 10 νέων κρατών μελών το Μάιο του 2004. Για την διεύρυνση αυτή της ΕΕ, ο Michel Barnier, Επίτροπος Περιφερειακής Πολιτικής μεταξύ Σεπτεμβρίου 1999 και Απριλίου 2004, δήλωσε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 18 Φεβρουαρίου 2004 ότι όσο η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει φιλοδοξίες, πρέπει να διαθέτει μια πολιτική για τη συνοχή που να τη βοηθά να τις πραγματοποιήσει και ότι προκειμένου να σημειωθεί πρόοδος στην διευρυμένη πλέον Ευρώπη πρέπει οι περιφέρειες και οι πόλεις να έχουν ενεργή θέση εταίρου και όχι παρατηρητή στην αντιμετώπιση της πρόκλησης της βιώσιμης ανάπτυξης, αφού είναι αυτές που υλοποιούν τις επενδύσεις, εφαρμόζουν τις εθνικές και κοινοτικές πολιτικές και λειτουργούν σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ (Info regio - panorama, 2008).

Ο αριθμός των κοινοτικών πρωτοβουλιών περιορίζεται σε τέσσερις (Interreg 2, Leader+, Equal, Urban) και κάθε μία χρηματοδοτείται μόνο από ένα Ταμείο (Γιώτη – Παπαδάκη Ο. 2010) .

Με την μεταρρύθμιση του 1999 οι στόχοι των Διαρθρωτικών Ταμείων μειώθηκαν από έξι σε τρεις, ενώ παράλληλα συγχωνεύτηκαν οι στόχοι 2 και 5 καθώς και οι στόχοι 3 και 4. Οι τρεις εναπομείναντες στόχοι ήταν οι εξής (Γ. Ψυχάρης και Γ. Πετράκος, 2004):

Στόχος 1: Ανάπτυξη και της διαρθρωτική προσαρμογή των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών.

Στόχος 2: Οικονομική και κοινωνική ανασυγκρότηση των περιοχών που αντιμετωπίζουν διαρθρωτικές δυσκολίες εφεξής και

Στόχος 3: Προσαρμογή και εκσυγχρονισμός των πολιτικών και των συστημάτων παιδείας, κατάρτισης και απασχόλησης.

Την περίοδο αυτή δίνεται έμφαση στις καινοτόμες δράσεις και στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας με σκοπό τη μείωση των ανισοτήτων των περιφερειών ως προς τον τομέα της καινοτομίας της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης, της χρήσης των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών.

1.2.4 Πολιτική Συνοχής 2007-2013: Δημιουργία δυναμικών και ελκυστικών περιφερειών με έμφαση στην ανάπτυξη και στην απασχόληση

Την περίοδο 2007-2013 οι σημαντικότερες αλλαγές στην πολιτική συνοχής είναι η υψηλότερη από ποτέ συγκέντρωση πόρων στα φτωχότερα κράτη μέλη και τις περιφέρειες, η ένταξη όλων των περιφερειών και η αλλαγή προτεραιοτήτων με σκοπό

την τόνωση τη ανάπτυξης, της απασχόλησης και της καινοτομίας. Η πολιτική συνοχής βασίζεται πάνω σε μια γενναία προσπάθεια μετασχηματισμού του σχετικού κανονιστικού πλαισίου, προκειμένου να επαναπροσδιοριστεί η ευρωπαϊκή αλληλεγγύη σε μια Ευρώπη διευρυμένη⁴ στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης και της ανάπτυξης της οικονομίας της γνώσης (Παπαδασκαλόπουλος Α. & Χριστοφάκης Μ. 2016).

Στην ΕΕ των 27 κρατών μελών ένας στους τρεις πολίτες της ΕΕ⁵ ζούσαν στις φτωχότερες περιφέρειες που λαμβάναν βοήθεια στα πλαίσια του στόχου «Σύγκλιση». Οι οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες είχαν αυξηθεί σημαντικά με τις τελευταίες προσθήκες κρατών μελών⁶.

Οι Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές (ΣΚΓ) της ΕΕ για την περίοδο 2007-2013 παρέχουν στα κράτη – μέλη και τις περιφέρειες, ενδεικτικές κοινοτικές προτεραιότητες, υπογραμμίζουν την ανάγκη ενίσχυσης των συνεργειών μεταξύ της Πολιτικής Συνοχής, των εθνικών και περιφερειακών προτεραιοτήτων και της στρατηγικής της Λισαβόνας και ενισχύουν την οικειοποίηση της πολιτικής συνοχής από τις περιφερειακές και τοπικές αρχές, τους κοινωνικούς εταίρους και άλλους εμπλεκόμενους παράγοντες.

Οι ΣΚΓ της ΕΕ βασίζονται και εστιάζουν στην εδαφική συνοχή και συνεργασία, αντιλαμβάνονται τη μεγάλη συμμετοχή των αστικών κέντρων στην ανάπτυξη και στην απασχόληση, προωθούν την οικονομική διαφοροποίηση των αγροτικών και αλιευτικών περιοχών αλλά και των περιοχών με φυσικές αδυναμίες και μοχλεύουν τη διασυνοριακή, διεθνική και διαπεριφερειακή συνεργασία.

Οι ΣΚΓ διαρθρώνονται σε τρεις πρωταρχικούς στόχους:

- Να καταστεί η Ευρώπη ελκυστικότερος τόπος επενδύσεων και απασχόλησης.
- Ενίσχυση της γνώσης και της καινοτομίας για την ανάπτυξη.
- Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας.

Την περίοδο αυτοί έχουμε τρεις νέους στόχους προτεραιότητας σε αντικατάσταση των προηγούμενων, οι οποίοι ορίζονται ως ακολούθως (Info regio - panorama, 2008):

⁴ 27 κρατών μελών.

⁵ Συνολικά 170 εκατ. Άνθρωποι.

⁶ Το κατά κεφαλήν εισόδημα το Λουξεμβούργο ήταν επτά φορές πλουσιότερο από τη Ρουμανία. Σε επίπεδο περιφερειών η διαφορά ήταν ακόμα μεγαλύτερη: η πλουσιότερη περιφέρεια ήταν το Εσωτερικό Λονδίνο με 290% του κατά κεφαλήν εισοδήματος της ΕΕ των 27, ενώ η φτωχότερη περιφέρεια ήταν η Nord-Est στη Ρουμανία με 23% του μέσου όρου της ΕΕ.

«**Σύγκλιση**»: στοχεύει στην επιτάχυνση της σύγκλισης των λιγότερο ανεπτυγμένων κρατών μελών και περιφερειών των οποίων το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ είναι μικρότερο από το 75% του μέσου όρου στην ΕΕ.

«**Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση**»: καλύπτει όλες τις υπόλοιπες περιφέρειες της ΕΕ με σκοπό να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα και η ελκυστικότητα των περιφερειών καθώς και η απασχόληση σε αυτές· και

«**Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία**»: βασίζεται στην πρωτοβουλία Interreg και παρέχει υποστήριξη για διασυνοριακή, διεθνική και διαπεριφερειακή συνεργασία καθώς και για δίκτυα.

Η Πολιτική Συνοχής την περίοδο αυτή προσανατολίζεται με στόχο να γίνουν η Ένωση και οι περιφέρειες της ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις, να βελτιωθεί η καινοτομία, να δημιουργηθούν περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και να ληφθεί υπόψη η χωροταξική διάσταση της Πολιτικής Συνοχής (Παπαδασκαλόπουλος Α. & Χριστοφάκης Μ. 2016).

1.3 Κρίσιμες πτυχές υφιστάμενης πολιτικής κατά Barca

Η τοποκεντρική προσέγγιση έχει ως κύριο θεωρητικό εκπρόσωπο τον Fabrizio Barca, δημόσιο λειτουργό στην Ιταλία από πολλές θέσεις, επίσης διετέλεσε και υπουργός άνευ χαρτοφυλακίου υπεύθυνος για την εδαφική συνοχή στην κυβέρνηση Μόντι (2011-2013).

Η τοποκεντρική προσέγγιση συνίσταται στον εντοπισμό των ιδιαιτεροτήτων των διαφόρων γεωγραφικών περιοχών σε ό,τι αφορά στα χαρακτηριστικά τους, τις δυνατότητές τους και τη διαδρομή που πρέπει να ακολουθήσουν προς την οικονομική ανάπτυξη. Πρόκειται για μία πολυτομεακή προσέγγιση που επιχειρεί να δημιουργήσει τα εργαλεία για να εντοπιστούν, καθώς και οι πολιτικές για να αξιοποιηθούν οι δυνάμεις στον εκάστοτε τόπο, τα ισχυρά σημεία που είναι συνδεδεμένα με τη γεωγραφία και το ανθρώπινο δυναμικό, με μία λέξη αυτό που έχει ονομαστεί «τοπικά κληροδοτήματα» (local assets) στα πλαίσια του πιο γενικού όρου «εδαφικό κεφάλαιο» (territorial capital).

Αυτή την προσέγγιση υποστηρίζει απερίφραστα και ο ΟΟΣΑ: «Ναι, ο τόπος έχει σημασία. Είτε οι πόροι είναι φυσικοί, ανθρωπίνι ή άυλοι, βρίσκονται σε ένα συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο ο ΟΟΣΑ προωθεί μια τοπο-κεντρική προσέγγιση στην οικονομική πολιτική.» (ΟΟΣΑ 2011)

Στην έκθεση του το 2009 ο Barca υποστηρίζει ότι οι στρατηγικές ανάπτυξης που διαμορφώνονταν τις προηγούμενες περιόδους ήταν περισσότερο τομεακά προσανατολισμένες, παρά χωρικά. Η αναπτυξιακή και κατ' επέκταση η περιφερειακή πολιτική στηρίχθηκε κατά κύριο λόγο σε μία τομεακή αντίληψη και ασκήθηκε κυρίως μέσω της κρατικής βοήθειας, οικονομικών και δημοσιονομικών ενισχύσεων σε ορισμένους οικονομικούς τομείς, επιδοτήσεων και κινήτρων στις περιοχές με αναπτυξιακή καθυστέρηση, όπως και στην παροχή βασικών υποδομών με την ευθύνη του κράτους. Σύμφωνα με τον Barca η ενοποίηση προϋποθέτει μία κατά τόπους προσέγγιση, επειδή δεν μπορείς να ενοποιήσεις διαφορετικές τομεακές παρεμβάσεις, παρά μόνο στην πράξη, σε ένα τοπικό πλαίσιο.

Ακόμη, μέσα από τον νέο λόγο της κατά τόπους αναπτυξιακής προσέγγισης, φαίνεται να αποδυναμώνονται άλλες συζητήσεις που κυριάρχησαν τα προηγούμενα χρόνια στην Πολιτική Συνοχής, όπως ο στόχος της σύγκλισης των λιγότερο ανεπτυγμένων οικονομιών, μέσω της αναδιανομής των ενισχύσεων. Οι Barca, McCann και Rodriguez-Pose (2012) αναφέρουν ότι «(πλέον) η σύγκλιση δεν θα πρέπει να είναι ο πρωταρχικός στόχος της αναπτυξιακής πολιτικής. Μάλλον μια (νέα) αναπτυξιακή προσέγγιση με στόχο τη μεγιστοποίηση των δυνατοτήτων ανάπτυξης όλων των περιφερειών θα πρέπει να είναι το επίκεντρο της αναπτυξιακής πολιτικής και εάν η σύγκλιση είναι να προωθηθεί, αυτό πρέπει να γίνει με ανάπτυξη και όχι με ανακατανομή».

Ο Barca στην έκθεση τονίζει ότι ένας από τους πρωταρχικούς στόχους της πολιτικής συνοχής είναι να δώσει σε όλους τους πολίτες της ΕΕ, ανεξάρτητα από το που ζουν, μία απτή ένδειξη ότι η Ένωση αναλαμβάνει δράση για να εξασφαλίσει ότι θα έχουν τις ίδιες δυνατότητες ώστε να επωφεληθούν από τις ευκαιρίες που δημιουργούνται από την ενοποίηση των αγορών και, παράλληλα, να αποφύγουν τους κινδύνους που ανακύπτουν.

Η «κατά τόπους» ή «τοποκεντρική» πολιτική που προτείνει η έκθεση αναγνωρίζεται ως μία μακροχρόνια στρατηγική που επιδιώκει τη διευθέτηση της επίμονης υποαξιοποίησης των δυνατοτήτων, η οποία φανερώνει ένα επίπεδο αναποτελεσματικότητας και τη μείωση του επίμονου κοινωνικού αποκλεισμού συγκεκριμένων περιοχών, μέσω εξωτερικών παρεμβάσεων και της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης (Barca, 2009: vii). Στόχο αποτελεί η απελευθέρωση των εδαφικών δυνατοτήτων μέσω στρατηγικών ανάπτυξης που βασίζονται στις τοπικές ανάγκες και

στην τοπική γνώση, αξιοποιώντας τους συγκεκριμένους πόρους και εκείνους τους παράγοντες που καθορίζουν την ανταγωνιστικότητα των περιοχών. Υπό την προσέγγιση αυτή, περιφέρειες που παρουσιάζουν αναπτυξιακή καθυστέρηση αναγνωρίζονται ως «αναξιοποίητοι πόροι» που θα πρέπει να αξιοποιηθούν ώστε να προσφέρουν στη συνολική ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα της ΕΕ.

Με την έκθεση Barca (2009) η Επιτροπή επεξεργάστηκε περισσότερο συστηματικά τις αλλαγές στο πλαίσιο της αναθεώρησης της πολιτικής συνοχής για την περίοδο μετά το 2013.

Οι κατευθύνσεις της έκθεσης Barca ενσωματώθηκαν σε μεγάλο βαθμό στην Πέμπτη έκθεση συνοχής, όπου αναφέρεται ότι η έκθεση «επεξηγεί τη συμβολή της εδαφικής συνοχής στην πολιτική συνοχής και παρουσιάζει νέους δείκτες που αποκαλύπτουν την εδαφική διάσταση προβλημάτων όπως η φτώχεια και η πρόσβαση σε υπηρεσίες». Ιδιαίτερη έμφαση δίνει στο ζήτημα της περιφερειακής/ εδαφικής ποικιλομορφίας στην ΕΕ, για το οποίο επισημαίνεται ότι οι τεράστιες διαφορές στα χαρακτηριστικά, στις ευκαιρίες και στις ανάγκες των περιφερειών, θέτουν την ανάγκη για προσήλωση σε πολιτικές ειδικά προσαρμοσμένες στα τοπικά προβλήματα.

1.4 Πολιτική Συνοχής 2014-2020: Ολοκληρωμένες προσεγγίσεις

Ο βασικός λειτουργικός σκοπός της ΕΕ είναι να ενισχύσει την οικονομική και κοινωνική συνοχή της διευρυμένης πλέον ΕΕ προκειμένου να προαγάγει την εναρμονισμένη και βιώσιμη ανάπτυξη της. Ο σκοπός αυτός επιτυγχάνεται με τη βοήθεια των Διαρθρωτικών Ταμείων, της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ) και άλλων υφιστάμενων χρηματοδοτικών μέσων. Σήμερα δεδομένης της οικονομικής κρίσης που έχει αντίκτυπο σε όλες της ευρωπαϊκές περιφέρειες και πόλεις οι οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες έχουν αυξηθεί καθώς αυξάνονται η ανεργία, η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός. Μάλιστα λόγω του δημοσιονομικού και χρηματοπιστωτικού χαρακτήρα της κρίσης αυτής, πολλές από τις Κυβερνήσεις των χωρών της ΕΕ, έχουν έρθει αντιμέτωπες με δυσκολίες στην αναχρηματοδότηση των χρεών τους, εμφανίζουν μεγάλα ελλείμματα και δέχονται μεγάλες πιέσεις από τις χρηματοπιστωτικές αγορές για την εφαρμογή μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης. Μέσα λοιπόν στις συνθήκες αυτές ο ρόλος της πολιτικής συνοχής είναι σημαντικότερος από ποτέ προκειμένου να μειωθούν οι οικονομικές, κοινωνικές και εδαφικές ανισότητες που έχουν ανακύψει στη διευρυμένη Ένωση, ιδίως σε χώρες και

περιφέρειες των οποίων η ανάπτυξη υστερεί, σε συνάρτηση με την οικονομική και κοινωνική αναδιάρθρωση, και τη γήρανση του πληθυσμού.

Δεδομένων των παραπάνω συνθηκών η Ευρώπη για την νέα προγραμματική περίοδο υιοθετεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, την στρατηγική «Ευρώπη 2020» με σκοπό την μακροπρόθεσμη ανάκαμψη, η οποία είναι αυστηρά εναρμονισμένη με τη πολιτική συνοχής. Βασικός στόχος της νέας αυτής στρατηγικής είναι η έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη καθώς και η ενίσχυση της ανάγκης για καινοτομία, απασχόληση, κοινωνική ένταξη και την λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής (Info regio Panorama, No. 48, 2013). Η νέα αυτή στρατηγική προκειμένου να επιτύχει τους στόχους της απαιτεί την συνεργασία όλων των φορέων τόσο σε Εθνικό όσο και Ευρωπαϊκό επίπεδο αλλά και τον συντονισμό των διαφόρων πολιτικών μεταξύ τους. Με αυτό τον τρόπο οι πολιτικές που θα εφαρμόζονται θα ξεφεύγουν από την λογική σχεδιασμού πολιτικών που θα ταιριάζουν σε όλες αλλά θα προσαρμόζονται στις επιμέρους ανάγκες των περιφερειών. Κατά την περίοδο 2014–2020, τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες πρέπει να συγκεντρώσουν χρηματοδοτικούς πόρους σε περιορισμένο αριθμό τομέων πολιτικής που συμβάλλουν στην επίτευξη της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», προκειμένου να μεγιστοποιηθεί ο αντίκτυπος των επενδύσεων της ΕΕ (Sixth report on economic, social and territorial cohesion, 2014).

Για την περίοδο 2014-2020 σύμφωνα με το Δημοσιονομικό Πλαίσιο το οποίο εγκρίθηκε στις Βρυξέλλες τον Δεκέμβριο του 2013, έχουμε αρκετές αλλαγές σε σχέση με τις προηγούμενες πολιτικές (Info regio Panorama, No. 48, 2013):

- Η διάκριση των περιφερειών αλλάζει και πλέον γίνεται σε περιφέρειες «λιγότερο αναπτυγμένες» με κατά κεφαλήν ΑΕΠ μικρότερο από το 75% του κοινοτικού μέσου όρου της ΕΕ-27, σε «περιφέρειες μετάβασης» με κατά κεφαλή ΑΕΠ μεταξύ του 75% και 90% του κοινοτικού μέσου όρου της ΕΕ-27 και σε «περιφέρειες περισσότερο ανεπτυγμένες» με κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεγαλύτερο από το 90% του κοινοτικού μέσου όρου της ΕΕ-27.
- Οι επενδύσεις (περίπου 100 δις ευρώ) του ευρωπαϊκού ταμείου περιφερειακής ανάπτυξης θα επικεντρωθούν σε τέσσερις βασικούς τομείς: έρευνα και καινοτομία, ψηφιακό θεματολόγιο, υποστήριξη σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), οικονομία με μειωμένη χρήση άνθρακα.
- Ενισχύεται η λογοδοσία και η αποτελεσματικότητα καθώς τίθενται σαφείς, διαφανείς και μετρήσιμοι στόχοι. Οι χώρες και οι περιφέρειες πρέπει εκ των

προτέρων να δηλώνουν που σκοπεύουν να αξιοποιήσουν τους διαθέσιμους πόρους και να διευκρινίσουν των τρόπο μέτρησης των αποτελεσμάτων. Επίσης, θα πρέπει να πληρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα των επενδύσεων.

- Ενισχύεται η αστική διάσταση της πολιτικής με τη διάθεση ενός ελάχιστου επιπέδου πόρων στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ για την αξιοποίηση σε ολοκληρωμένες προσεγγίσεις σε πόλεις.

Για την Πολιτική Συνοχή 2014-2020 διατέθηκαν 351,8 δις ευρώ⁷ στα 28 Κράτη-Μέλη της ΕΕ, ποσό που αντιστοιχεί περίπου στο ένα τρίτο του προϋπολογισμού της ΕΕ⁸. Η κατανομή των κονδυλίων γίνεται ως εξής:

- 182,2€ δις. διατέθηκαν για τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες.
- 35€ δις. κατανεμήθηκαν σε περιφέρειες μετάβασης.
- 54€ δις. διατέθηκαν σε πιο ανεπτυγμένες περιφέρειες.

Για την επίτευξη των στόχων της πολιτικής συνοχής της ΕΕ, τα τρία ταμεία θα προσφέρουν στήριξη σε 11 θεματικούς στόχους:

- 1) Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας.
- 2) Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών.
- 3) Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και του γεωργικού τομέα (για το ΕΓΤΑΑ) και του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας (για το ΕΤΘΑ).
- 4) Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς.
- 5) Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων.
- 6) Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων.
- 7) Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων.
- 8) Προώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας της εργασίας.

⁷ Ο συνολικός αντίκτυπος αυτού του ποσού σε συνδυασμό με την Εθνική συμμετοχή των κρατών μελών και τη λειτουργία μόχλευσης χρηματοοικονομικών εργαλείων ξεπερνά τα 500 δις ευρώ.

⁸ Πηγή: (<https://www.espa.gr/el/pages/staticCohesionPolicy.aspx>)

- 9) Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και των διακρίσεων.
- 10) Επένδυση στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση.
- 11) Ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας των δημόσιων αρχών και των ενδιαφερόμενων φορέων και της αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης.

1.5 ΕΣΠΑ 2014-2020

Το ΕΣΠΑ (Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης) 2014-2020 αποτελεί το βασικό στρατηγικό σχέδιο για την ανάπτυξη της Ελλάδας με τη συνδρομή σημαντικών πόρων που προέρχονται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μέσω της υλοποίησης του ΕΣΠΑ επιδιώκεται η αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αδυναμιών της χώρας που συνετέλεσαν στην εμφάνιση της οικονομικής κρίσης αλλά και των προβλημάτων, οικονομικών και κοινωνικών, που αυτή δημιούργησε.

Το νέο ΕΣΠΑ 2014-2020 χωρίς να εκπλέει από τους στόχους της προηγούμενης περιόδου (2007-2013) συνδράμει στην επίτευξη των εθνικών στόχων προσαρμοσμένο πλέον στη νέα στρατηγική και στόχους που έχουν τεθεί από την ΕΕ έναντι της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

Το αναπτυξιακό όραμα του ΕΣΠΑ 2014-2020 είναι η «Συμβολή στην αναγέννηση της ελληνικής οικονομίας με ανάταξη και αναβάθμιση του παραγωγικού και κοινωνικού ιστού της χώρας και τη δημιουργία και διατήρηση βιώσιμων θέσεων απασχόλησης, έχοντας ως αιχμή την εξωστρέφει, καινοτόμο και ανταγωνιστική επιχειρηματικότητα και γνώμονα την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης.»

Οι Στρατηγικές Χρηματοδοτικές Προτεραιότητες του ΕΣΠΑ 2014-2020 είναι οι εξής:

1. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας.
2. Ανάπτυξη και αξιοποίηση ικανοτήτων ανθρώπινου δυναμικού – ενεργός κοινωνική ενσωμάτωση.
3. Προστασία του περιβάλλοντος – Μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον.

4. Ανάπτυξη – εκσυγχρονισμός – ολοκλήρωση υποδομών για την οικονομική και
5. Βελτίωση της θεσμικής επάρκειας και της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Το ΕΣΠΑ 2014-2020 αποτελείται από 20 Προγράμματα, από τα οποία τα 7 είναι Τομεακά και τα 13 Περιφερειακά:

- Τα Τομεακά Προγράμματα αφορούν ένα ή περισσότερους τομείς και έχουν ως γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής όλη τη χώρα.
- Τα 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), ένα για κάθε μία από τις ελληνικές Περιφέρειες, περιλαμβάνουν δράσεις περιφερειακής εμβέλειας.

Καθοριστικό στοιχείο στον αναπτυξιακό σχεδιασμό της περιόδου 2014-2020 αποτέλεσε η εκπόνηση της εθνικής και των περιφερειακών Στρατηγικών Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση. Στο πλαίσιο των στρατηγικών αυτών, η χώρα και οι Περιφέρειές της καλούνται να εντοπίσουν τις δραστηριότητες εκείνες στις οποίες παρουσιάζουν ή είναι σε θέση να οικοδομήσουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και σε αυτές να επικεντρώσουν τους διαθέσιμους πόρους και τις προσπάθειες ώστε να καταστεί δυνατή η επίτευξη σημαντικών αναπτυξιακών αποτελεσμάτων. Σε εθνικό επίπεδο έχουν προσδιοριστεί οκτώ κλάδοι στους οποίους θα δοθεί προτεραιότητα και αναμένεται να έχουν μεγαλύτερη συμμετοχή στην οικονομική μεγέθυνση. Οι κλάδοι αυτοί είναι οι εξής:

- Αγρο-διατροφή
- Υγεία – φάρμακα
- Τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών
- Ενέργεια
- Περιβάλλον και βιώσιμη ανάπτυξη
- Μεταφορές
- Υλικά – κατασκευές
- Τουρισμός, πολιτισμός, δημιουργικές βιομηχανίες

Ένα άλλο χαρακτηριστικό του αναπτυξιακού σχεδιασμού της περιόδου 2014-2020 αποτελεί η παρέμβαση σε επίπεδο μακροπεριφέρειας μέσω του εργαλείου της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης (place – based), το οποίο στοχεύει στην εφαρμογή αναπτυξιακών στρατηγικών σε περιοχές που παρουσιάζουν συγκεκριμένα προβλήματα ή διακρίνονται από σημαντικές αναπτυξιακές δεξιότητες. Στο πλαίσιο

της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης είναι δυνατή η υλοποίηση συνδυασμένων επενδύσεων, οι οποίες χρηματοδοτούνται από περισσότερα του ενός Ταμεία, με στόχο την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των προβλημάτων ή την πλήρη αξιοποίηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων μιας περιοχής και αφορά τρεις τύπους παρεμβάσεων:

- Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤοΚ)
- Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση
- Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη

Στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής και με οδηγό τον κεντρικό στόχο του αναπτυξιακού σχεδίου για την Ελλάδα του 2020, η Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη, καλείται να συμπληρώσει και να μεγιστοποιήσει τα οφέλη από την άσκηση των τομεακών πολιτικών και των προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης. (ΕΣΠΑ 2014-2020, Μάιος 2014)

Στόχος της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης είναι η επίτευξη της απασχόλησης, η κοινωνική συνοχή και η διατήρηση των πόρων, με προσανατολισμό στη φέρουσα δυνατότητα και τις ιδιαίτερες ανάγκες των επιμέρους χωρικών ενότητων μέσω της ανταγωνιστικότητας και της τοπικής επιχειρηματικότητας. Περαιτέρω, στοχεύει στην εξασφάλιση των απαραίτητων συνεργειών για την παραγωγική ανασυγκρότηση, την απόκτηση ανταγωνιστικότητας, και την καταπολέμηση της ανεργίας, με συνδυασμό όλων των αναπτυξιακών παρεμβάσεων που αναφέρονται στην ίδια χωρική ενότητα και συνευθύνη των εμπλεκόμενων φορέων. Οι παραπάνω στόχοι θα πρέπει να εκπληρωθούν με απόλυτο σεβασμό και υπευθυνότητα στα φυσικά διαθέσιμα του κάθε τόπου και με την προϋπόθεση ότι δεν αναλώνονται σπάνιοι πόροι. (ΕΣΠΑ 2014-2020, Μάιος 2014)

1.5.1 Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤοΚ)

Η ΤΑΠΤΟΚ είναι ένα επιμέρους χρηματοδοτικό εργαλείο προς χρήση σε υπό-περιφερειακό επίπεδο, το οποίο λειτουργεί συμπληρωματικά προς τη λοιπή αναπτυξιακή υποστήριξη σε τοπικό επίπεδο.

Οι κύριες προκλήσεις και οι στόχοι για την Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων διακρίνονται ως προς το χώρο εφαρμογής, έχοντας ως κοινό τόπο την προώθηση κατά το σχεδιασμό και την υλοποίηση της τοπικής ευθύνης, συμμετοχής και πρωτοβουλίας.

Η ΤΑΠΤοΚ θα χρηματοδοτήσει τρεις κατηγορίες χωρικών ενότητων:

- Υπο-περιφερειακές, ή και διαπεριφερειακές κατεξοχήν αγροτικές/αλιευτικές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις.
- Αστικές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις.
- Περιοχές

Τα βασικά συστατικά μέρη αυτού του εργαλείου είναι:

- Οι Ομάδες Τοπικής Δράσης (Ν 4314/2014), οι οποίες είναι ο βασικός συντελεστής σχεδιασμού της στρατηγικής και του σχεδιασμού της πρότασης αλλά και ο φορέας σχεδιασμού και υλοποίησης του ενιαίου σχεδίου ΤΑΠΤοΚ. Αποτελούνται από εκπροσώπους τοπικών δημόσιων και ιδιωτικών κοινωνικοοικονομικών συμφερόντων (τοπικές αρχές, ομάδες πολιτών, κοινοτικές και εθελοντικές οργανώσεις κτλ.).
- Οι στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης αφορούν συγκεκριμένη περιοχή με καθορισμένο πληθυσμό και πρέπει να περιέχουν αναλυτική περιγραφή των αναπτυξιακών αναγκών τους και των δυνατοτήτων της περιοχής, να αναφέρουν τους στόχους, να τεκμηριώνουν τον ολοκληρωμένο και καινοτόμο χαρακτήρα της στρατηγικής, επίσης να περιλαμβάνουν σχέδιο δράσης και χρηματοοικονομικό προϋπολογισμό.
- Η κάλυψη περιοχής και πληθυσμού μιας συγκεκριμένης τοπικής στρατηγικής ορίζεται από τις ομάδες τοπικής δράσης, και πρέπει να είναι συνεκτική και να προσφέρει επαρκή κρίσιμη μάζα για την αποτελεσματική της υλοποίηση.

Για την χρηματοδότηση των ΤΑΠΤΟΚ θα επιδιωχθεί η χρήση ενός ή περισσότερων Ταμείων (ΕΓΠΑ, ΕΚΤ, ΕΓΤΑΑ, ΕΤΘΑ), ανά χωρική ενότητα εφαρμογής, με χρηματοδοτική βαρύτητα κάθε Ταμείου ανάλογη του περιεχομένου, της περιοχής παρέμβασης και των Θεματικών Στόχων/Προτεραιοτήτων σε κάθε ενιαίο σχέδιο ΤΑΠΤΟΚ. Περαιτέρω εξειδίκευση θα γίνει σε επίπεδο Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Στις παρεμβάσεις ΤΑΠΤΟΚ στις αγροτικές περιοχές, προγραμματίζεται κατ' ελάχιστον 5% των πόρων του ΕΓΤΑΑ, με δυνατότητα παρέμβασης και άλλων Ταμείων.

Η χρηματοδότηση θα γίνει προς ενιαίες **Στρατηγικές Τοπικής Ανάπτυξης** που θα υποβάλουν ενιαίες **Τοπικές Ομάδες Δράσης**. Η επιλογή, έγκριση και

χρηματοδότηση των στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης και των τοπικών ομάδων δράσης θα γίνει στο πλαίσιο *ανταγωνιστικής διαδικασίας*, με κριτήρια που θα αφορούν ενδεικτικά στην καταλληλότητα της τοπικής στρατηγικής, στη συμβολή και στην επίτευξη των αποτελεσμάτων του Προγράμματος, και στη διαχειριστική επάρκεια, του φορέα.

1.5.2 Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ)

Οι ΟΧΕ αποτελούν εργαλείο ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης για την εφαρμογή αναπτυξιακών στρατηγικών συγκεκριμένων χωρικών ενοτήτων. Οι περιοχές αυτές είτε παρουσιάζουν συγκεκριμένα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν με συνολικό τρόπο, είτε διακρίνονται από σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν και να μεγιστοποιηθούν με βάση ένα ολοκληρωμένο αναπτυξιακό σχέδιο.

Ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας της χωρικής στρατηγικής και του σχεδίου υλοποίησης θα πρέπει να εξασφαλίζεται με τη συμπληρωματικότητα και συνεκτικότητα των προτεινόμενων δράσεων, καθώς και με την αντιπροσωπευτικότητα του συστήματος διακυβέρνησης.

Κύριοι στόχοι για την προώθηση των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων είναι η δημιουργία κινητήρων ανάπτυξης των Περιφερειών ή κινητήρων αξιοποίησης κοινών δυνατοτήτων και αντιμετώπισης κοινών προκλήσεων πολυτομεακού χαρακτήρα σε δια- περιφερειακή κλίμακα, η αξιοποίηση τους για τη μέγιστη δυνατή μόχλευση πόρων και τη μέγιστη δυνατή αποδοτικότητα των διαθέσιμων δημόσιων πόρων σε χωρικό επίπεδο, και η σύνδεση σε ενιαίο στρατηγικό ορίζοντα, των παρεμβάσεων που είναι τοπικά αναγκαίες για την αντιμετώπιση των οξύτερων εκδηλώσεων της κρίσης και αυτών που είναι αναγκαίες για την καταπολέμηση των παραγόντων που δημιουργούν τις μακροπρόθεσμες στενώσεις.

Σύμφωνα με το ΕΣΠΑ 2014-2020, ως κύριες προκλήσεις για τις Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις ορίζονται οι ακόλουθες:

- Προώθηση της ανταγωνιστικότητας, της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας με τελικό στόχο την επίτευξη απασχόλησης, κοινωνικής συνοχής και διατήρησης των πόρων.
- Παραγωγική ανασύνταξη στις ζώνες εκτεταμένης αποδιάρθρωσης των τοπικών ή περιφερειακών παραγωγικών συστημάτων.

- Εξισορρόπηση των ενδο-περιφερειακών ανισοτήτων και της μονοκεντρικότητας του ελληνικού οικονομικού και κοινωνικού χώρου, καταπολέμηση της ανοργάνωτης αστικής διάχυσης και των παραδοσιακών ανισοτήτων που σχετίζονται με τα ειδικά γεωγραφικά χαρακτηριστικά/ μειονεκτήματα, αντιμετώπιση των δημογραφικών προκλήσεων και των ειδικών προκλήσεων σε ειδικές ομάδες πληθυσμού, ανάσχεση/ στην καταλληλότερη κλίμακα των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής).

Οι κατηγορίες των χωρικών ενοτήτων παρέμβασης είναι:

- Υποπεριφερειακές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις. Ο σχεδιασμός υλοποιείται από την Περιφέρεια.
- Διαπεριφερειακές περιοχές με ομοιογενή χαρακτηριστικά και κοινές προκλήσεις, αλλά και προβλήματα που απαντώνται στις μειονεκτικές γεωγραφικές περιοχές του ελληνικού χώρου. Ο σχεδιασμός υλοποιείται από κεντρικό φορέα ή διαπεριφερειακό συντονιστικό όργανο.
- Περιοχές επιρροής τομεακών παρεμβάσεων και δράσεων που όμως εντάσσονται σε ολοκληρωμένη τοπική στρατηγική. Ο σχεδιασμός υλοποιείται από κεντρικό φορέα.

Σύμφωνα με τη Εγκύκλιο Α.Π. 81168/30-7-2015, οι ΟΧΕ θα χρηματοδοτηθούν κυρίως από τα Ταμεία ΕΚΤ, ΕΤΠΑ και Ταμείο Συνοχής, μέσω συνδυασμένων επενδύσεων, με αναφορά σε δύο τουλάχιστον Άξονες Προτεραιότητας και με συνδυασμό μίας ή περισσότερων συμπληρωματικών επενδυτικών προτεραιοτήτων από διαφορετικούς θεματικούς στόχους, ενός ή περισσότερων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

1.5.3 Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ)

Η Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ) απευθύνεται, όπως προκύπτει και από τον τίτλο της, σε αστικούς δήμους.

Ως κύριες προκλήσεις για τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη εντοπίζονται:

- Η ολοκληρωμένη και στοχευμένη αναπτυξιακή παρέμβαση στα αστικά κέντρα με στόχο την αποκατάσταση του οικονομικού τους ιστού και τη λειτουργία τους ως κινητήριες δυνάμεις στην ευρύτερη περιοχή επιρροής τους.

- Η αντιστροφή της κοινωνικής και περιβαλλοντικής υποβάθμισης των αστικών περιοχών, ιδίως των περιοχών συγκέντρωσης μειονεκτικών κοινωνικών ομάδων, των υποβαθμισμένων εμπορικών κέντρων των μεγάλων πόλεων (ιδίως στα μητροπολιτικά κέντρα Αθήνας και Θεσσαλονίκης) και των εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών/ βιοτεχνικών/ επαγγελματικών ζωνών.
- Η άμεση αντιμετώπιση των κοινωνικών συνεπειών της κρίσης, με την αναζωογόνηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που δημιουργούν θέσεις απασχόλησης και την ανασυγκρότηση των κοινωνικών υποδομών.
- Η προώθηση της σύνδεσης καινοτομίας και επιχειρηματικότητας στο αστικό περιβάλλον, με αιχμή την στρατηγική της έξυπνης εξειδίκευσης.
- Η αντιστροφή της αστικής διάχυσης μέσω της προώθησης της αρχής της «συμπαγούς πόλης» και παράλληλα η ένταξη του κεντρικού πυρήνα, της περιαστικής ζώνης, των περιμετρικών περιοχών και της άμεσα επηρεαζόμενης υπαίθρου σε ενιαίες τοπικές στρατηγικές ανάκαμψης, αναβάθμισης και ανάπτυξης.
- Η ανάκτηση του δημόσιου χώρου και η ανάπτυξη δομών κοινωνικής οικονομίας και στέγασης με την ενεργό συμμετοχή των πολιτών.

Οι κατηγορίες χωρικών ενοτήτων παρέμβασης είναι οι εξής:

- Περιοχές εφαρμογής Ρυθμιστικού Σχεδίου ή περιοχές που έχουν προσδιοριστεί ως περιοχές παρεμβάσεων αστικής ανασυγκρότησης στα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, στα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια ή σε Σχέδια Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης, κατά την κείμενη ελληνική νομοθεσία.
- Ορίζονται με βάση τα όρια Δημοτικής Ενότητας ή όρια Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου ή Ρυθμιστικού Σχεδίου και ο πληθυσμός τους ξεπερνά τους 10.000 κατοίκους.
- Αντιμετωπίζουν έντονες προκλήσεις: οικονομικές/ περιβαλλοντικές/ κλιματικής αλλαγής/ δημογραφικές/ λειτουργικής οργάνωσης της πόλης.
- Περιλαμβάνουν ζώνες αποβιομηχάνισης, περιοχές που περισσότερο δοκιμάζονται από την οικονομική κρίση με τα συνακόλουθα φαινόμενα αστικής φτώχειας και υψηλών ποσοστών ανεργίας και

κοινωνικού αποκλεισμού, ή περιοχές αλλαγών χρήσεων γης και αυθαίρετης δόμησης.

Στις περιοχές αυτές η προσέγγιση της ΒΑΑ θα εφαρμοστεί μέσω του εργαλείου της ΟΧΕ. Για περιοχές μικρότερης κλίμακας (υποβαθμισμένες κεντρικές περιοχές, ζώνες αλλαγών χρήσεων και αστικής διάχυσης, ζώνες άναρχης αστικής δόμησης, θύλακες φτώχειας και συγκέντρωσης ομάδων που εκτίθενται σε υψηλό κίνδυνο διακρίσεων και αποκλεισμού, ζώνες με ιδιαίτερα οξυμένα προβλήματα εκπομπών διοξειδίου άνθρακα και ανάγκη προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή κλπ) η ΒΑΑ δύναται να εφαρμοστεί και στο πλαίσιο της ΤΑΠΤοΚ.

Η ΒΑΑ θα χρηματοδοτηθεί μέσω των ΠΕΠ με τη συμπλήρωση πόρων που θα διαθέσουν στις Περιφέρειες, ενδεικτικά και όχι αποκλειστικά- τα Επιχειρησιακά Προγράμματα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία». Η χρηματοδότηση θα γίνει προς ενιαίες Ολοκληρωμένες Στρατηγικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης. Η επιλογή, έγκριση και χρηματοδότηση των στρατηγικών βιώσιμης αστικής ανάπτυξης θα γίνει στο πλαίσιο ανταγωνιστικής διαδικασίας, με κριτήρια που θα αφορούν στην καταλληλότητα της στρατηγικής, στη συμβολή τους στην επίτευξη των αποτελεσμάτων του Προγράμματος, και στη διαχειριστική επάρκεια, την τεχνική ετοιμότητα και την ικανότητα μόχλευσης πόρων του φορέα. Θα είναι υπό τη διαχειριστική ευθύνη της Διαχειριστικής Αρχής του ΠΕΠ, με την κατάλληλη συμμετοχή αρχών του τομεακών προγραμμάτων που θα συγχρηματοδοτήσουν και θα τηρείται χρηματοδοτικός πίνακας διακριτός κατά ΕΔΕΤ.

Κεφάλαιο δεύτερο: Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις

2.1 Γενικά

Οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις περιλαμβάνονται μεταξύ των νέων χρηματοδοτικών εργαλείων της πολιτικής της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης, η οποία εδράζεται στην τοπικο-κεντρική προσέγγιση που υιοθετεί η νέα Πολιτική Συνοχής 2014-2020. Η Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη αποτελεί ένα από τα κύρια εργαλεία πολιτικής της ΕΕ, για την προγραμματική περίοδο 2014-2020, που περιγράφει τις στρατηγικές κατευθύνσεις για την εδαφική ανάπτυξη, την προώθηση και ενσωμάτωση της εδαφικής διάστασης σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης στην ΕΕ και την εξασφάλιση ότι η στρατηγική Ευρώπη 2020 θα εφαρμοστεί σύμφωνα με τις αρχές της εδαφικής συνοχής (ΠΕΠ "Αττική" 2014-2020).

Η Εδαφική Ατζέντα 2020 (Territorial Agenda 2020) αναγνώρισε το πλαίσιο των εδαφικών προκλήσεων στην ΕΕ-28 και δημιούργησε μια δέσμη μέτρων και πολιτικών που μπορούν να μεταμορφώσουν τις προκλήσεις της εδαφικής συνοχής σε πολιτικές βιώσιμης εδαφικής ανάπτυξης, ορίζοντας έξι εδαφικές προτεραιότητες:

1. Προώθηση της πολυκεντρικής και ισόρροπης εδαφικής ανάπτυξης,
2. Ενθάρρυνση της ολοκληρωμένης ανάπτυξης στις πόλεις, σε αγροτικές και συγκεκριμένες περιφέρειες,
3. Εδαφική ένταξη των διασυνοριακών και διακρατικών λειτουργικών περιφερειών,
4. Εξασφάλιση της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας των περιφερειών με βάση την ισχυρή τοπική οικονομία,
5. Βελτίωση της εδαφικής συνδεσιμότητας των πολιτών, των κοινοτήτων και των επιχειρήσεων,
6. Διαχείριση και διασύνδεση του οικολογικού και πολιτιστικού κεφαλαίου.

Οι προτεραιότητες της Εδαφικής Ατζέντας αντανακλώνται στο Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης – ΕΣΠΑ 2014-2020, όπου οι ΟΧΕ αποτελούν εργαλείο ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης για την εφαρμογή αναπτυξιακών στρατηγικών συγκεκριμένων χωρικών ενοτήτων, οι οποίες παρουσιάζουν είτε προβλήματα τα οποία χρήζουν συνολικής και αποτελεσματικής αντιμετώπισης, είτε σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες (υφιστάμενες ή δυνητικές) που πρέπει να αξιοποιηθούν και να μεγιστοποιηθούν με βάση ένα ολοκληρωμένο αναπτυξιακό σχέδιο (Εγκύκλιος με Α.ρ. Πρωτ. 81168/ΕΥΣΣΑ 1796). Οι στόχοι της χωρικής στρατηγικής περιλαμβάνουν την ενίσχυση της απασχόλησης και του εισοδήματος, τη

βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών και την αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος, φυσικού και δομημένου, στο πλαίσιο μιας αειφόρου αναπτυξιακής διαδικασίας (ΠΕΠ "Αττική" 2014-2020).

2.2 Βασικά σημεία της Εγκυκλίου για τις ΟΧΕ

Η Ειδική Υπηρεσία Στρατηγικής, Σχεδιασμού & Αξιολόγησης (ΕΥΣΣΑ) εξέδωσε την με Αρ. Πρωτ. 81168/ ΕΥΣΣΑ 1796 Εγκύκλιο Σχεδιασμού, υλοποίησης και παρακολούθησης των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ως εργαλείων Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 (30/07/2015).

Η εγκύκλιος δίνει βασικές κατευθύνσεις για τον προσδιορισμό των περιοχών παρέμβασης, τη διαδικασία εφαρμογής, τα κριτήρια αξιολόγησης της επιλογής ΟΧΕ, την υλοποίηση της ΟΧΕ καθώς και την περιγραφή της οικονομικής διαχείρισης και της παρακολούθησης της ΟΧΕ.

Η εγκύκλιος επιβεβαιώνει την οριοθέτηση δύο διαθέσιμων στρατηγικών ΟΧΕ: α) ΟΧΕ για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη και β) ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές (που αφορά όλες τις ενότητες εκτός αυτών που προβλέπονται για τις ΟΧΕ Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης).

2.2.1 Θεσμικό Πλαίσιο

Το θεσμικό πλαίσιο για την εφαρμογή των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων, μέσω των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της περιόδου 2014-2020 περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία.

Γενικός Κανονισμός περί καθορισμού κοινών διατάξεων για τα ΕΔΕΤ 1303/2013:

- Άρθρο 15 (2) (α) (i) περί του περιεχομένου της Εταιρικής Σχέσης σε ό,τι αφορά στις ολοκληρωμένες χωρικές επενδύσεις,
- Άρθρο 36, νομική βάση της χρήσης των ΟΧΕ,
- Άρθρο 96 (3) (β, γ) περιεχόμενο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων σε ό,τι αφορά στις ΟΧΕ
- Άρθρο 123 (6) (7) περί του ορισμού Ενδιάμεσου Φορέα
- Παράρτημα I (3.3) ενθάρρυνση ολοκληρωμένων προσεγγίσεων
- Παράρτημα I (6) ρυθμίσεις για να αντιμετωπιστούν καίριες εδαφικές προκλήσεις

Ειδικότερα για τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη:

- Κανονισμός Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης 1301/2013:5
- Άρθρο 7 περί βιώσιμης αστικής ανάπτυξης,
- Άρθρο 8 περί καινοτόμων δράσεων στον τομέα της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης,
- Άρθρο 9 περί δικτύου αστικής ανάπτυξης.

Κανονισμός Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου 1304/2013:

- Άρθρο 12 προβλέψεις για αστική ανάπτυξη.

Κανονισμός Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΕΣ) 1299/2013:

- άρθρο 2 (3) (β) ανταλλαγής εμπειριών στη βιώσιμη αστική ανάπτυξη.

Νόμος για το Σύστημα Διαχείρισης, Ελέγχου και Εφαρμογής:

- Ν. 4314/2014, άρθρο 13

Οδηγία Ευρωπαϊκής Επιτροπής:

- Guidance for Member States, Programme Authorities and Cities, “Article 7 on Integrated Sustainable Urban Development of the Regulation 1301/2013 on the ERDF.
- ITI Scenarios (Μελέτη που ανέθεσε η DG Regional and Urban Policy σε εξωτερικούς συνεργάτες και αναφέρεται σε πιθανές περιπτώσεις Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων).

Η απόλυτη συμμόρφωση με το κανονιστικό πλαίσιο είναι αναγκαία, μέσα στο γενικότερο πλαίσιο για το σχεδιασμό, την υλοποίηση και παρακολούθηση των παρεμβάσεων των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων κατά την περίοδο 2014-2020, έτσι ώστε να προκύπτει και από τις παρεμβάσεις για τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη εμφανής προστιθέμενη αξία, καθώς και συγκεκριμένα ποσοτικά εκφρασμένα αποτελέσματα.

Η αυστηρή τήρηση του θεσμικού πλαισίου παρέχει, επίσης, τη δυνατότητα συνεχούς ελέγχου των παρεμβάσεων αυτών, για την προγραμματική συνέπεια τους ως προς την τήρηση του νομικού πλαισίου των ΕΔΕΤ, τη συμβολή τους στις ευρωπαϊκές στρατηγικές («Ευρώπη 2020», Κοινό Στρατηγικό Πλαίσιο) και ως προς την εκπλήρωση όσων αιρεσιμοτήτων για το Εθνικό Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης τις αφορούν.

2.2.2 Περιοχές παρέμβασης

Σύμφωνα με το ΕΣΠΑ 2014-2020, οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις αφορούν τις παρακάτω γενικές κατηγορίες περιοχών:

- Υπο-περιφερειακές/αστικές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις
- Δια-περιφερειακές περιοχές με ομοιογενή χαρακτηριστικά και κοινές προκλήσεις, αλλά και προβλήματα που απαντώνται στις μειονεκτικές γεωγραφικές περιοχές του ελληνικού χώρου. Επιπλέον, ΟΧΕ θα μπορούσαν να εφαρμοστούν στα όρια διασυνοριακών περιοχών.
- Περιοχές τομεακών παρεμβάσεων και δράσεων που εντάσσονται σε ολοκληρωμένη χωρική στρατηγική/ σχέδιο.
- Περιοχές που ορίζονται στα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης.
- Περιοχές με χρηματοδότηση από Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Ειδικότερα για τις αστικές περιοχές που ορίζονται με βάση τα όρια Δημοτικής Ενότητας ή όρια Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου ή Ρυθμιστικού Σχεδίου, των οποίων ο πληθυσμός τους ξεπερνά τους 10.000 κατοίκους και αντιμετωπίζουν έντονες προκλήσεις, οικονομικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές, κλιματικής αλλαγής, δημογραφικές και λειτουργικής οργάνωσης, προκρίνονται οι παρακάτω κατηγορίες περιοχών:

- Περιοχές εφαρμογής Ρυθμιστικού Σχεδίου ή Περιοχές που έχουν προσδιοριστεί ως περιοχές παρεμβάσεων αστικής ανασυγκρότησης στα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, ή/ και στα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια ή Περιοχές εφαρμογής Σχεδίων Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης ή ισοδύναμων σχεδίων στρατηγικού σχεδιασμού, κατά την κείμενη ελληνική νομοθεσία.
- Ζώνες αποβιομηχάνισης, περιοχές που περισσότερο δοκιμάζονται από την οικονομική κρίση με συνακόλουθα φαινόμενα αστικής φτώχειας, υψηλών ποσοστών ανεργίας και κοινωνικού αποκλεισμού, ή περιοχές αλλαγών χρήσεων γης και αυθαίρετης δόμησης.
- Αστικά κέντρα που έχουν λειτουργική περιοχή με πληθυσμό άνω των 70.000 κατοίκων (Παράρτημα Ι).

2.2.3 Αρμόδιοι Φορείς

α) Εθνική Αρχή Συντονισμού (ΕΑΣ)

Η ΕΑΣ / Ειδική Υπηρεσία Στρατηγικής, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης (ΕΥΣΣΑ) είναι η αρμόδια υπηρεσία για θέματα Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης, για την έκδοση σχετικών κατευθύνσεων και οδηγιών εφαρμογής, για τις σχετικές εκθέσεις προόδου και για το συντονισμό του δικτύου Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης,

στο οποίο θα συμμετέχουν εκπρόσωποι των αρμόδιων υπηρεσιών σε συνεργασία με την ΕΥΣΕΚΤ για θέματα ΕΚΤ (βλέπε Παράρτημα ΙΙ).

β) Διαχειριστικές Αρχές (ΔΑ)

Οι Δ.Α. ως αρμόδιες αρχές για τη διαχείριση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο της εφαρμογής των Στρατηγικών Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων, συμπεριλαμβανομένης της αστικής βιώσιμης ανάπτυξης, έχουν την ευθύνη για:

- την εξειδίκευση των βασικών κατευθύνσεων για την εφαρμογή των ΟΧΕ,
- τον προσδιορισμό των φορέων που θα εμπλακούν στο σχεδιασμό Στρατηγικών ΟΧΕ και το επίπεδο εμπλοκής τους στην εφαρμογή των Στρατηγικών ΟΧΕ και την υλοποίηση των επί μέρους δράσεων/πράξεων,
- τη διαβούλευση με τις τοπικές αρχές και τους τοπικούς φορείς για την ωρίμανση των ΟΧΕ,
- την επιλογή του τρόπου εφαρμογής των ΟΧΕ (π.χ. εκχώρηση σε ΕΦ, επιλογή πράξεων από αστική αρχή - εκχώρηση καθηκόντων-, υλοποίηση από τη ΔΑ εκχώρηση σε ΕΦΔ της επιλογής και της υλοποίησης των πράξεων, εκχώρηση σε ΕΦ/Αστική Αρχή της επιλογής των πράξεων και υλοποίηση από την ΔΑ ή ΕΦΔ),
- τη διαμόρφωση μεθοδολογίας και κριτηρίων επιλογής τόσο των ΟΧΕ όσο και των επί μέρους δράσεων / πράξεων,
- τις ενέργειες δημοσιότητας και προώθησης των ΟΧΕ.

γ) Αστικές αρχές, ως ενδιάμεσοι φορείς για την υλοποίηση ΒΑΑ.

Ως Αστικές Αρχές ορίζονται οι:

- Δημοτικές αρχές
- Δίκτυα Δήμων σε σχήματα / συμπράξεις (ενότητες γειτονικών δήμων, δίκτυα) που θα δημιουργήσουν οι ίδιοι, θέτοντας ως επικεφαλής έναν από τους δήμους, όταν η περιοχή εφαρμογής αφορά στο σύνολο των δήμων ή σε τμήματά τους. Σε περιπτώσεις σχημάτων ή συμπράξεων Δήμων, που έχουν λάβει μορφή νομικού προσώπου, ρόλο «αστικής αρχής» αναλαμβάνει το νομικό πρόσωπο ,
- Εταιρικά σχήματα με επικεφαλής Δημοτική/ές Αρχή/ές,

Ειδικότερα για την Περιφέρεια Αττικής και την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, το ρόλο Αστικής Αρχής θα μπορούσαν να αναλάβουν αντίστοιχα, η Μητροπολιτική περιφέρεια Αττικής και η Μητροπολιτική ενότητα Θεσσαλονίκης, οι οποίες σύμφωνα με το άρθρο 210 του Ν. 3852/ 2010 για την «Νέα Αρχιτεκτονική της

Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» επιφορτίζονται και με αρμοδιότητες μητροπολιτικού χαρακτήρα.

δ) Ενδιάμεσοι φορείς / Φορείς Στρατηγικής

Ενδιάμεσοι φορείς δύναται να είναι κεντρικός φορέας, περιφερειακές αρχές ή διαπεριφερειακό συντονιστικό όργανο, αστικές αρχές και τοπικοί αναπτυξιακοί φορείς όπως οργανισμοί και νομικά πρόσωπα των ΟΤΑ.

Δίνεται επίσης η δυνατότητα ύπαρξης Φορέων Στρατηγικής οι οποίοι διαμορφώνουν και υποβάλλουν τη χωρική στρατηγική (εκτός ΒΑΑ) χωρίς να αναλαμβάνουν καθήκοντα ενδιάμεσου φορέα.

2.2.4 Κριτήρια Αξιολόγησης

Η Επιτροπή Παρακολούθησης εγκρίνει τα κριτήρια επιλογής των Στρατηγικών καθώς και τα κριτήρια επιλογής των πράξεων.

Η ΔΑ συντάσσει τα κριτήρια επιλογής της ΟΧΕ και διατηρεί το δικαίωμα του τελικού ελέγχου της επιλεξιμότητας των πράξεων που επιλέγονται από τον ΕΦ .

Ακολουθούν ενδεικτικά κριτήρια επιλογής όπου οι ΔΑ μπορούν να επιλέξουν ή/και εξειδικεύσουν περαιτέρω, ανάλογα με τον τύπο της πρόσκλησης:

Βασικά κριτήρια επιλογής (ΝΑΙ/ ΟΧΙ κριτήρια)

- Συμφωνία με τις προϋποθέσεις και τους όρους της πρόσκλησης.
- Σαφήνεια ως προς τη δομή της στρατηγικής, την ανταπόκριση στις προκλήσεις, τα προβλήματα και τον ολοκληρωμένο χαρακτήρα της.
- Συμβατότητα με το ΠΕΠ και άλλα αναπτυξιακά σχέδια/ κείμενα αναφοράς (RIS, χωροταξικά, πολεοδομικά, τοπικά αναπτυξιακά σχέδια, κλπ.).
- Κριτήρια που θα αναφέρονται στη δυνατότητα του φορέα να ανταποκριθεί στα καθήκοντά του (θεσμική και διαχειριστική ικανότητα) ως ΕΦ.
- Τελικά κριτήρια επιλογής

Κριτήρια που χαρακτηρίζουν τις χωρικές στρατηγικές:

- Περιοχές με ιδιαίτερα οξυμένα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα στα οποία έχει συμβάλει η οικονομική κρίση.
- Περιοχές αυξημένης ανεργίας, χαμηλού εισοδήματος των κατοίκων, αστικής φτώχειας.
- Περιοχές υποβαθμισμένου φυσικού και δομημένου περιβάλλον, αλλαγών χρήσεων γης, αστικής διάχυσης.

- Περιοχές αστικής ή βιομηχανικής ρύπανσης, προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή.
- Περιοχές περιβαλλοντικής υποβάθμισης, έλλειψης ή υποβάθμισης πρασίνου και ελεύθερων χώρων για τους πολίτες (κοινόχρηστοι και κοινωφελείς).
- Περιοχές που παρατηρούνται ελλείψεις βασικών υποδομών καθώς και υποδομών/ υπηρεσιών που διευκολύνουν την κινητικότητα και την ένταξη στις λειτουργίες της περιοχής των ατόμων με ειδικές ανάγκες.
- Περιοχές αποβιομηχάνισης, εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών/ βιοτεχνικών ζωνών στο κέντρο ή τις παρυφές των πόλεων, εξαφάνισης παραγωγικών τομέων και δραστηριοτήτων ή που φιλοξενούν φθίνουσες οικονομικές δραστηριότητες.
- Περιοχές που παρατηρούνται ελλείψεις κοινωνικών υποδομών καθώς και δομών/ υπηρεσιών, περιοχές συγκέντρωσης μειονεκτικών κοινωνικών ομάδων και φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού.
- Περιοχές ιδιαίτερου πολιτισμικού χαρακτήρα.
- Περιοχές που χαρακτηρίζονται από προβλήματα οργανικής σύνδεσης, προσβασιμότητας και εξυπηρέτησης των παραγωγικών δραστηριοτήτων και του τοπικού πληθυσμού, του περί-αστικού ή ευρύτερου αγροτικού χώρου.
- Αστικές περιοχές που συμμετείχαν ή συμμετέχουν στα ευρωπαϊκά προγράμματα αστικής ανάπτυξης RFSC και URBACT.

Κριτήρια που χαρακτηρίζουν την αναπτυξιακή δυναμική της Στρατηγικής:

- Τοπικές δυνατότητες και τη χωρική παραγωγική εξειδίκευση και την σύνδεση προτάσεων οικονομικής ανάκαμψης με τα στοιχεία της καινοτομίας και του εκσυγχρονισμού,
- Καταλληλότητα των προτεινόμενων προτεραιοτήτων και δράσεων της ΟΧΕ για την κάλυψη των τοπικών αναγκών και της τοπικής αναπτυξιακής προοπτικής, την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας των ΜΜΕ και της κοινωνικής οικονομίας,
- Ρεαλιστικότητα του προϋπολογισμού, όπως και την ισόρροπη κατανομή των πόρων μεταξύ επενδυτικών προτεραιοτήτων και του χρονοδιαγράμματος υλοποίησης των επιμέρους δράσεων,
- Ορατά και μετρήσιμα αναμενόμενα αποτελέσματα σε σχέση με το ΠΕΠ.

Κριτήρια ολοκληρωμένου χαρακτήρα της στρατηγικής ΟΧΕ:

- Συνεκτικότητα των τομεακών δράσεων για τη συγκεκριμένη χωρική ενότητα,
- Συνδυασμός περισσότερων Ταμείων.
- Ικανό και αντιπροσωπευτικό εταιρικό σχήμα,
- Συνδυασμός περισσότερων Ταμείων.

2.3 Οδηγός Εφαρμογής ΟΧΕ στο Ε.Π. « Αττική» 2014-2020

Αντικείμενο μιας Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης είναι η υλοποίηση των προβλέψεων μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για την ανάπτυξη του αστικού χώρου αξιοποιώντας τις δυνατότητες χρηματοδότησης των Διαρθρωτικών Ταμείων (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, Ταμείο Συνοχής).

Προς αυτόν τον σκοπό μια ΟΧΕ – ΒΑΑ αντλεί πόρους από τουλάχιστον 2 Διαρθρωτικά Ταμεία, τα οποία εμπίπτουν σε διαφορετικούς άξονες ενός ΕΠ ή / και περισσότερων του ενός ΕΠ.

Στην Περιφέρεια Αττικής, η οποία συνιστά τη μόνη Μητροπολιτική Περιφέρεια της Ελλάδας, η χωρική προσέγγιση στηρίζεται στην προώθηση των αρχών της Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης για το σύνολο της Λειτουργικής Αστικής Περιοχής και οριοθετείται ως το πολεοδομικό συγκρότημα Αθήνας – Πειραιά , το οποίο συγκροτείται από 40 μεμονωμένους δήμους.

Η Ολοκληρωμένη Προσέγγιση στη Χωρική Ανάπτυξη στην περιφέρεια Αττικής περιλαμβάνει 2 κατηγορίες περιοχών:

➤ Κατηγορία Α: Υποβαθμισμένες Περιοχές

Περιοχές με οξυμένα περιβαλλοντικά, οικονομικά, δημογραφικά και κοινωνικά προβλήματα και στόχο την σταδιακή επίλυση αυτών

➤ Κατηγορία Β: Περιοχές με Ειδική Αναπτυξιακή Δυναμική

Περιοχές που η αναπτυξιακή τους δυναμική απορρέει από τη συγκέντρωση υπερ -τοπικών δραστηριοτήτων ή/και την υλοποίηση μεγάλων επενδύσεων στους τομείς του τουρισμού - πολιτισμού ή/και στους τομείς προτεραιότητας της ΠΣΕΕ της Αττικής.

Η επιλογή των στρατηγικών θα γίνει μέσω μιας ενιαίας ανταγωνιστικής διαδικασίας και για τους δύο τύπους περιοχών, με κοινά κριτήρια που αφορούν την καταλληλότητα κάθε στρατηγικής , στην επιλογή της περιοχής παρέμβασης, στην καταλληλότητα του σχεδίου δράσης στο οποίο κάθε στρατηγική θα εξειδικεύεται και στην επάρκεια του Συστήματος Διακυβέρνησης.

Η χρηματοδότηση της Στρατηγικής θα γίνει από το ΕΠ Αττικής 2014-2020. Μία στρατηγική είναι δυνατό να χρηματοδοτηθεί και από άλλα Επιχειρησιακά Προγράμματα (στα οποία προβλέπεται η χρηματοδότηση δράσεων βιώσιμης αστικής ανάπτυξης) ή από άλλες Πρωτοβουλίες και χρηματοδοτικούς πόρους.

Μία στρατηγική μπορεί να χρηματοδοτηθεί και από πόρους εκτός ΕΣΠΑ.

2.3.1 Κόρια σημεία των προς υποβολή προτάσεων

Οι προτάσεις οι οποίες θα υποβληθούν από τις Αστικές Αρχές⁹, θα πρέπει να αφορούν συγκεκριμένη περιοχή παρέμβασης, για μία από τις δύο κατηγορίες περιοχών (υποβαθμισμένες περιοχές ή περιοχές με ειδική αναπτυξιακή δυναμική), να περιλαμβάνουν αναλυτική Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης με παρεμβάσεις που προτείνεται να υλοποιηθούν, αναλυτικό προϋπολογισμό, καθώς και λεπτομερή περιγραφή του Ενδιάμεσου Φορέα Διαχείρισης¹⁰ και των καθηκόντων που πρόκειται να αναλάβει.

Ο συνολικός προϋπολογισμός για την χρηματοδότηση των ΟΧΕ ανέρχεται σε 261.091.965 ευρώ και αναλύεται ως εξής:

Πίνακας 1: Συνολικός Προϋπολογισμός ανά Ταμείο για τη χρηματοδότηση των ΟΧΕ

Ταμείο	Κοινοτική Συνδρομή	Εθνικής Συμμετοχή	Σύνολο Δημόσιας Δαπάνης
E.T.Π.Α	147.262.93 2,00	36.815.733 ,00	184.078.66 5,00
E.Κ.Τ.	61.610.640 ,00	15.402.660 ,00	77.013.300 ,00
Σύνολο	208.873.57 2,00	52.218.393 ,00	261.091.96 5,00

Σημείωση: Από τους παραπάνω πόρους τα 1.298.965,00 ευρώ αφορούν Τεχνική Βοήθεια, από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ.

⁹ Κάθε Αστική Αρχή που θα υποβάλει πρόταση μπορεί να είναι, βάσει της σχετικής εγκυκλίου για τον σχεδιασμό των ΟΧΕ: είτε μεμονωμένος Δήμος, είτε εταιρικό σχήμα με επικεφαλής μία Δημοτική Αρχή, στο οποίο μπορούν να συμμετέχουν και άλλοι φορείς της περιοχής, είτε δίκτυο Δήμων σε σχήματα / συμπράξεις ενώ ειδικά για την Περιφέρεια Αττικής ρόλο Αστικής Αρχής δύναται να αναλάβει και η Μητροπολιτική Περιφέρεια Αττικής καθώς βάσει του άρθρου 210 του Ν. 3852/2010 επιφορτίζεται και με αρμοδιότητες μητροπολιτικού χαρακτήρα.

¹⁰ Η έγκριση των στρατηγικών που θα υποβληθούν προϋποθέτει την αξιολόγηση της διαχειριστικής επάρκειας της Αστικής Αρχής ή του προτεινόμενου Ενδιάμεσου Φορέα, όσον αφορά τη διαχείριση των ΟΧΕ.

Οι προτάσεις που θα υποβληθούν θα πρέπει να έχουν προϋπολογισμό από 20 εκ. έως 100 εκ. ευρώ σε όρους Δημόσιας Δαπάνης και να τηρούν τα ελάχιστα όρια προϋπολογισμού ανά θεματικό στόχο.

Εάν ο προϋπολογισμός υπερβαίνει το ανώτατο όριο των 100 εκ. ευρώ σε όρους δημόσιας δαπάνης, η Αστική Αρχή θα πρέπει να τεκμηριώνει την κάλυψη της πρόσθετης χρηματοδότησης από άλλους πόρους.

2.3.2 Κριτήρια Αξιολόγησης Προτάσεων

Η αξιολόγηση των προτάσεων θα γίνει με γνώμονα 2 κατηγορίες κριτηρίων:

1. Κριτήρια αποδοχής της Αίτησης
2. Κριτήρια Αξιολόγησης¹¹

Κριτήρια Αποδοχής της Αίτησης

Αφορούν στον έλεγχο της συμβατότητας της πρότασης που υποβάλλεται με βάση όσα προβλέπονται στην προκήρυξη και γενικότερα με όσα ορίζονται στο υφιστάμενο κανονιστικό πλαίσιο των ΟΧΕ και εν γένει των συγχρηματοδοτούμενων πράξεων (για μια πιο αναλυτική περιγραφή βλ. Πίνακα Α1 στα Παραρτήματα).

Τα κριτήρια αποδοχής εφαρμόζονται ενιαία και για τις δύο κατηγορίες περιοχών.

Θετική αξιολόγηση λαμβάνει η πρόταση που έχει λάβει βαθμολογία ίση με ΝΑΙ στο σύνολο των κριτηρίων.

Κριτήρια Αξιολόγησης

Τα κριτήρια αξιολόγησης είναι κοινά και για τους δύο τύπους περιοχών και αφορούν την αξιολόγηση της περιοχής παρέμβασης (30% συντελεστής στάθμισης), της στρατηγικής (30% συντελεστής στάθμισης), του Σχεδίου Δράσης και του Χρηματοδοτικού Σχεδίου (40% συντελεστής στάθμισης), και τέλος, του Συστήματος διακυβέρνησης, θεσμικής και διαχειριστικής ικανότητας κάθε αστικής αρχής.

Σε αυτό το στάδιο η αξιολόγηση γίνεται σε 2 φάσεις. Στην 1^η φάση αξιολογούνται τα 3 πρώτα κριτήρια, στη συνέχεια οι προτάσεις κατατάσσονται με βάση αυτή τη βαθμολογία και βάση αυτής της κατάταξης βγαίνει η Εγκριτική Απόφαση.

Στη 2^η φάση περνάνε οι προτάσεις που έχουν λάβει βαθμολογία τουλάχιστον ίση με 50 βαθμούς¹² ως άθροισμα στα παραπάνω κριτήρια. Στο σημείο αυτό

¹¹ Εφαρμόζονται στις προτάσεις που πληρούν τα κριτήρια αποδοχής της αίτησης.

¹² Μέγιστη δυνατή βαθμολογία = με 100 βαθμούς.

αξιολογείται το σύστημα διακυβέρνησης, θεσμικής και διαχειριστικής ικανότητας κάθε αστικής αρχής με ΝΑΙ/ΟΧΙ (για μια πιο αναλυτική περιγραφή βλ. Πίνακα Α2 στα Παραρτήματα).

2.3.2.1 Κριτήριο Α: Αξιολόγηση της περιοχής παρέμβασης.

Σε αυτό το κριτήριο αξιολογούνται οι οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις της περιοχής .

Πιο συγκεκριμένα, στις υποβαθμισμένες περιοχές βαθμολογείται η μείωση του αριθμού των επιχειρήσεων, του αριθμού των επαγγελματιών, του πληθυσμού, το ποσοστό γήρανσης, ανεργίας και φτώχειας του πληθυσμού. Τέλος, βαθμολογούνται εάν υπάρχουν ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, παραβατικότητα - αστική βία και κοινωνικές υποδομές (ΚΑΠΗ, βρεφονηπιακοί σταθμοί, Κοινωνικές δράσεις κτλ).

Στις περιοχές ειδικής αναπτυξιακής δυναμικής η ύπαρξη ή μη τυπικών ή άτυπων συγκεντρώσεων οικονομικών δραστηριοτήτων (clusters).

Μία άλλη κατηγορία αξιολόγησης της περιοχής παρέμβασης είναι τα ειδικά χαρακτηριστικά της περιοχής. Για τις υποβαθμισμένες περιοχές αξιολογούνται χαρακτηριστικά που έχουν να κάνουν με την ύπαρξη ελευθέρων χώρων – πράσινο, με την ύπαρξη πεζόδρομων -ποδηλατοδρόμων, το ποσοστό ρύπανσης , με τους κλιματικούς κινδύνους και με την παλαιότητα των κτιρίων. Στις περιοχές ειδικής αναπτυξιακής δυναμικής βαθμολογείτε η δυναμική της προωθητικής δραστηριότητας της μητροπολιτικής εμβέλειας (αύξηση των επιχειρήσεων, προσέλκυση συμπληρωματικών δραστηριοτήτων και επιστημονικού δυναμικού).

Τέλος, αξιολογείται η οριοθέτηση της περιοχής παρέμβασης όπου βαθμολογείται η σαφής οριοθέτηση της περιοχής και για την 1^η κατηγορία περιοχών βαθμολογείται η ομοιογένεια της περιοχής σε σχέση με τα προβλήματα και τις ανάγκες της προτεινόμενης Στρατηγικής και για την 2^η κατηγορία περιοχών η ακτίνα χωρικής επιρροής ως προς τις προσδοκώμενες επιπτώσεις.

2.3.2.2 Κριτήριο Β: Αξιολόγηση της προτεινόμενης Στρατηγικής.

Σε αυτό το κριτήριο αξιολογείται:

- Ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας της στρατηγικής σύμφωνα με τα όσα ορίζονται στον οδηγό, και δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην ισορροπία μεταξύ των παραγόντων που ενισχύουν την ισόρροπη ανάπτυξη, την περιβαλλοντική αναβάθμιση, τη χωροταξική ανασυγκρότηση και τη βελτίωση του επιπέδου της

ποιότητας ζωής των κατοίκων, με στόχο την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης. Επίσης, βαθμολογείται η συμμετοχή των πολιτών και των τοπικών φορέων στη διαμόρφωση της στρατηγικής και το πρόγραμμα διαβούλευσης.

- Η αντιστοιχία ανάλυσης των χαρακτηριστικών της περιοχής παρέμβασης με την προτεινόμενη στρατηγική. Πιο συγκεκριμένα κρίνεται η αποτελεσματική προσέγγιση της στρατηγικής των χαρακτηριστικών των περιοχών που αξιολογήθηκαν στο προηγούμενο κριτήριο (ανεργία, φτώχεια, παραβατικότητα, ρύπανση κτλ)

- Η χρηματοδοτική συνέπεια της Στρατηγικής, δηλαδή κατά πόσο η χρηματοδοτική βαρύτητα των προτεινόμενων δράσεων αντιστοιχεί στην ιεράρχηση αναγκών και προτεραιοτήτων που θέτει η στρατηγική.

- Η χωρική συνέπεια της στρατηγικής, όπου αξιολογείται κατά πόσο καλύπτονται οι περιοχές που εμφανίζουν κύρια προβλήματα από τις προτεινόμενες παρεμβάσεις και εάν γίνεται ισόρροπη αντιμετώπιση των προβλημάτων στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης.

- Η συνάφεια της στρατηγικής με άλλες πολιτικές πχ. Στρατηγική έξυπνης Εξειδίκευσης.

- Η διάχυση των αποτελεσμάτων της στρατηγικής όπου βαθμολογείται η συμβολή της στρατηγικής στον ευρύτερο αναπτυξιακό στόχο του ΕΠ Αττικής.

2.3.2.3 Κριτήριο Γ: Αξιολόγηση του Σχεδίου Δράσης.

Στο κριτήριο αυτό αξιολογείται η συνάφεια του σχεδίου δράσης με βάση τις ανάγκες της περιοχής παρέμβασης, τους στόχους της Στρατηγικής, τις επενδυτικές προτεραιότητες και τους ειδικούς στόχους του ΕΠ Αττικής 2014-2020. Επίσης, αξιολογείται η επιλεξιμότητα των δράσεων, η ρεαλιστικότητα των ποσοτικοποιημένων στόχων και εάν έχει γίνει χρήση όλων των δεικτών εκροών και αποτελέσματος σε κάθε παρέμβαση.

Ιδιαίτερη βαρύτητα δίδεται στην ωριμότητα του Σχεδίου Δράσης με βάση τους χρηματοδοτικούς πόρους που απαιτούνται για την υλοποίηση των προτεινόμενων δαπανών καθώς και στη ρεαλιστικότητα του χρονοδιαγράμματος υλοποίησης της πρότασης¹³.

¹³ Αξιολογείται η επάρκεια του χρόνου υλοποίησης κάθε δράσης με βάση τα επιμέρους στάδια υλοποίησης ωρίμανσης - αδειοδοτήσεων – υλοποίησης, αλλά και η συμβατότητα με το χρηματοδοτικό σχέδιο του ΕΠ και η συμβολή του στην επίτευξη των στόχων του πλαισίου επίδοσης.

Τέλος, αξιολογείται η χρηματοδότηση της παρέμβασης με ιδιωτικούς πόρους¹⁴ και η ανάλυση κινδύνου που προκύπτει από την ανεπαρκή κάλυψη του προϋπολογισμού της στρατηγικής.

2.3.2.4 Κριτήριο Δ : Αξιολόγηση της επάρκειας της Διαχειριστικής Αρχής.

Στο κριτήριο αυτό αξιολογούνται μόνο οι παρεμβάσεις που έχουν λάβει βαθμολογία μεγαλύτερη του ελάχιστου ορίου, ήτοι 50 βαθμοί.

Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης του υποψήφιου ενδιάμεσου Φορέας δύναται να είναι:

- **Μη συμμόρφωση** προς ένα ή περισσότερα ερωτήματα,
- **Μερική συμμόρφωση** προς ένα ή περισσότερα ερωτήματα,
- **Πλήρης συμμόρφωση** με όλα τα ερωτήματα.

Η αξιολόγηση της διαχειριστικής αρχής γίνεται ως προς την οργανωτική της δομή, την κατανομή του ανθρώπινου δυναμικού του με βάση τις γνώσεις και τις τεχνικές του ικανότητες, την εμπειρία του φορέα σε πράξεις σαν και αυτές που προτείνει στο σχέδιο δράσης του, την ύπαρξη εγχειριδίου Διαδικασιών προς χρήση και εφαρμογή από το προσωπικό του φορέα, τη Διοικητική και Δημοσιονομική Ικανότητά του και τέλος, η φερεγγυότητα του Φορέα.

Ο φορέας για να κριθεί ως Ενδιάμεσος Φορέας του ΕΠ θα πρέπει να αξιολογηθεί με πλήρης συμμόρφωση σε όλα τα ερωτήματα.

Σε περίπτωση που δεν εκπληρώνεται το κριτήριο αυτό, η Διαχειριστική Αρχή δίνει ένα περιθώριο 4 μηνών στο Φορέα να προβεί στις απαραίτητες ενέργειες προκειμένου να βαθμολογηθεί θετικά και σε αυτό το κριτήριο. Εάν μετά το πέρας των 4 μηνών η Αστική Αρχή δεν καταφέρει να εκπληρώσει τις προϋποθέσεις και να λάβει θετική αξιολόγηση τότε η πρόταση απορρίπτεται.

¹⁴ Δίνεται ένας βαθμός για κάθε 2% του συνολικού προϋπολογισμού Δημόσιας Δαπάνης που αφορά σε κινητοποίηση ιδιωτικών πόρων.

Κεφάλαιο τρίτο: Αξιολόγηση ΟΧΕ του Ε.Π. Αττικής 2014-2020

3.1 Ερευνητικές ερωτήσεις

Ο σκοπός της έρευνας είναι να αξιολογήσει το βαθμό στον οποίο τα έντυπα υποβολής πρότασης πέντε υποψήφιων αστικών αρχών στην περιοχή της Αττικής, εκπληρώνουν τα κριτήρια των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων. Ο βασικός σκοπός της έρευνας θα υποστηριχτεί και από τις επιμέρους ερευνητικές ερωτήσεις που παρουσιάζονται αναλυτικά παρακάτω:

1. Ικανοποιούν οι προτάσεις των υποψήφιων αστικών αρχών το κριτήριο της χωρικότητας;
2. Ικανοποιούν οι προτάσεις των υποψήφιων αστικών αρχών το κριτήριο του ολοκληρωμένου χαρακτήρα στρατηγικής;
3. Είναι οι προτάσεις των υποψήφιων αστικών αρχών τεκμηριωμένες;
4. Είναι οι στρατηγικές που προτείνονται από τις υποψήφιες αστικές αρχές ρεαλιστικές και ώριμες;

Για την εκπλήρωση του σκοπού της έρευνας, θα γίνει ανάλυση πέντε εντύπων υποβολής προτάσεων από πέντε αστικές αρχές στην περιοχή της Αττικής και ειδικότερα η περιοχή παρέμβασης ΒΑΑ Δήμου Αθηναίων (Δήμος Αθηναίων, Δήμος Μοσχάτου-Ταύρου, Δήμος Νέας Σμύρνης), η περιοχή παρέμβασης του Νότιου Τομέα Αττικής (Δήμος Καλλιθέας, Παλαιού Φαλήρου, Αλίμου), η Π.Ε Βορείου Τομέα Αθηνών (Δήμος Αγίας Παρασκευής, Αμαρουσίου, Ηρακλείου, Κηφισιάς, Λυκόβρυσης-Πεύκης, Μεταμόρφωσης, Παπάγου-Χολαργού, Πεντέλης, Φιλοθέης-Ψυχικού), η Π.Ε Δυτικής Αθήνας (Δήμοι Αγίας Βαρβάρας, Άγιων Αναργύρων-Καματερού, Αιγάλεω, Ίλιου, Περιστερίου, Πετρούπολης, Χαϊδαρίου) και η Π.Ε Πειραιά (Δήμος Πειραιά). Ο τρόπος ανάλυσης των πέντε αυτών εντύπων υποβολής με απώτερο σκοπό την κριτική κι αξιολόγησή τους στη βάση των ερευνητικών ερωτήσεων παρουσιάζονται αναλυτικά στην επόμενη ενότητα της μεθοδολογίας.

3.2 Μεθοδολογία

Όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη ενότητα, σκοπός της έρευνας είναι η αξιολόγηση και κριτική των εντύπων υποβολής πέντε υποψήφιων αστικών αρχών στο πλαίσιο των ΟΧΕ. Η κριτική κι αξιολόγησή τους θα γίνει στη βάση του οδηγού εφαρμογής και το πλαίσιο σχεδιασμού και υποβολής ΟΧΕ στην Περιφέρεια Αττικής. Η πρώτη πρόταση η οποία και θα αναλυθεί, είναι εκείνη που αφορά τους Δήμους Αθηναίων, Μοσχάτου-Ταύρου και Νέας Σμύρνης. Η πρόταση τιτλοφορείται: «*Αθήνα*

2020: *Βιώσιμη ανάπτυξη για τον τουρισμό, τον πολιτισμό, την καινοτομία*». Η συνολική δαπάνη της πρότασης που υποβλήθηκε είναι 100.000.000 ευρώ. Η πρόταση που αφορά την περιοχή παρέμβασης του Νότιου τομέα Αττικής τιτλοφορείται: *«Η μουσική και η ιστορία των δρόμων»*. Η συνολική δαπάνη της πρότασης είναι 44.070.000 ευρώ. Η πρόταση της Π.Ε Βορείου Τομέα Αθηνών τιτλοφορείται: *«Σχέδιο Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΣΒΑΑ) της Π.Ε. Βορείου Τομέα Αθηνών για την συγκρότηση του Μητροπολιτικού Επιχειρηματικού και Αναπτυξιακού Πυρήνα της Περιφέρειας Αττικής»*. Η συνολική δαπάνη της πρότασης αυτής ανέρχεται σε 44.470.000 ευρώ. Η πρόταση της Π.Ε Δυτικής Αθήνας τιτλοφορείται: *«Διαδημοτική Εταιρική Σχέση για την Ανάπτυξη της Δυτικής Αθήνας με αξιοποίηση της ΟΧΕ/ΒΑΑ»* και δεν αναφέρεται συνολική δαπάνη. Η τελευταία πρόταση που θα αξιολογηθεί, τιτλοφορείται: *«Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΟΧΕ/ΒΑΑ) Πειραιά»* και η συνολική δαπάνη είναι 90.000.000 ευρώ.

Το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, αφορά το κατά πόσο η πρόταση ικανοποιεί το κριτήριο της χωρικότητας. Μια ΟΧΕ είναι ένα μέσο που προβλέπει ολοκληρωμένες ρυθμίσεις παράδοσης για επενδύσεις σε περισσότερους από έναν άξονες προτεραιότητας ενός ή περισσότερων επιχειρησιακών προγραμμάτων. Η χρηματοδότηση από διάφορους άξονες προτεραιότητας και προγράμματα μπορεί να συνδυαστεί σε μια ολοκληρωμένη επενδυτική στρατηγική για μια συγκεκριμένη περιοχή ή λειτουργική περιοχή. Αυτό μπορεί να λάβει τη μορφή ολοκληρωμένης στρατηγικής με σκοπό την αστική ανάπτυξη, αλλά και για τη διαδημοτική συνεργασία σε συγκεκριμένες περιοχές. Επιτρέπει στις αρχές διαχείρισης να μεταβιβάσουν την υλοποίηση τμημάτων διαφορετικών αξόνων προτεραιότητας σε έναν φορέα (μια τοπική αρχή), προκειμένου να διασφαλίζεται ότι οι επενδύσεις πραγματοποιούνται συμπληρωματικά. Άρα, με βάση αυτό το πρώτο κριτήριο, θα αναλυθεί το κατά πόσο ικανοποιείται αυτό το κριτήριο στις προτάσεις των υποψήφιων αστικών αρχών, δηλαδή αν εντοπίζονται χωρικά και αν έχουν οργανική σχέση μεταξύ τους.

Το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα έχει ως στόχο να αξιολογήσει το βαθμό στον οποίο οι προτάσεις των υποψήφιων αστικών αρχών ικανοποιούν το κριτήριο του ολοκληρωμένου χαρακτήρα στρατηγικής, έτσι όπως περιγράφεται στον οδηγό εφαρμογής για την Περιφέρεια Αττικής. Η στρατηγική θα πρέπει εκτός από το να επικεντρώνεται χωρικά, να επικεντρώνεται επίσης και στη διασύνδεση των αναγκών,

των στόχων της στρατηγικής στη βάση των αναγκών που έχουν προκύψει, οι συγκεκριμένες δράσεις που θα αναληφθούν στη βάση των στόχων που έχουν τεθεί, καθώς και οι αναμενόμενες εκροές και αποτελέσματα από τις συγκεκριμένες δράσεις. Επιπλέον, η στρατηγική θα πρέπει να αναλύει και τις προκλήσεις που στοχεύει να αντιμετωπίσει μέσω των ΟΧΕ και να συνδυάζεται και με άλλες πολιτικές και προγράμματα, έτσι ώστε οι πόροι που θα χρησιμοποιηθούν να προκύπτουν από διαφορετικές πηγές, συμπεριλαμβανομένου και του ιδιωτικού τομέα.

Παρά το ότι είναι σκόπιμη η αντιστοίχιση αναγκών-στόχων-δράσεων, μια ολοκληρωμένη στρατηγική δεν εξαντλείται σε αυτή την αντιστοίχιση. Με άλλα λόγια, η στρατηγική αυτή δεν πρέπει να είναι στατική, με μόνο σκοπό να επιλεγεί η πρόταση για χρηματοδότηση από το ΕΤΠΑ, αλλά δυναμική, διαρκώς εξελισσόμενη ώστε να μπορέσει να αντιμετωπίσει συγκεκριμένες και καιρίες προκλήσεις της περιοχής. Η στρατηγική αυτή θα πρέπει να είναι προϊόν ενός μείγματος παρεμβάσεων για τη μακροχρόνια βελτίωση της περιοχής ως προς τους άξονες της οικονομίας, του περιβάλλοντος, του κλίματος, αλλά και των ιδιαίτερων δημογραφικών και κοινωνικών συνθηκών. Η διαδικασία αυτή οδηγεί στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής μακροπρόθεσμα, αξιοποιώντας και αναδεικνύοντας τα τοπικά πλεονεκτήματα.

Τα παραπάνω υποδηλώνουν την ανάγκη γεωγραφικής ανάλυσης της περιοχής, η οποία θα είναι σε θέση να περιγράψει την τρέχουσα κατάσταση και να εντοπίσει τις πραγματικές αναπτυξιακές ανάγκες της περιοχής. Η τρέχουσα κατάσταση θα πρέπει να περιλαμβάνει άξονες όπως οι οικονομικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές, δημογραφικές συνθήκες κ.α. Στη βάση της αξιολόγησης της τρέχουσας κατάστασης θα μπορούν να εντοπιστούν ακριβέστερα τα δυνατά κι αδύνατα σημεία της περιοχής, οι ευκαιρίες και οι απειλές που αντιμετωπίζει. Αυτά θα αφορούν όχι μόνο τη συγκεκριμένη περιοχή, αλλά και σε σύγκριση με την ευρύτερη περιοχή. Αν και η στρατηγική που θα ακολουθηθεί είναι ναί μεν αυτοτελής, ωστόσο θα πρέπει να αποτελεί μέρος μίας μακροπρόθεσμης στρατηγικής για την περιοχή.

Στη βάση της ανάλυσης των δυνατών-αδύνατων σημείων, ευκαιριών-απειλών για κάθε περιοχή, προκύπτουν συγκεκριμένες ανάγκες και κατ' επέκταση και η ανάγκη παρέμβασης. Οι ανάγκες αυτές θα πρέπει να αντιστοιχιστούν με τους ειδικούς στόχους και επενδυτικές προτεραιότητες του Ε.Π Αττικής 2014-2020 και αντίστοιχα οι στόχοι με συγκεκριμένες δράσεις που επιλέγονται τεκμηριωμένα για την

εκπλήρωση των αναγκών που προκύπτουν. Κάθε δράση ή ομάδα δράσεων θα πρέπει να αντιστοιχιστεί με συγκεκριμένους δείκτες εκροών στο σύστημα δεικτών-εκροών του ΕΠ Αττικής. Τέλος, κάθε ομάδα δράσεων θα πρέπει να αντιστοιχιστεί και με συγκεκριμένα αποτελέσματα στη βάση του συστήματος δεικτών αποτελεσμάτων του ΕΠ Αττικής.

Το τρίτο ερευνητικό ερώτημα εξετάζει το βαθμό στον οποίο οι στρατηγικές είναι τεκμηριωμένες. Σύμφωνα με τον οδηγό εφαρμογής, η τεκμηρίωση είναι απαραίτητη, καθώς μπορεί να καταστούν σαφείς οι ανάγκες και οι προκλήσεις της περιοχής. Η τεκμηρίωση θα πρέπει να περιλαμβάνει στοιχεία και δεδομένα από επίσημες πηγές όπως η ΕΛ.ΣΤΑΤ και η Eurostat. Πρέπει επίσης να περιλαμβάνει και στοιχεία ή δεδομένα από εγκεκριμένα σχέδια ολοκληρωμένης αστικής παρέμβασης και επιχειρησιακά σχέδια δήμων. Τα στοιχεία εν γένει θα πρέπει να αναλύονται ως προς την πηγή και τη μεθοδολογία συλλογής τους.

Το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα στοχεύει στην αξιολόγηση της ρεαλιστικότητας και ωριμότητας των ολοκληρωμένων στρατηγικών των υποψήφιων αστικών περιοχών. Το κριτήριο της ρεαλιστικότητας σύμφωνα με τον οδηγό εφαρμογής αναφέρεται στο βαθμό στον οποίο οι προτεινόμενες δράσεις μπορούν να υλοποιηθούν πρακτικά, αλλά και από οικονομικής άποψης, αν δηλαδή οι δράσεις που έχουν επιλεγεί πράγματι μπορούν να υλοποιηθούν με το συνολικό ποσό που εκτιμάται ότι θα χρειαστεί. Η ωριμότητα ως κριτήριο αφορά τις δράσεις και τις ενέργειες που επιλέγονται για την αντιμετώπιση των αναγκών και προκλήσεων. Συγκεκριμένα, επιλέγονται οι δράσεις που χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό ωριμότητας. Με βάση τα παραπάνω, που αποτελούν το πλαίσιο ανάλυσης των προτάσεων των πέντε υποψήφιων αστικών περιοχών, στην επόμενη ενότητα κάθε μία πρόταση ξεχωριστά θα αναλυθεί ως προς τα επιμέρους κριτήρια που την απαρτίζουν.

3.3 Ανάλυση

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης των πέντε προτάσεων που υποβλήθηκαν από τις πέντε υποψήφιες αστικές αρχές, αναφορικά με τα κριτήρια που περιγράφηκαν στη μεθοδολογία. Η ανάλυση διεξάγεται για κάθε έντυπο υποβολής ξεχωριστά.

Στον παρακάτω πίνακα αποτυπώνονται συνοπτικά τα συμπεράσματα με βάση τα κριτήρια που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Πίνακας 2. Συνοπτική Παρουσίαση Ανάλυσης ανά Πρόταση

		Κριτήρια			
		Χωρικότητα	Ολοκληρωμένος χαρακτήρας στρατηγικής	Τεκμηρίωση	Ρεαλιστικότητα - Ωριμότητα
Προτάσεις	BBA Δήμου Αθηναίων	Ναι - Επαρκή κάλυψη προβληματικών περιοχών	Ναι – Ολοκληρωμένος και ξεκάθαρος χαρακτήρας στρατηγικής	Ναι – Επαρκής και ικανοποιητική τεκμηρίωση	Ναι – Υψηλή ωριμότητα και ρεαλιστικότητα
	Π.Ε Βορείου Τομέα Αθηνών	Όχι – Υπερβολική διάχυση χωρίς διακριτή σύνδεση περιοχών	Όχι – Αποσπασματικός χαρακτήρας στρατηγικής και όχι ενιαίος	Όχι – Ανεπαρκής και ασαφής τεκμηρίωση	Όχι – Ρεαλιστικό χρονοδιάγραμμα χωρίς προτεραιοποίηση παρεμβάσεων
	Π.Ε Δυτικής Αθήνας	Όχι – Μη λειτουργική διασύνδεση των περιοχών παρέμβασης	Όχι – Μη ισόρροπος και οριζόντιος χαρακτήρας δράσεων	Όχι – Ανεπαρκής τεκμηρίωση υφιστάμενης κατάστασης, προτεινόμενων δράσεων, προβλέψεων	Όχι – Ρεαλιστικό χρονοδιάγραμμα χωρίς προτεραιοποίηση παρεμβάσεων
	Π.Ε Πειραιά	Ναι - Μη τεκμηρίωση εξαίρεσης όμορων δήμων	Ναι – Ξεκάθαρος χαρακτήρας στρατηγικής διασυνδεδεμένος με στόχους και αποτελέσματα	Ναι – Επαρκής τεκμηρίωση σχεδίου δράσης, ελλείψεις ως προς τα αναμενόμενα αποτελέσματα	Ναι - Ρεαλιστικό χρονοδιάγραμμα ελλείψεις ως προς τις απαιτούμενες ενέργειες και πόρους
	Π.Ε Νοτίου Τομέα Αθηνών	Ναι - Εντοπίζεται χωρικά και οργανική σύνδεση περιοχών παρέμβασης	Ναι – Μη συνάφεια με τίτλο πρότασης	Ναι – Επαρκής και ολοκληρωμένη πρόταση	Ναι – Ρεαλιστικό χρονοδιάγραμμα και ευκρινής προτεραιοποίηση δράσεων

3.3.1 Πρόταση ΒΒΑ Δήμου Αθηναίων Χωρικήτητα

Σύμφωνα με το έντυπο που υποβλήθηκε από το Δήμο Αθηναίων, η περιοχή παρέμβασης είναι το κέντρο της Αθήνας, με προέκτασεις προς τα νοτιοδυτικά και νότια. Η περιοχή παρέμβασης ταυτίζεται με την περιοχή ευθύνης Σχέδιου Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (ΣΟΑΠ) για το Κέντρο της Αθήνας. Ο τρόπος παρέμβασης στο μητροπολιτικό κέντρο της Αθήνας έχει θεσμοθετηθεί στο Ρυθμιστικό Σχέδιο Ανάπτυξης (ΡΣΑ) του οποίου αποτελεί μέρος το ΣΟΑΠ. Το πρόγραμμα αυτό αποτελεί ένα μείγμα παρεμβάσεων με σκοπό την ανατροπή της υποβάθμισης του κέντρου της Αθήνας και περιλαμβάνει πολεοδομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές παρεμβάσεις. Η προτεινόμενη ΟΧΕ εστιάζει κυρίως στην Ειδική Αναπτυξιακή Δυναμική κι ιδιαίτερα σε δύο προτεραιότητες της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Αττικής, τον τουρισμό, τον πολιτισμό και τη δημιουργικότητα.

Στην περιοχή ευθύνης του ΣΟΑΠ έχουν προστεθεί και δύο επικουρικές αντένες προς τα νοτιοανατολικά και τα νότια, συμπεριλαμβάνοντας εκτός από το δήμο Αθηναίων και τους δήμους Μοσχάτου-Ταύρου και Νέας Σμύρνης. Με τους δήμους αυτούς, θεωρείται κρίσιμο να αναπτυχθούν συνέργειες ως προς τις προτεραιότητες του τουρισμού και του πολιτισμού. Η χωρική/κλαδική σχέση που εντοπίζεται μεταξύ των περιοχών περιλαμβάνει στοιχεία από το ΡΣΑ, τη μελέτη ΣΟΑΠ, στοιχεία της ΕΒΕΑ, τις επιτρεπόμενες χρήσεις γης, το Πανόραμα ΕΛΣΤΑΤ, στοιχεία της βάσης δεδομένων Infobank Hellastat. Επομένως, πράγματι προκύπτει κλαδική/χωρική σχέση, στη βάση στοιχείων από επίσημες πηγές, γεγονός το οποίο και καταδεικνύει την οργανική σχέση που υπάρχει μεταξύ των περιοχών στο πρόγραμμα παρέμβασης.

Επιπλέον, η βάση τεκμηρίωσης της οργανικής σύνδεσης πέρα από την πολεοδομική σχέση του κέντρου της Αθήνας με τους Δήμους Μοσχάτου-Ταύρου και Νέας Σμύρνης είναι και το γεγονός ότι ο δήμος Μοσχάτου-Ταύρου αποτελεί συνέχεια του ιστορικού κέντρου της Αθήνας μέσω της οδού Πειραιώς, ενώ ο δήμος Νέας Σμύρνης αποτελεί προέκταση μέσω της Λ.Αμαλίας. Μέσω της οργανικής σύνδεσης των δύο αυτών αξόνων με το κέντρο της Αθήνας, αναμένεται σύμφωνα με το έντυπο να αναπτυχθούν συνέργειες και συμπληρωματικότητες, τόσο στο πεδίο του τουρισμού, όσο και του πολιτισμού. Επίσης, τεκμηριώνεται σαφώς το γεγονός του γιατί δεν προκύπτει οργανική σύνδεση με άλλους όμορους δήμους, τόσο λόγω της απόστασης

μεταξύ τους, όσο και λόγω της διαφοροποίησης στο χαρακτήρα των οικιστικών ζωνών αυτών των περιοχών.

Ολοκληρωμένος χαρακτήρας στρατηγικής

Για την αξιολόγηση του ολοκληρωμένου χαρακτήρα στρατηγικής, είναι σκόπιμο να εξεταστεί αν παρουσιάζεται ευκρινώς ο σκοπός της στρατηγικής, οι επιμέρους στόχοι του, στη βάση των δυνατών κι αδύνατων σημείων, των αναγκών και των προκλήσεων της περιοχής και αν αυτοί οι στόχοι συνδυάζονται με συγκεκριμένες δράσεις/έργα και δείκτες εκροών-αποτελεσμάτων. Ο σκοπός της στρατηγικής όπως περιγράφεται στο έντυπο υποβολής είναι να αποτελέσει η Αθήνα έναν ελκυστικό προορισμό, τόσο για τους κατοίκους, όσο και για τους επισκέπτες, επιχειρηματίες και επενδυτές, αξιοποιώντας τόσο την ιστορία, όσο και τη γεωγραφική της θέση και το ανθρώπινο δυναμικό της. Ο στρατηγικός στόχος αναμένεται να δημιουργήσει μία πόλη με ισχυρή ταυτότητα, φιλική και παραγωγική. Πριν τη διατύπωση της στρατηγικής, η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης στην περιοχή παρέμβασης αναφορικά με τον τουρισμό και τον πολιτισμό, υποβοηθά στον εντοπισμό των δυνατών σημείων και των ευκαιριών/δυναμικής που μπορούν να προκύψουν μέσω της στρατηγικής που θα ακολουθηθεί. Η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης υποστηρίζεται μέσω γραφημάτων, τα οποία διευκολύνουν τον αναγνώστη και προκύπτουν με βάση στοιχεία από επίσημες πηγές.

Η στρατηγική που διαμορφώνεται στοχεύει στον πολιτισμό, τον τουρισμό και τη δημιουργική οικονομία, μέσω της αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών και της πληροφορικής και επικοινωνίας. Στη βάση αυτή, αξιολογήθηκαν οι προκλήσεις ανάγκες της περιοχής παρέμβασης, λαμβάνοντας υπόψη την υφιστάμενη κατάσταση. Η ανάλυση έγινε για κάθε κλάδο ξεχωριστά, δηλαδή για τον τουρισμό, πολιτισμό, δημιουργική και βιώσιμη οικονομία. Για κάθε κλάδο, εκτός από τον εντοπισμό των αναγκών/προκλήσεων, γίνεται και χωρική αντιστοίχιση της κάθε ανάγκης/πρόκλησης σε συγκεκριμένα σημεία της περιοχής παρέμβασης. Επιπλέον, γίνεται σαφής αντιστοίχιση των αναγκών με στρατηγικές.

Η συνέργεια της ΟΧΕ με άλλα προγράμματα αναφέρεται ρητά στο έντυπο υποβολής και συγκεκριμένα με σημεία που σχετίζεται άμεσα με την ΠΣΕΕ και έμμεσα με την ΠΕΣΚΕ. Ύστερα, αναφέρονται αναλυτικά και κατανοητά η συμμετοχή των πολιτών σε δράσεις διαβούλευσης για τον καθορισμό των στρατηγικών για την αντιμετώπιση των αναγκών της περιοχής παρέμβασης. Δεδομένης της συνάφειας με άλλα

προγράμματα, διατυπώνονται οι τρεις άξονες προτεραιότητας της ΟΧΕ Αθήνας, οι οποίοι είναι η εδραίωση της Μητροπολιτικότητας της Αθήνας με την προώθηση της καινοτομίας, της ανταγωνιστικότητας, και της επιχειρηματικότητας με έμφαση στους τομείς του τουρισμού και του πολιτισμού, η έξυπνη και βιώσιμη διαχείριση του αστικού περιβάλλοντος της Αθήνας και η προώθηση της κοινωνικής συνοχής και της κοινωνικής ένταξης. Στη βάση αυτή, περιγράφηκαν αναλυτικά για κάθε άξονα προτεραιότητας τόσο συγκεκριμένες παρεμβάσεις, όσο και η προτεραιότητα που δίνεται σε κάθε παρέμβαση, καθώς και η χρηματοδοτική βαρύτητα της κάθε μίας από αυτές. Προέκυψε ότι οι παρεμβάσεις είναι γενικά υψηλής προτεραιότητας, με τις παρεμβάσεις του πρώτου και δεύτερου άξονα προτεραιότητας να αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδοτικής δαπάνης.

Περαιτέρω, σε πίνακες γίνεται σαφής αντιστοίχιση των ειδικών στόχων κάθε άξονα προτεραιότητας παράλληλα με τις ανάγκες/προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει, τις προτεινόμενες και τη συμβολή στα αποτελέσματα και εκροές αυτών. Επιπλέον, αναφέρονται σε κάθε παρέμβαση τα προγράμματα με τα οποία η παρέμβαση αναπτύσσει συνέργεια, η εκτιμώμενη δαπάνη και ο τρόπος χρηματοδότησης. Η αξιολόγηση των παρεμβάσεων ολοκληρώνεται με τους κινδύνους που μπορεί να προκύψουν για κάθε άξονα προτεραιότητας και παρέμβαση.

Συνολικά, με βάση και τα κριτήρια του οδηγού εφαρμογής για τον ολοκληρωμένο χαρακτήρα στρατηγικής, φαίνεται πως το έντυπο υποβολής του δήμου Αθηναίων τα ικανοποιεί, παρέχοντας στοιχεία από επίσημες πηγές και σαφή αντιστοίχιση των στρατηγικών στόχων με παρεμβάσεις, συνέργιες, χρηματοδότηση, αλλά και αναμενόμενες εκροές και αποτελέσματα. Οι παρεμβάσεις μάλιστα αναφέρεται ρητά ότι αποτελούν μέρος και εντάσσονται στο ΕΠ Αττικής 2014-2020.

Τεκμηρίωση

Το έντυπο υποβολής τεκμηριώνει επαρκώς και με στοιχεία από επίσημες πηγές την οργανική σύνδεση μεταξύ των σημείων της περιοχής παρέμβασης, αλλά και των δραστηριοτήτων με βάση τις οποίες συνδέονται οι περιοχές αυτές. Επιπλέον, η ανάλυση υφιστάμενης κατάστασης στην περιοχή παρέμβασης ως προς τους άξονες προτεραιότητας τεκμηριώνεται ομοίως με στοιχεία από επίσημες πηγές. Έτσι, προκύπτουν άμεσα οι προκλήσεις/ανάγκες της περιοχής παρέμβασης, οι οποίες και μπορούν να αντιστοιχιστούν πλήρως με συγκεκριμένες δράσεις. Ωστόσο, αξίζει να αναφερθεί πως εκλείπουν προβλέψεις για το πώς αναμένεται να εξελιχθούν τα μεγέθη

αυτά. Τεκμηριώνεται επίσης επαρκώς το γεγονός ότι το πρόγραμμα παρέμβασης αποτελεί ένα μέρος του επιχειρησιακού προγράμματος του δήμου Αθηναίων για τα έτη 2014-2020. Συνολικά, στη βάση των στοιχείων που παρασχέθηκαν, είναι σαφείς πράγματι οι ανάγκες και προκλήσεις που αντιμετωπίζει η περιοχή παρέμβασης και μπορεί να επικοινωνηθεί στον αναγνώστη.

Ρεαλιστικότητα-Ωριμότητα

Η ρεαλιστικότητα του προγράμματος παρέμβασης που προτείνεται αφορά τόσο την εκτιμώμενη δαπάνη, όσο και το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης των παρεμβάσεων. Οι περισσότερες παρεμβάσεις σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα εκτιμάται ότι θα έχουν ορίζοντα τριετίας, ξεκινώντας από το 2017. Για κάθε παρέμβαση ομοίως παρουσιάζεται το εκτιμώμενο κόστος. Δεδομένου ότι τα στοιχεία αυτά προκύπτουν από μελέτες σκοπιμότητας, μπορεί να τεκμηριωθεί η ρεαλιστικότητα υλοποίησης και κόστους των παρεμβάσεων. Ως προς την ωριμότητα των παρεμβάσεων, στην περιγραφή του φυσικού αντικείμενου της παρέμβασης υπάρχουν στοιχεία και για επιμέρους δράσεις/υπο-έργα, γεγονός το οποίο και υποδηλώνει ότι οι παρεμβάσεις διακρίνονται από υψηλή ωριμότητα. Εν γένει, στο έντυπο υποβολής οι παρεμβάσεις ως προς τις παραμέτρους της μελέτης σκοπιμότητας, θεσμικού πλαισίου, χωροθέτησης, εγκρίσεις προ κατασκευής, αδειών και δημοπράτησης χαρακτηρίζονται από υψηλή ωριμότητα. Μάλιστα, δεν απαιτούνται περαιτέρω ενέργειες ωρίμανσης για τις παρεμβάσεις που προτείνονται.

3.3.2 Πρόταση Π.Ε Βορείου Τομέα Αθηνών

Χωρικότητα

Το στοιχείο της χωρικότητας στην πρόταση της Π.Ε Βορείου τομέα Αθηνών τεκμηριώνεται ομοίως βάσει του ΡΣΑ, το οποίο και αναλύει ειδικότερα τη χωρική υποενοότητα της Βόρειας Αθήνας, που περιλαμβάνει τους δήμους Πεντέλης, Κηφισιάς, Μεταμόρφωσης, Πεύκης - Λυκόβρυσης, Αμαρουσίου, Ψυχικού - Φιλοθέης, Χολαργού - Παπάγου, Νέας Ιωνίας, Ηρακλείου, Βριλησίων, Αγ. Παρασκευής και Χαλανδρίου. Η περιοχή παρέμβασης περιλαμβάνει τους δήμους Αγίας Παρασκευής, Αμαρουσίου, Ηρακλείου, Κηφισιάς, Λυκόβρυσης-Πεύκης, Μεταμόρφωσης, Παπάγου-Χολαργού, Πεντέλης και Φιλοθέης-Ψυχικού, οι οποίοι σύμφωνα με τα στοιχεία που δίνονται στο έντυπο υποβολής παρουσιάζουν ομοιογενή χαρακτηριστικά και αποτελεί το 71% του συνολικού πληθυσμού της Π.Ε Βορείου τομέα Αθηνών. Παρόλα αυτά, η περιοχή παρέμβασης ουσιαστικά συμπεριλαμβάνει

τα διοικητικά όρια των δήμων, με αποτέλεσμα να υπάρχει υπερβολική διάχυση και άρα να μην προκύπτει κάποια σαφής και διακριτή οργανική σύνδεση μεταξύ των περιοχών παρέμβασης. Οι παρεμβάσεις οι οποίες και προτείνονται αφορούν συγκεκριμένες περιοχές κυρίως, και άρα δεν είναι σαφής η επίδραση των παρεμβάσεων αυτών στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης. Επιπλέον, δεν εντάσσονται στην πρόταση δήμοι της Π.Ε Βορείου Τομέα Αθηνών, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται «κενά» στην περιοχή παρέμβασης.

Ολοκληρωμένος χαρακτήρας στρατηγικής

Ως προς τον ολοκληρωμένο χαρακτήρα της στρατηγικής, η υφιστάμενη κατάσταση όσο και οι προκλήσεις/ανάγκες της περιοχής παρέμβασης μπορούν να πιστοποιηθούν εντός του εντύπου υποβολής μέσω δεδομένων που παρήχθησαν από την Infobank Hellastat και μέσω προβλέψεων μέχρι και το 2025 που έχουν διεξαχθεί για την πορεία των μεγεθών αυτών. Δεν αναφέρεται ωστόσο αναλυτικά η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για τη διεξαγωγή των προβλέψεων αυτών κι άρα δεν υπάρχει αξιοπιστία σε όρους τεκμηρίωσης των αποτελεσμάτων.

Η πρόταση περιλαμβάνει την παρουσίαση των οικονομικών δραστηριοτήτων στον τομέα του πολιτισμού και του τουρισμού, αλλά και στον τομέα της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης με βάση τη συγκέντρωση του αριθμού των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στους κλάδους στην περιοχή παρέμβασης, αλλά και τη νομική μορφή τους, τις δραστηριότητες των επιχειρήσεων, αλλά και τα οικονομικά τους στοιχεία. Παρόλα αυτά, λόγω της χωρικής ασυνέπειας και των ανόμοιων χαρακτηριστικών των περιοχών παρέμβασης, η στρατηγική φαίνεται να είναι αποσπασματική κι όχι ενιαία. Αυτό έχει ως συνέπεια μη οριζόντια και ισόρροπη ανάπτυξη στην περιοχή παρέμβασης, αφού οι δράσεις που προτείνονται περιλαμβάνουν μεμονωμένες αναφορές για συγκεκριμένες περιοχές παρέμβασης. Παραδείγματα αυτών αποτελούν οι αναφορές για τους ορεινούς όγκους της Πεντέλης και του Υμηττού, ο θρησκευτικός τουρισμός και η προσέλκυση ροών κρουαζιέρας.

Με βάση την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης που διεξήχθη, προέκυψε το βασικό συμπέρασμα ότι η περιοχή παρέμβασης αποτελεί περιοχή μητροπολιτικής εξειδίκευσης σε επιχειρηματικές λειτουργίες, σε δραστηριότητες ΤΠΕ και τηλεπικοινωνιών, πολιτισμού, αθλητισμού τουρισμού (δραστηριότητες MICE) και ειδικού τουρισμού (ιατρικός, υγείας), καλλιέργειας / προαγωγής της καινοτομίας και δυνατότητες σημαντικών συνεργιών. Στη βάση του γενικού οράματος για την περιοχή

παρέμβασης, που είναι να αναδείξει, συστηματοποιήσει και να ισχυροποιήσει τον ήδη υπάρχοντα «Μητροπολιτικού Επιχειρηματικού και Αναπτυξιακού Πυρήνα» (ΜΕΑΠ) της Αττικής, διαμορφώθηκαν στα πεδία του τουρισμού, πολιτισμού, δημιουργικής οικονομίας, γαλαζίας οικονομίας, βιώσιμης οικονομίας και άλλων τομέων. Στη βάση αυτή και με βάση την υφιστάμενη κατάσταση διατυπώθηκαν για κάθε τομέα οι προκλήσεις/ανάγκες και ειδικότερες στρατηγικές παρέμβασης, οι οποίες και αντιστοιχίζονται με συγκεκριμένα σημεία της περιοχής παρέμβασης, όπου οι δράσεις δεν αφορούν το σύνολο της περιοχής παρέμβασης. Αυτό συνιστά και ένα πρόβλημα της στρατηγικής, καθώς έτσι φαίνεται η αποσπασματικότητά της και η έλλειψη του οριζόντιου και ισόρροπου χαρακτήρα σε όρους περιβαλλοντικούς και χωροταξικούς. Επιπλέον, παρατέθηκε η συνέργεια της στρατηγικής με άλλα προγράμματα και πολιτικές στο πλαίσιο της ΠΕΣΚΕ, ΕΣΚΕ, Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα κατά της Φτώχειας, Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική, Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία 2010-2020, ΕΣΔΙΦ, Ευρωπαϊκή Ενιαία Ψηφιακή Αγορά, την ΠΣΕΕ και τη στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης. Οι άξονες προτεραιότητας φαίνεται πως συσχετίζονται με ένα ή περισσότερα προγράμματα.

Υστερα, κάθε άξονας στρατηγικής συσχετίστηκε με ειδικούς στόχους κι οι ειδικοί αυτοί στόχοι με συγκεκριμένα προβλήματα/ανάγκες και δυνατότητες. Εδώ, δεν προκύπτει σαφής τεκμηρίωση για το αν συγκεκριμένα στοιχεία αποτελούν πρόβλημα ή δυνατότητα/ευκαιρία. Οι ειδικοί στόχοι συσχετίστηκαν επίσης άμεσα με το ΠΕΠ Αττικής 2014-2020 και τις επενδυτικές προτεραιότητες, αναφέροντας παράλληλα τον προϋπολογισμό του κάθε ειδικού στόχου και το ποσοστό χρηματοδότησης που καταλαμβάνει κάθε ειδικός στόχος. Περαιτέρω, κάθε παρέμβαση που αφορά κάθε στόχο εκτιμήθηκε αναφορικά με τις εκροές και τα αποτελέσματα που αναμένεται να έχει, αλλά και τη χρηματοδότηση. Προβλέπονται επίσης και περαιτέρω δαπάνες ωρίμανσης και η ωριμότητα των παρεμβάσεων. Παρόλα αυτά, φαίνεται πως οι εκροές δεν έχουν υποστεί κάποια επεξεργασία, με αποτέλεσμα οι δείκτες που συμπεριλαμβάνονται αναφορικά με τις επιδράσεις στην περιοχή παρέμβασης να είναι αυτούσιοι από το ΠΕΠ Αττικής.

Τεκμηρίωση

Ως προς την τεκμηρίωση, η πρόταση δεν τεκμηριώνει επαρκώς την οργανική σύνδεση μεταξύ των περιοχών παρέμβασης αλλά και όσων δεν περιλαμβάνονται σε αυτή. Επιπλέον, η συνάφεια με τους στόχους του ΠΕΠ 2014-2020 δεν είναι σαφής. Η

λογική των παρεμβάσεων, αναφορικά με το πού θα εφαρμοστεί, με ποιο τρόπο και για ποιο λόγο δεν είναι ξεκάθαρη. Οι αναφορές που γίνονται σχετικά με το λόγο που προτείνεται παρέμβαση δεν είναι σαφείς, με αποτέλεσμα κάποια στοιχεία που αναφέρονται, όπως το ότι οι Α.Ε. απασχολούν το μεγαλύτερο μέρος των υπαλλήλων του Βορείου Τομέα, να μην είναι ξεκάθαρο αν αναφέρονται σε πρόβλημα ή δυνατότητα/ευκαιρία της περιοχής παρέμβασης. Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις στοχεύουν σε περιοχές οι οποίες έχουν τελείως ανόμοια χαρακτηριστικά, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να τεκμηριωθεί επαρκώς η ανάγκη των συγκεκριμένων παρεμβάσεων στις περιοχές στις οποίες αναφέρονται. Η διαδικασία της διαβούλευσης κρίνεται επίσης ανεπαρκής, δεδομένου ότι η πρόταση υποβλήθηκε τον Απρίλιο του 2017 και η διαβούλευση εκδόθηκε το Μάρτιο του 2017. Στο Παράρτημα επίσης αναφέρεται ως ημερομηνία αποστολής ηλεκτρονικών μηνυμάτων για την πρόσκληση διαβούλευσης το διάστημα 11/04/17-25/04/17, μία ημέρα πριν την τελική υποβολή του σχεδίου.

Ρεαλιστικότητα-Ωριμότητα

Η ρεαλιστικότητα της στρατηγικής και των παρεμβάσεων που προτείνονται εν γένει προκύπτει από το χρονοδιάγραμμα, στο οποίο αναφέρεται τόσο και η δαπάνη, όσο και ο χρόνος ολοκλήρωσης κάθε παρέμβασης. Δεδομένου ότι οι περισσότερες παρεμβάσεις έχουν ορίζοντα τριετίας, είτε στο διάστημα 2017-2010 είτε στο διάστημα 2018-2021, το χρονοδιάγραμμα το οποίο και προτείνεται είναι ρεαλιστικό στη βάση των παρεμβάσεων που έχουν τεθεί που αποτελούν μέρος ενός μεσοπρόθεσμου επιχειρησιακού προγράμματος. Ως προς την ωριμότητα, φαίνεται να υπάρχει αδυναμία στόχευσης της στρατηγικής και προτεραιοποίησης, δεδομένου ότι όλες οι παρεμβάσεις οι οποίες προτείνονται χαρακτηρίζονται ως υψηλής προτεραιότητας.

3.3.3 Πρόταση Π.Ε Δυτικής Αθήνας

Χωρικότητα

Η χωρικότητα της περιοχής παρέμβασης της πρότασης της Π.Ε Δυτικής Αθήνας τεκμηριώνεται τόσο βάση του ΣΟΑΠ, όσο και με βάση το κριτήριο της εισροής κι εκροής εργαζομένων κι επισκεπτών, με βάση στοιχεία κι εκτιμήσεις της ΕΛΣΤΑΤ, αλλά και της αστικής αρχής. Η διαδικασία υποβολής ζητά στοιχεία από επίσημες πηγές και αν υπάρχουν στοιχεία από άλλες πηγές αυτά θα πρέπει να τεκμηριώνεται επαρκώς ως προς τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε. Εδώ, δεν προκύπτει κάτι

τέτοιο, καθώς τα δεδομένα ειδικά για τους απασχολούμενους και εξυπηρετούμενους τοποθετούνται σε έναν ενιαίο πίνακα που περιλαμβάνει συνδυασμό στοιχείων από ΕΛΣΤΑΤ και εκτιμήσεις από την αστική αρχή που είναι αβέβαιο πώς έγιναν. Επιπλέον, οι δήμοι που περιλαμβάνονται στην περιοχή παρέμβασης, αποτελούν τους θύλακες εστίασης της ΣΟΑΠ και τεκμηριώνονται στη βάση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι δήμοι αυτοί. Η οργανική διασύνδεση των δήμων στην Π.Ε Δυτικής Αθήνας που αποτελεί την περιοχή παρέμβασης τεκμηριώνεται στη βάση των υφιστάμενων και αναδυόμενων πόλων που ενισχύουν τη μητροπολιτικότητα της Δυτικής Αθήνας και στους θύλακες αρνητικών κοινωνικών φαινομένων ή και περιοχές με αστική υποβάθμιση. Επιπλέον, η διασύνδεση τεκμηριώνεται και στη βάση των κύριων και δευτερευόντων οδικών αξόνων που ενώνουν τις περιοχές. Η λειτουργική διασύνδεση των περιοχών παρέμβασης ωστόσο δεν είναι ξεκάθαρη, δεδομένου ότι αναφέρονται συγκεκριμένοι θύλακες εστίασης στην περιοχή παρέμβασης, δημιουργώντας όμως κενά στις περιοχές που δεν εντάσσονται λειτουργικά σε αυτή.

Ολοκληρωμένος χαρακτήρας στρατηγικής

Ως προς τον ολοκληρωμένο χαρακτήρα της στρατηγικής, το όραμα όπως περιγράφεται στο έντυπο υποβολής είναι η αστική και περιβαλλοντική αναζωογόνηση και η προσέλκυση «νέων» και «νεοφυών» επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και ροών επισκεψιμότητας. Το όραμα αυτό είναι απόρροια της τεκμηρίωσης της υφιστάμενης κατάστασης στην περιοχή αναφορικά με τον αριθμό των επιχειρήσεων στην περιοχή, αλλά και τις συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στην περιοχή. Στη βάση του γενικότερου οράματος αναπτύσσονται δύο κύριες στρατηγικές επιλογές, που είναι η αναπτυξιακή και διαρθρωτική στρατηγική προσέγγιση. Η πρώτη αφορά την προσέλκυση της επιχειρηματικότητας κι επενδύσεων στην περιοχή και η δεύτερη στην αναστροφή των αρνητικών κοινωνικών φαινομένων. Οι πέντε άξονες προτεραιότητας που έχουν τεθεί στα πλαίσια της στρατηγικής συσχετίζονται με συγκεκριμένες παρεμβάσεις και σχηματοποιήθηκαν ως προς τη λογική των παρεμβάσεων στα πλαίσια και του ΠΕΠ Αττικής 2014-2020 και τις επενδυτικές του προτεραιότητες. Οι συνέργειες με άλλα προγράμματα είναι εμφανείς και αναλύονται επαρκώς. Οι άξονες προτεραιότητας στη συνέχεια συνδέονται με ειδικούς στόχους και προβλήματα/ανάγκες/δυνατότητες της περιοχής παρέμβασης, στη βάση των στοιχείων που παρουσιάστηκαν και αντλήθηκαν από

επίσημες πηγές. Εν γένει, η στρατηγική έτσι όπως παρουσιάστηκε έχει προβλήματα αναφορικά με τη σύνδεση των περιοχών παρέμβασης και θύλακων εστίασης και των δράσεων που προτάθηκαν. Έτσι, δεν προκύπτει ο ισόρροπος και οριζόντιος χαρακτήρας των προτεινόμενων παρεμβάσεων, καθώς και αν και οι περιοχές παρέμβασης έχουν κάποια όμοια χαρακτηριστικά, οι δράσεις οι οποίες προτείνονται έχουν αποσπασματικό χαρακτήρα και αφορούν σε αρκετές περιπτώσεις συγκεκριμένες περιοχές από το σύνολο της περιοχής παρέμβασης.

Τεκμηρίωση

Ως προς την τεκμηρίωση, αν και παρατίθενται στοιχεία από την ΕΛΣΤΑΤ, ωστόσο υπάρχουν στοιχεία βάσει εκτιμήσεων από την αστική αρχή, για τις οποίες δεν προκύπτει η απαραίτητη ανάλυση ως προς τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για τις εκτιμήσεις αυτές. Επιπλέον, εφαρμόζεται πολυκριτηριακή ανάλυση για τον εντοπισμό των θύλακων εστίασης της περιοχής παρέμβασης, αλλά παρόλα αυτά αναφέρεται πως η πολυκριτηριακή ανάλυση προέκυψε από συνεργαζόμενο σύμβουλο της αστικής αρχής, χωρίς να παρέχεται ομοίως το κατάλληλο μεθοδολογικό πλαίσιο. Τέλος, δεν φαίνεται να υπάρχει εκτίμηση προβλέψεων για το πώς αναμένεται να εξελιχθεί η κατάσταση στην περιοχή παρέμβαση για τα επόμενα έτη.

Ρεαλιστικότητα-Ωριμότητα

Το χρονοδιάγραμμα που έχει τεθεί για κάθε παρέμβαση αναφορικά με το χρόνο ολοκλήρωσης έχει ορίζοντα τριετίας, που είναι ρεαλιστικό τόσο σε σχέση με τις παρεμβάσεις που προτείνονται όσο και με βάση του ότι αποτελεί μέρος του ΠΕΠ Αττικής 2014-2020. Ενώ οι περισσότερες παρεμβάσεις χαρακτηρίζονται από υψηλή ωριμότητα, αλλά εντούτοις υπάρχουν παρεμβάσεις με μέση ωριμότητα, οι οποίες και θα απαιτήσουν επιπλέον δαπάνες ωρίμανσης. Ως προς την προτεραιοποίηση των δράσεων που προτάθηκαν, φαίνεται πως οι περισσότερες χαρακτηρίζονται ως υψηλής προτεραιότητας, γεγονός το οποίο και αναδεικνύει προβλήματα αναφορικά με τη δυνατότητα ιεράρχησης των δράσεων αναφορικά με τη σημαντικότητά τους.

3.3.4 Πρόταση Π.Ε Πειραιά

Χωρικότητα

Στο έντυπο υποβολής της Π.Ε Πειραιά, η χωρικότητα τεκμηριώνεται βάσει του ΡΣΑ. Ειδικότερα, στον Πειραιά συναντώνται και οι δύο Άξονες Διεθνούς και Εθνικής εμβέλειας του Ρυθμιστικού Σχεδίου και επιπλέον αποτελεί την κατάληξη του Αναπτυξιακού Άξονα Μητροπολιτικής Ακτινοβολίας της οδού Πειραιώς και

βρίσκεται σε άμεση γειτνίαση με τον Φαληρικό Όρμο, από τον οποία εκκινεί ο έτερος Αναπτυξιακός Άξονας Μητροπολιτικής Ακτινοβολίας του Θαλάσσιου Μετώπου. Οι δύο άξονες διεθνούς κι εθνικής εμβέλειας είναι ο κεντρικός άξονας του πολεοδομικού συγκροτήματος και ο άξονας Βορρά-Νότου λόγω του ότι στον Πειραιά βρίσκεται ο μεγαλύτερος επιβατικός λιμένας της χώρας.

Παρόλα αυτά, αξίζει να σημειωθεί ότι στην αναφορά της περιοχής παρέμβασης, ενώ αναφέρεται ο δήμος Πειραιά, δεν τεκμηριώνεται επαρκώς το γιατί δεν περιλαμβάνει και όμορους δήμους όπως το δήμο Κερατσινίου, Περάματος κλπ, που ανήκουν στη χωρική ενότητα της Π.Ε Πειραιά σύμφωνα με το ΡΣΑ.

Ολοκληρωμένος χαρακτήρας στρατηγικής

Τα στοιχεία αναφορικά με την υφιστάμενη κατάσταση και δραστηριότητες της περιοχής παρέμβασης αναφορικά με τον τουρισμό, πολιτισμό, τους τομείς της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης και σε άλλους τομείς προκύπτουν από επίσημες πηγές όπως η ΕΛΣΤΑΤ, το ΣΟΑΠ, το επιχειρησιακό σχέδιο του δήμου Πειραιά και το Βιομηχανικό Επιμελητήριο Πειραιά. Η προτεραιότητα των αναγκών στις Δ.Ε του Πειραιά έγινε μέσω πολυκριτηριακής ανάλυσης και αποτελεί μέρος του Πιλοτικού Σχεδίου Αστικής Αναζωγόνησης του Δήμου Πειραιά 2010-2020. Ενώ αναφέρεται ρητά ο στρατηγικός στόχος στο σχέδιο υποβολής, δηλαδή η αλλαγή της φυσιογνωμίας της πόλης και η ανάδειξη του Πειραιά ως Επιχειρηματικού, Τουριστικού, Πολιτιστικού, Ναυτιλιακού και Εμπορικού Προορισμού Διεθνούς Αναγνωρισιμότητας και Εμβέλειας, με Περιβαλλοντική και Κοινωνική Προστιθέμενη Αξία για τους κατοίκους, τους εργαζόμενους και τους επισκέπτες, δεν γίνεται σαφής αναφορά στο όραμα που έχει επιλεγεί για την περιοχή παρέμβασης.

Στη βάση των στοιχείων που αφορούν τόσο την υφιστάμενη κατάσταση κι άρα τις ανάγκες/προκλήσεις κάθε περιοχής, προέκυψαν συγκεκριμένοι στρατηγικοί στόχοι που εντάσσονται σε συγκεκριμένους άξονες προτεραιότητας, οι οποίοι και αντιστοιχίζονται σαφώς. Για κάθε κατηγορία ειδικών στόχων παρουσιάζονται συγκεκριμένες παρεμβάσεις, που αποτελούν μέρος της ΕΠ Αττικής 2014-2020. Περαιτέρω, υπάρχει αντιστοιχία κάθε παρέμβασης με συγκεκριμένους δείκτες εκροών-αποτελεσμάτων από τους ενδεδειγμένους. Ενώ αναφέρονται οι συνέργειες με

άλλα προγράμματα, η ανάλυση θα μπορούσε να υποστηριχθεί μέσω πινάκων και περισσότερων πληροφοριών αναφορικά με τη συσχέτισή τους.

Τεκμηρίωση

Ως προς την τεκμηρίωση, ενώ τα δεδομένα προκύπτουν από επίσημες πηγές, δεν περιλαμβάνονται προβλέψεις αναφορικά με την πορεία των μεταβλητών για τα επόμενα έτη. Ενώ η τεκμηρίωση είναι σαφής σχετικά με την υφιστάμενη κατάσταση που αναδεικνύει την αναγκαιότητα της άμεσης παρέμβασης αλλά και την υψηλή προτεραιότητα της παρέμβασης, η τεκμηρίωση ενέχει βελτιώσεις ως προς τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για τα στοιχεία που προκύπτουν από το επιχειρησιακό πρόγραμμα του δήμου Πειραιά, καθώς είναι στοιχείο που αποτελεί μία απαίτηση για την πληρότητα της αίτησης.

Ρεαλιστικότητα-Ωριμότητα

Ως προς τη ρεαλιστικότητα του χρονοδιαγράμματος, φαίνεται πως οι δράσεις που στοχεύουν ιδιαίτερα στην αστική αναβάθμιση και την κοινωνική συνοχή υπολογίζεται πως θα διαρκέσουν μέχρι και το 2023. Δεδομένων των δράσεων που επηρεάζονται και από τον οικονομικό κύκλο κι άρα την ευχέρεια παρεμβάσεων κοινωνικής υφής το χρονοδιάγραμμα αυτό είναι ρεαλιστικό. Ως προς τη χρηματοδότηση των δράσεων, η εκτίμηση της δαπάνης για κάθε δράση είναι ρεαλιστική, καθώς προκύπτει ως αποτέλεσμα χρηματοδότησης από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ. Ως προς την ωριμότητα των παρεμβάσεων, αυτές χαρακτηρίζονται ως υψηλής ή και μέσης ωριμότητας και κατά συνέπεια απαιτούνται ενέργειες και πόροι ωρίμανσης.

3.3.5 Πρόταση Π.Ε Νοτίου Τομέα Αθηνών

Χωρικότητα

Το στοιχείο της χωρικότητας στην πρόταση αυτή είναι ευκρινές, καθώς τεκμηριώνεται στη βάση του ΡΣΑ, που εκτιμά ότι στην περιοχή παρέμβασης και συγκεκριμένα στους δήμους Καλλιθέας, Παλαιού Φαλήρου και Αλίμου εντοπίζονται πόλοι διεθνούς κι εθνικής εμβέλειας στο Δήμο Καλλιθέας (Μητροπολιτικό Πάρκο Φαληρικού Όρμου και Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταυρός Νιάρχος, με πολιτιστικές εγκαταστάσεις διεθνούς εμβέλειας , Εθνική Λυρική Σκηνή και Εθνική Βιβλιοθήκη), στο Δήμο Παλαιού Φαλήρου (Μητροπολιτικό Πάρκο Φαληρικού Όρμου, με πολιτιστική εγκατάσταση διεθνούς εμβέλειας το Συνεδριακό - Πολιτιστικό Κέντρο) και στο δήμο Αλίμου (η περιοχή ανάπτυξης του Ελληνικού καταλαμβάνει τμήμα του Δήμου Αλίμου, στο νότιο άκρο του). Περιλαμβάνει επίσης κεντρικούς άξονες του

πολεοδομικού συγκροτήματος, τμήμα δηλαδή της Λ. Ποσειδώνος και Λ. Συγγρού (δήμοι Καλλιθέας, Παλαιού Φαλήρου), τον Άξονα Μητροπολιτικής ακτινοβολίας, το θαλάσσιο μέτωπο δηλαδή της Λ. Ποσειδώνος που περιλαμβάνει και τους τρεις δήμους, και τον αναπτυξιακό άξονα ενδοπεριφερειακής σημασίας, τμήμα δηλαδή της Λ. Βουλιαγμένης που βρίσκεται εντός του δήμου Αλίμου.

Συνολικά, το έντυπο τεκμηριώνει επαρκώς την οργανική σύνδεση εντός της περιοχής παρέμβασης εξαιτίας συνεργιών που αναπτύσσονται και σχετίζονται με δραστηριότητες όπως ο τουρισμός, η εστίαση και αναψυχή, ο αθλητισμός, ο πολιτισμός, αλλά και οι κατασκευές-ενέργεια.

Ολοκληρωμένος χαρακτήρας στρατηγικής

Το όραμα έτσι όπως περιγράφεται στο έντυπο υποβολής, είναι η ανάπτυξη δικτύου τουρισμού-πολιτισμού στην περιοχή παρέμβασης. Στη βάση αυτή, ο στρατηγικός στόχος είναι η αειφόρος ανάπτυξη της περιοχής παρέμβασης και η διάχυση αυτών των ωφελειών κατά το μέγιστο δυνατό βαθμό. Η τεκμηρίωση του ολοκληρωμένου χαρακτήρα της στρατηγικής στο έντυπο φαίνεται πως γίνεται με διαφορετικά κριτήρια από αυτά που ορίζει ο οδηγός, καθώς γίνεται αναφορά στον οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό της χαρακτήρα. Παρόλα αυτά, δεν προκύπτει άμεση διασύνδεση του τίτλου της πρότασης που εστιάζει στη μουσική και ιστορία των δρόμων με τον ολοκληρωμένο χαρακτήρα της στρατηγικής. Κατά συνέπεια, ενώ οι παρεμβάσεις που προτείνονται έχουν άμεση σύνδεση με το όραμα και το στρατηγικό στόχο, δεν προκύπτει η σύνδεσή τους με τον τίτλο της πρότασης. Η λογική που παρουσιάζεται αναφορικά με την αντιστοίχιση των αξόνων προτεραιότητας, ειδικών στόχων, παρεμβάσεων, εκροών και αποτελεσμάτων στη βάση των αναγκών και προκλήσεων της περιοχής παρέμβασης, πράγματι ακολουθεί τον ολοκληρωμένο χαρακτήρα της στρατηγικής που είναι το ζητούμενο, αλλά δεν τεκμηριώνεται επαρκώς, παρά μόνο στο πλαίσιο της ανάδειξης του πολιτιστικού προϊόντος της περιοχής με την καθιέρωση του θεσμού «Street Opera». Επιπλέον, στον ολοκληρωμένο χαρακτήρα της στρατηγικής εντάσσονται οι δράσεις με υψηλή προτεραιότητα. Εντούτοις, στις παρεμβάσεις αυτές περιλαμβάνονται και δράσεις με χαμηλή προτεραιότητα.

Τεκμηρίωση

Η τεκμηρίωση αναφορικά με την οργανική σύνδεση των περιοχών παρέμβασης είναι επαρκής, δεδομένου ότι αποτελεί αποτέλεσμα γεωγραφικής ανάλυσης και προκύπτει

από το ΡΣΑ. Τα στοιχεία αναφορικά με τις δυνατότητες της περιοχής προκύπτουν από το The Boston Consulting Group και δεν έχουν υποστεί επεξεργασία. Δεν αναφέρεται η μεθοδολογία συλλογής των δεδομένων αυτών, ενώ δεν αποτελεί επίσημη πηγή δεδομένων. Παρόλα αυτά, τα στοιχεία αναφορικά με τις δραστηριότητες της περιοχής προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ κι άρα τεκμηριώνεται επαρκώς η υφιστάμενη κατάσταση της περιοχής παρέμβασης. Βάσει αυτής της ανάλυσης, προέκυψαν και οι ανάγκες/προκλήσεις της περιοχής στις οποίες και στηρίχθηκε η λογική της παρέμβασης. Αναλύεται επίσης επαρκώς η διασύνδεση της ΟΧΕ με άλλα προγράμματα για κάθε άξονα προτεραιότητας ξεχωριστά. Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί πως στο εν λόγω έντυπο δεν εντοπίζονται αναλυτικά δελτία παρεμβάσεων, που βοηθούν στην τεκμηρίωσή τους.

Ρεαλιστικότητα-Ωριμότητα

Το χρονοδιάγραμμα που παρατίθεται είναι ρεαλιστικό ως προς την υλοποίησή του, δεδομένου ότι δράσεις όπως αναβάθμιση της ποιότητας ζωής ή ενίσχυση της δια βίου μάθησης αναμένεται να επεκταθούν πέρα από την τριετία. Εν γένει, το χρονοδιάγραμμα που περιλαμβάνει και τη χρηματοδότηση κάθε δράσης, καταρτίστηκε με βάση συγκεκριμένες παραδοχές αναφορικά με την ωριμότητά τους και τη χρονική τους αλληλουχία και έτσι τεκμηριώνεται η ρεαλιστικότητά τους. Ως προς την ωριμότητα των δράσεων, οι παρεμβάσεις όπως αναφέρονται χαρακτηρίζονται στην πλειονότητά τους ως υψηλής ωριμότητας, αλλά δεν εκλείπουν και οι παρεμβάσεις χαμηλής ωριμότητας.

3.4 Παραδείγματα ΟΧΕ σε άλλες χώρες της ΕΕ

Σε αυτό το υποκεφάλαιο θα γίνει μία σύντομη παρουσίαση τριών ΟΧΕ όπως εφαρμόστηκαν σε 3 άλλες χώρες της ΕΕ και συγκεκριμένα στην Φινλανδία, στο Βέλγιο και στην Πολωνία. Δεν θα γίνει αξιολόγηση όπως πραγματοποιήθηκε παραπάνω καθώς τα στοιχεία είναι ανεπαρκή και μπορεί να διατυπωθούν εσφαλμένα συμπεράσματα.

3.4.1 Η ΟΧΕ στο Λιμβούργο

Η ΟΧΕ του Λιμβούργου είναι μία από τις τρεις προτεινόμενες στρατηγικές ΟΧΕ της Φλάνδρας¹⁵. Καλύπτει όλη την επαρχία του Λιμβούργου στο βορειοανατολικό τμήμα του Βελγίου (Εικόνα 1).

Εικόνα 1. Ο Χάρτης της επαρχίας του Λιμβούργου.

¹⁵ Ολλανδόφωνο Βέλγιο.

Πηγή: Άρθρο: Versatility and Ambiguity: First Experiences with the Integrated Territorial Investment Tool, 2014

Η επαρχία έχει ένα μικτό αστικό-αγροτικό χαρακτήρα με συνολικό πληθυσμό περίπου 850.000 κατοίκων και μερικές πόλεις μεσαίου μεγέθους, από τις οποίες η Γκενκ και η Χάσελτ είναι οι μεγαλύτερες.

Η εφαρμογή ΟΧΕ προέκυψε ύστερα από την ανακοίνωση τον Οκτώβριο του 2012 ότι ο κατασκευαστής αυτοκινήτων Ford σκόπευε να κλείσει το εργοστάσιό του στο Genk στα τέλη του 2014, αυτό θα προκαλούσε αυξανόμενες προκλήσεις στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στην οικονομική ευημερία της περιοχής και θα είχε σημαντικό αντίκτυπο στον οικονομικό ιστό και τις κοινωνικές δομές του Λιμβούργου.

Οι προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η περιοχή του Λιμβούργου μέσα από την εφαρμογή της ΟΧΕ είναι η πίεση που υφίστανται η απασχόληση και η ευημερία, τις ανάγκες της αγοράς εργασίας σε σχέση με την υφιστάμενη συγκέντρωση ταλέντων, την έλλειψη καινοτομίας, επιχειρηματικού πνεύματος και του εξαγωγικού προσανατολισμού, τη δυσμενή προσβασιμότητα (οδική / υδάτινη / σιδηροδρομική) και την έλλειψη χρηματοδότησης από επιχειρήσεις.

Έτσι, η φλαμανδική κυβέρνηση ίδρυσε συμβούλιο εμπειρογνομόνων για την εκπόνηση ενός στρατηγικού σχεδίου δράσης για την περιοχή (Strategisch Actieplan voor Limburg in het Kwadraat - SALK) το οποίο περιλάμβανε βραχυπρόθεσμες, μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες προτάσεις για την ενίσχυση της οικονομικής

ανάκαμψης και τη στήριξη της βιώσιμης δημιουργίας θέσεων απασχόλησης¹⁶. Συνολικά θα διατεθούν 71 εκατ. Ευρώ από την ΕΕ, εκ των οποίων τα 45,2 εκατ. Ευρώ προέρχονται το ΕΤΠΑ και τα 26,7 εκατ. Ευρώ από το ΕΚΤ. Ο συνδυασμός των πόρων του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ αναμένεται να οδηγήσει σε αυξημένη μόχλευση. Η φλαμανδική κυβέρνηση παρέχει το ίδιο ποσό για τη συγχρηματοδότηση των επιλεγμένων πρωτοβουλιών.

Η φλαμανδική κυβέρνηση αποφάσισε να χρησιμοποιήσει το εργαλείο ΟΧΕ για τη διοχέτευση της κοινοτικής χρηματοδότησης και τη διασφάλιση στενού συντονισμού με τη στρατηγική SALK. Οι ενέργειες που εντοπίστηκαν στο SALK περιλαμβάνουν βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα μέτρα. Οι ενέργειες που εκτίθενται στο SALK, οι οποίες συνάδουν με τους θεματικούς στόχους του φλαμανδικού προγράμματος ΕΤΠΑ και ΕΚΤ, μπορούν να υποστηριχθούν μέσω της ΟΧΕ. Οι πόροι του ΕΤΠΑ θα χρησιμοποιηθούν για την υποστήριξη πρωτοβουλιών στο πλαίσιο του SALK στους τομείς: Βιομηχανίας, ενέργειας και πάρκων τεχνολογίας, τεχνολογίας και επιστήμης, της δημιουργικής βιομηχανίας, των κατασκευών, της υγειονομικής περίθαλψης, του ελεύθερου χρόνου και της επιχειρηματικότητας.

Όσον αφορά τη διακυβέρνηση, η Επαρχιακή Τεχνική Επιτροπή Limburg, σε συνεργασία με τους φορείς της Taskforce Limburg, θα προετοιμάσει, θα υλοποιήσει και θα παρακολουθήσει τα έργα στο πλαίσιο του SALK. Οι αιτήσεις έργων του ΕΤΠΑ θα ακολουθήσουν τις κύριες διαδικασίες του ΕΠ όσον αφορά την υποβολή και την επιλογή. Η επιτροπή παρακολούθησης είναι υπεύθυνη για την τελική έγκριση του έργου. Η διαχειριστική αρχή θα έρχεται σε επαφή με τους τοπικούς παράγοντες, αλλά θα παραμένει υπεύθυνη για την έναρξη των προσκλήσεων έργων και τον έλεγχο της επιλεξιμότητας. Ο συντονισμός μεταξύ των αρχών διαχείρισης του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ θα πραγματοποιηθεί μέσω ενός ετήσιου φόρουμ υψηλού επιπέδου, στο οποίο θα συμμετέχουν όλοι οι εταίροι.

Η στρατηγική SALK, που αποτελεί τη βάση για την ΟΧΕ του Λιμβούργου, επικεντρώνεται στην οικονομική ανάκαμψη μιας περιοχής, η οποία στο φλαμανδικό πλαίσιο είναι λιγότερο ανεπτυγμένη και αντιμετωπίζει ορισμένες διαρθρωτικές οικονομικές προκλήσεις. Ωστόσο, επειδή οι ενέργειες που εντοπίστηκαν στη στρατηγική SALK ξεπερνούν την ΟΧΕ και προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η ΟΧΕ

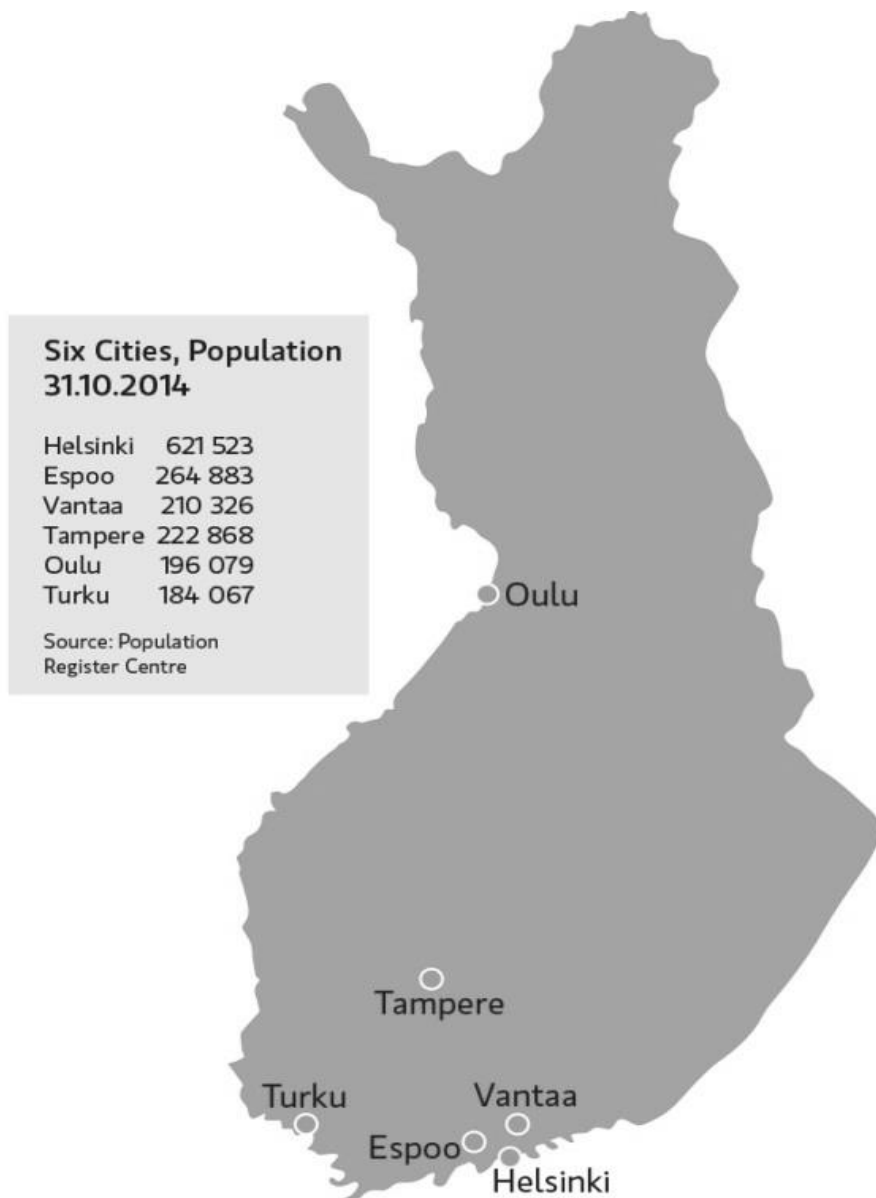
¹⁶ Το σχέδιο υποβλήθηκε στο φλαμανδικό κοινοβούλιο το Φεβρουάριο του 2013.

θα χρηματοδοτεί μόνο τις ενέργειες που είναι σύμφωνες με το φλαμανδικό ΕΠ ΕΤΠΑ, η διατύπωση των προσκλήσεων και των αποφάσεων για την επιλογή των σχεδίων λαμβάνεται κεντρικά. Ωστόσο, υπάρχει στενή επαφή μεταξύ της διαχειριστικής αρχής και των επαρχιακών αρχών σε όλη την εφαρμογή.

3.4.2 Η ΟΧΕ των 6 Πόλεων στη Φινλανδία (6 Aika)

6 Aika αναφέρεται στην ΟΧΕ Φινλανδία Έξι Πόλεων και αντιπροσωπεύει ανοικτές και έξυπνες υπηρεσίες σε ένα δίκτυο πόλης. Η Φινλανδία θα εφαρμόσει μια ενιαία στρατηγική ΟΧΕ που θα καλύπτει τις έξι μεγαλύτερες πόλεις της χώρας: Ελσίνκι, Έσποο, Βάνταα, Όουλου, Τάμπερε και Τούρκου. Οι έξι αυτές πόλεις αντιπροσωπεύουν το 30% του συνολικού πληθυσμού της Φινλανδίας και είναι τα κύρια κέντρα έρευνας, ανάπτυξης και καινοτομίας στη χώρα.

Εικόνα 2. Ο Χάρτης της Φινλανδίας της ΟΧΕ 6 Πόλεων

Πηγή: Άρθρο: Versatility and Ambiguity: First Experiences with the Integrated Territorial Investment Tool, 2014

Η στρατηγική εστιάζει στις ανοιχτές πλατφόρμες καινοτομίας, προκειμένου να καταστεί δυνατή η δημιουργία και η δοκιμή νέων προϊόντων και υπηρεσιών σε αστικά περιβάλλοντα και πλατφόρμες καινοτομίας, χρησιμοποιώντας για παράδειγμα νέους τύπους διαδικασιών προμηθειών, στα ανοιχτά δεδομένα και τις διεπαφές παρέχοντας βοήθεια στις πόλεις ώστε να ανοίξουν τις τράπεζες δεδομένων τους (π.χ. δεδομένα για το περιβάλλον, τη μεταφορά, την οικονομία και τα στατιστικά στοιχεία) και στην ανοικτή συμμετοχή μέσω της δημιουργίας ευκαιριών για την ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών.

Η στρατηγική OXE "Οι έξι πόλεις - ανοιχτές και έξυπνες υπηρεσίες" διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην εγχώρια αγορά, καθώς στη Φινλανδία, είναι

ιδιαίτερα σημαντικό το δίκτυο των πόλεων να συνεργαστεί λόγω του σχετικά μικρού μεγέθους του πληθυσμού. Ένα άλλο βασικό πλεονέκτημα της ΟΧΕ είναι ότι επιτρέπει την ενσωμάτωση πολλαπλών κεφαλαίων. Εκτός από την προβλεπόμενη χρηματοδότηση, υπάρχει δυνατότητα διοχέτευσης περαιτέρω χρηματοδότησης από τα κυριότερα προγράμματα για την εφαρμογή τους.

Η στρατηγική για την ΟΧΕ των έξι πόλεων είναι μια στρατηγική αστικής ανάπτυξης, αναπτύχθηκε από τις πόλεις με βάση τις δικές τους ολοκληρωμένες στρατηγικές, εγκρίθηκε από το Υπουργείο Απασχόλησης και Οικονομίας. Οι κοινές προκλήσεις για τις έξι πόλεις είναι η ανάπτυξη καλύτερων υπηρεσιών, η προώθηση της ανταγωνιστικότητας και η ύπαρξη ανοικτών και βιώσιμων λειτουργικών μοντέλων. Ο πρωταρχικός στόχος της στρατηγικής ΟΧΕ είναι να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα της Φινλανδίας χρησιμοποιώντας τις μεγαλύτερες πόλεις ως αναπτυξιακούς και δοκιμαστικούς λόγους καινοτομίας.

Η στρατηγική δεν είναι συγκεκριμένη για τον κλάδο, αλλά προσφέρει νέες ευκαιρίες, για παράδειγμα, στις επιχειρήσεις ΤΠΕ, στον τομέα της ασφάλειας, στις εταιρείες παροχής υπηρεσιών βάσει τοποθεσίας, στους κατασκευαστές τεχνολογιών αισθητήρων, στους κατασκευαστές υπηρεσιών μεταφορών, στις λύσεις καθαρού και οικολογικού τεχνολογικού, άλλους δημιουργικούς τομείς καθώς και σε διάφορους τομείς υπηρεσιών.

Η προβλεπόμενη χρηματοδότηση του ΕΤΠΑ για την ΟΧΕ είναι 39,46 εκατ. Ευρώ. Δεν προβλέπεται χρηματοδότηση από το ΕΚΤ.

Αντίθετα, οι αποφάσεις για τη χρηματοδότηση του ΕΚΤ θα ληφθούν από τις περιφερειακές επιτροπές διαχείρισης στις επιμέρους περιφέρειες ως μέρος της εφαρμογής των περιφερειακών στρατηγικών τους προγραμμάτων.

Η Υπηρεσία Στρατηγικής Έξι Πόλεων είναι υπεύθυνη για τις επιχειρησιακές πτυχές της ΟΧΕ, συγκεκριμένα υποστηρίζοντας τη διαχείριση και την εφαρμογή της στρατηγικής.

Στα πλαίσια των μεμονωμένων πόλεων, οι δραστηριότητες των ΟΧΕ συντονίζονται μεταξύ ενός εκπροσώπου της ομάδας διαχείρισης, της διευθύνουσας ομάδας και του συντονιστή του γραφείου των έξι πόλεων. Κάθε πόλη είναι υπεύθυνη για τη διοργάνωση των δραστηριοτήτων της σύμφωνα με το οικείο οργανωτικό μοντέλο της.

Να τονίσουμε ότι στη Φινλανδία οι χωριστές διοικήσεις έχουν εμπειρία με εδαφικές προσεγγίσεις, αλλά η προσέγγιση του δικτύου πόλεων είναι καινοφανής.

3.4.3 Η ΟΧΕ στην Πολωνία

Χαρακτηριστικό φαινόμενο στις πόλεις της Πολωνίας σήμερα, είναι η έντονη προαστικοποίηση¹⁷ (Jacuniak-Suda, Knieling, & Obersteg, 2013). Το φαινόμενο αυτό είναι ιδιαίτερα έντονο στις μεγάλες πρωτεύουσες, όπως η Βαρσοβία, Βρότσλαβ και η Κρακοβία¹⁸. Τρεις είναι οι λόγοι που ωθούν το πολωνικό λαό να μεταφέρουν τις κατοικίες τους στα προάστια: η ελκυστική φυσική κληρονομιά, ένα φθηνότερο κόστος γης και μια ευκολότερη διαδικασία για την απόκτηση οικοδομικής άδειας και η παρουσία των μέσων μαζικής μεταφοράς (Kaczmarek & Ryder, 2015).

Η κακή διαθεσιμότητα υπηρεσιών στις προαστιακές περιοχές της Πολωνίας και η υψηλή ζήτηση για εξυπηρέτηση των νέων προαστιακών κατοίκων οδήγησαν σε ισχυρές λειτουργικές συνδέσεις μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών (Kaczmarek & Ryder, 2015).

Η διαδικασία της προαστικοποίησης δημιουργεί πράγματι δύο βασικά ζητήματα, ένα που σχετίζεται με τη φυσική ανάπτυξη των πόλεων, το άλλο σχετίζεται με το διοικητικό χάσμα και την απουσία λειτουργικής οντότητας στην πολιτική σκηνή. Η φυσική επέκταση των πόλεων δεν αποτελεί πρόβλημα καθαυτό, ωστόσο, στην περίπτωση της Πολωνίας, η ανάπτυξη αυτή είναι εντελώς ανεξέλεγκτη, κυρίως λόγω της έλλειψης χωροταξικού σχεδιασμού.

Η κυβέρνηση αποφάσισε να χρησιμοποιήσει τα κεφάλαια ΕΔΤΕ προκειμένου να προωθήσει μια μεγαλύτερη μητροπολιτική συνεργασία στις κύριες πρωτεύουσες. Σήμερα, η λειτουργία της πολωνικής και περιφερειακής δημόσιας διοίκησης εξαρτάται αυστηρά από την εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής συνοχής και των κοινών γεωργικών πολιτικών, ιδίως όσον αφορά τη χρήση των κεφαλαίων των ΕΔΤΕ.

Στην Πολωνία, οι ΟΧΕ θα χρησιμοποιηθούν για την υλοποίηση της Ολοκληρωμένης Αειφόρου Αστικής Ανάπτυξης (ΟΑΑΑ) και ως μέρος των 16 περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων. Οι ΟΧΕ θα υποστηριχθούν τόσο από το ΕΤΠΑ (5,4%) όσο και από το ΕΚΤ (2,4%). Μπορεί να χρηματοδοτηθεί εντός δύο

¹⁷ Σύμφωνα με τον Kaczmarek (2013) το φαινόμενο αυτό ξεκίνησε στις αρχές του 21ου αιώνα. Την περίοδο μεταξύ του 1940 έως τη δεκαετία του 1990, η Πολωνία εμφάνισε ισχυρή αστικοποίηση, η οποία οδήγησε σε αύξηση του αστικού πληθυσμού από 37% σε περισσότερο από 60%.

¹⁸ Σύμφωνα με τον Di Bernardino (2012) κατά την περίοδο 2002-2011, οι πόλεις στην Πολωνία έχασαν πάνω από 200.000 κατοίκους, ενώ οι αγροτικές περιοχές κέρδισαν περισσότερους από 485.000 κατοίκους.

τουλάχιστον αξόνων προτεραιότητας που ανήκουν στα δύο διαφορετικά ταμεία, ενώ επιπλέον κονδύλια θα διοχετευθούν από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές και Περιβάλλον 2014-2020 και το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανατολικής Πολωνίας 2014-2020. , περίπου το 9% των πόρων του ΕΤΠΑ θα δαπανηθεί για την ΟΑΑΑ (Διπλωματική Εργασία Pier Paolo Saraceno, 2016).

Οι ΟΧΕ θα εφαρμοστούν τόσο στο περιφερειακό κεφάλαιο και στις λειτουργικές τους περιοχές όσο και στο υπο-περιφερειακό επίπεδο.

Το κύριο πεδίο εφαρμογής της πρωτοβουλίας ΟΧΕ είναι η αύξηση της συμμετοχής των τοπικών αρχών στη διαδικασία υλοποίησης των Διαρθρωτικών Ταμείων , όχι μόνο ως δικαιούχοι αλλά ως ενεργοί φορείς. Επιπλέον, οι ΟΧΕ θεωρήθηκαν ως το καταλληλότερο μέσο που μπορεί να οδηγήσει στην ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών και να επιδιώξει κοινούς στόχους σε μητροπολιτικό επίπεδο.

Η εφαρμογή των ΟΧΕ στην Πολωνία οδήγησε στη θεσμοθέτηση της συνεργασίας μεταξύ των κύριων πρωτευουσών και των γύρω δήμων, η οποία απείλησε έμμεσα το λειτουργικό χαρακτήρα του εργαλείου καθώς ο προσδιορισμός των περιοχών παρέμβασης υπήρξε μια ιδιαίτερα πολιτικοποιημένη διαδικασία, η οποία σχετίζεται άμεσα με τη δυσκολία της διαδημοτικής συνεργασίας στην Πολωνία (Διπλωματική Εργασία Pier Paolo Saraceno, 2016).

Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη τον ρόλο που διαδραμάτισαν οι ΟΧΕ στην αύξηση της ικανότητας διακυβέρνησης της αγροτικής-αστικής περιοχής της Πολωνίας, έχει αποδειχθεί ότι οι ενδιαφερόμενοι φορείς αναγνωρίζουν ευρέως την προστιθέμενη αξία που έφερε το μέσο αυτό. Στην ανάπτυξη της στρατηγικής των ΟΧΕ συνέλαβαν εμπειρογνώμονες, πανεπιστήμια, ΜΚΟ και άλλοι ενδιαφερόμενοι φορείς και λήφθηκαν υπόψη τόσο οι αγροτικές όσο και οι αστικές ανάγκες.

Οι ΟΧΕ της Πολωνίας συνδέονται εξαιρετικά με το περιφερειακό επιχειρησιακό πρόγραμμα της, καθώς οι επενδύσεις προτεραιότητας που έχουν επιβληθεί από τις διαχειριστικές αρχές αφορούν τους θεματικούς στόχους του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος.

Περαιτέρω, το επίπεδο ολοκλήρωσης των έργων είναι αμφισβητήσιμο και πολλοί αναφέρονται στο φόβο ότι η στρατηγική των ΟΧΕ θα μεταφραστεί σε ξεχωριστές επενδύσεις, κάτι που είναι δύσκολο να εκτιμηθεί αντικειμενικά καθώς πρόκειται για πολύ πρώιμο στάδιο της υλοποίησης των έργων των ΟΧΕ.

Συμπερασματικά, να ειπωθεί ότι οι ΟΧΕ με τις επίσημες και αυστηρές απαιτήσεις εφαρμογής τους έχουν επηρεάσει την ικανότητα διακυβέρνησης και την ολοκληρωμένη προσέγγιση των αγροτικών-αστικών περιοχών. Ειδικότερα, η δημιουργία ενός επίσημου ενδιάμεσου φορέα, με καθήκον εκπλήρωσης ορισμένων καθηκόντων, έχει κάνει τις πόλεις να αναλαμβάνουν την ευθύνη για την ανάπτυξή τους και έτσι τους οδήγησε να σκεφτούν την ανάγκη συνεργασίας και ολοκλήρωσης. Ωστόσο, σε ορισμένες περιοχές, μια τέτοια θεσμοθέτηση έχει οδηγήσει στη συγκέντρωση της εξουσίας λήψης αποφάσεων στην πρωτεύουσα, η οποία δεν εξασφαλίζει ένα συνεργατικό πλεονέκτημα για την αγροτική-αστική περιοχή στο σύνολό της (Διπλωματική Εργασία Pier Paolo Saraceno, 2016).

Κεφάλαιο 4: Συμπεράσματα

Οι ολοκληρωμένες προσεγγίσεις αστικής ανάπτυξης προωθούνται ως κατεύθυνση πολιτικής της ΕΕ μετά την εφαρμογή σχετικών πρωτοβουλιών που αναδεικνύουν την αναγκαιότητα της πολυτομεακής χωρικής παρέμβασης για την αντιμετώπιση των πολυσχιδών προβλημάτων περιοχών με αναπτυξιακή υστέρηση. Η ενσωμάτωση της προσέγγισης κατά την τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο αποτελεί ένδειξη Κοινοτικού ενδιαφέροντος για τα θέματα του χώρου προς την κατεύθυνση που προέκυψε με τη Συνθήκη της Λισσαβόνας (Ασπρογέρακας Ε., 2016).

Η Ελλάδα υιοθέτησε εγκαίρως την προσέγγιση, σε επίπεδο θεσμικό, ξεκινώντας ωστόσο με μεγάλη καθυστέρηση την εφαρμογή του πλαισίου αυτού. Τα αίτια ίσως σχετίζονται με τη διαχρονική αδυναμία υλοποίησης επιχειρησιακά απαιτητικών αστικών παρεμβάσεων αλλά και με την απουσία προσδιορισμού συγκεκριμένου και ικανού μηχανισμού χρηματοδότησης (Ασπρογέρακας Ε., 2016). Αντιθέτως, το Λιμβούργο διακρίνεται από σημαντική εμπειρία στο παρελθόν όσον αφορά την υποστήριξη ολοκληρωμένων δράσεων με ευρωπαϊκή χρηματοδότηση καθώς επίσης και στην περίπτωση της Φινλανδίας, οι χωριστές διοικήσεις έχουν εμπειρία με εδαφικές προσεγγίσεις, αλλά η προσέγγιση του δικτύου πόλεων ήταν καινοφανής (Arno van der Zwet, 2014).

Οι ΟΧΕ είναι ένα ευέλικτο, αναπτυξιακό εργαλείο με χρηματοδοτικό μηχανισμό που καλύπτουν τόσο προβληματικές περιοχές όσο και περιοχές με αναπτυξιακές δυνατότητες και εστιάζουν σε ενέργειες για τις οποίες προβλέπεται χρηματοδότηση. Στα παραδείγματα που αναφέρθηκαν στα πλαίσια αυτή της εργασίας μπορούμε να διακρίνουμε την εφαρμογή των ΟΧΕ και στις δύο κατηγορίες περιοχών τόσο στην Ελλάδα όσο και σε άλλες χώρες της ΕΕ. Ωστόσο, στην Αττική όλες οι υποβεβλημένες ΟΧΕ, εκτός από την Δυτική Αττική, αναφέρονταν σε περιοχές με ειδική αναπτυξιακή δυναμική καθώς επίσης, και στα παραδείγματα που αφορούσαν ΟΧΕ σε άλλες χώρες της ΕΕ, εκτός από το Λιμβούργο, τόσο η Πολωνία όσο και η Φινλανδία υπέβαλαν προτάσεις ΟΧΕ για περιοχές με αναπτυξιακή δυναμική.

Με βάση τα παραπάνω διακρίνουμε την ακαμψία των προτάσεων της Πολιτικής Συνοχής για την περίοδο 2014-2020, καθώς οι θεματικές προτεραιότητες της περιόδου, αποκλείουν την υποστήριξη περιφερειών από συγκεκριμένες δράσεις (π.χ βασικές υποδομές-μεταφορές), ενισχύοντας νέες περιφερειακές ιεραρχίες που παρουσιάζουν υψηλά επίπεδα οικονομικής ανάπτυξης και οι αναπτυξιακές τους

ανάγκες¹⁹ ταυτίζονται με τις προτεραιότητες αυτές (Κουρτέσης Α. & Αυδίκος Β., 2014).

Μέσα από την ανάλυση δημιουργείται ανησυχία σχετικά με τη θεσμική και διοικητική ικανότητα, ιδίως επειδή οι αρμοδιότητες για την εφαρμογή των ΟΧΕ μεταβιβάζονται σε τοπικά όργανα τα οποία συχνά διαθέτουν περιορισμένη εμπειρογνωμοσύνη ή πόρους για την υλοποίηση σχεδίων. Επίσης, τα διαφορετικά συστήματα τοπικής αυτοδιοίκησης και ο βαθμός αποκέντρωσης των εξουσιών σε τοπικό επίπεδο των 27 κρατών μελών δεν διαμορφώνουν μια ισότιμη βάση και αφετηρία για την αποτελεσματική λειτουργία μιας κατά τύπους προσέγγισης (Κουρτέσης Α. & Αυδίκος Β., 2014). Ωστόσο, οι ΟΧΕ προσφέρουν μια ευκαιρία για τη δημιουργία θεσμικής και διοικητικής ικανότητας σε τοπικό επίπεδο.

Ένα άλλο σημαντικό συμπέρασμα είναι ότι οι εδαφικές προσεγγίσεις μπορούν να οδηγήσουν σε ανταγωνισμό μεταξύ των εδαφών καθώς οι υποτιθέμενοι περιφραγμένοι προϋπολογισμοί θεωρούνται ελκυστικοί, επιτρέποντας τον μακροπρόθεσμο προγραμματισμό και δίνοντας την εντύπωση μεγαλύτερης αυτονομίας όσον αφορά τον τρόπο κατανομής των κονδυλίων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η πρόταση ΟΧΕ του Βόρειου Τομέα, η οποία κρίθηκε ως ανεπαρκής και κρίθηκε μη επιλέξιμη, γεγονός που δημιούργησε αντιδράσεις και περαιτέρω διευκρινίσεις για τον αποκλεισμό της από την Περιφέρεια Αττικής. Επίσης, η ΟΧΕ του Λιμβούργου ενθάρρυνε και άλλες περιφέρειες να υποβάλλουν προτάσεις χωρίς όμως να υπάρχουν σαφείς δομές διακυβέρνησης και στρατηγικό πλαίσιο όπως στο Λιμβούργο, κάτι που μπορεί να οδηγήσει σε δυσκολίες εφαρμογής (Arno van der Zwet, 2014).

Περαιτέρω, ο σχεδιασμός των δομών διαχείρισης αγνοεί την ενεργοποίηση και συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών πέραν της πρόβλεψης συμβατικών διαδικασιών διαβούλευσης κατά την αρχική κατάρτιση. Δεν προβλέπονται δομές και μηχανισμοί που θα επέτρεπαν την προώθηση του «εκ των κάτω» σχεδιασμού. (Ασπρογέρακας Ε., 2016). Στην περίπτωση της Πολωνίας, λαμβάνοντας υπόψη τον ρόλο που διαδραμάτισαν οι ΟΧΕ στην αύξηση της ικανότητας διακυβέρνησης της αγροτικής-αστικής περιοχής της και στη βελτίωση του τρόπου λειτουργίας της συνεργασίας μεταξύ διαφόρων παραγόντων, αποδείχθηκε ότι οι ενδιαφερόμενοι

¹⁹ Δράσεις Κοινωνικού Ταμείου Συνοχής, δράσεις για αστική ανάπτυξη, εξοικονόμηση και καλύτερη χρήση της ενάργειας κ.λ.π..

φορείς αναγνωρίζουν ευρέως την προστιθέμενη αξία που έφερε το μέσο αυτό, παρόλα αυτά η επιρροή των πρωτευουσών στην καθοδήγηση των διαπραγματεύσεων ήταν φανερή (Διπλωματική Εργασία Pier Paolo Saraceno, 2016).

Ένα από τα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκε για την αξιολόγηση των προτάσεων στο ΕΠ «Αττική 2014-2020» ήταν αυτό της χωρικότητας, κατά πόσο οι περιοχές παρέμβασης εντοπίζονται χωρικά και συνδέονται μεταξύ τους οργανικά. Από τις πέντε προτάσεις που υποβλήθηκαν μόνο δύο προτάσεις πληρούσαν σε μεγάλο ποσοστό το κριτήριο αυτό και αυτές ήταν οι προτάσεις του Δήμου Αθηναίων και του Νότιου Τομέα. Από την άλλη πλευρά, η πρόταση του Βόρειου Τομέα Αθηνών δεν πληρούσε σε καμία περίπτωση το κριτήριο αυτό, αντιθέτως, υπήρχε υπερβολική διάχυση και καμία σαφής σύνδεση των περιοχών παρέμβασης. Στην Πολωνία, ο προσδιορισμός των περιοχών παρέμβασης υπήρξε μια ιδιαίτερα πολιτικοποιημένη διαδικασία γεγονός που ενισχύει την αμφισβήτηση του κριτηρίου χωρικότητας στην περιοχή αυτή.

Περαιτέρω, σύμφωνα με το κριτήριο του ολοκληρωμένου χαρακτήρα της στρατηγικής, παρατηρείται ότι και οι πέντε προτάσεις άλλες σε περισσότερο και άλλες σε μικρότερο βαθμό ικανοποιούν το κριτήριο αυτό. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι στις προτάσεις του Βόρειου Τομέα και του Δυτικού Τομέα Αθηνών παρατηρείται το φαινόμενο των αποσπασματικών δράσεων και της έλλειψης του οριζόντιου χαρακτήρα, δηλαδή κάποιες δράσεις εστιάζονται σε συγκεκριμένες περιοχές χωρίς να έχουν αντίκτυπο σε όλη την περιοχή παρέμβασης. Γενικά, φαίνεται η ολοκληρωμένη προσέγγιση να επηρεάζεται από άλλους παράγοντες, όπως τα χρήματα, τα πολιτικά συμφέροντα, η γραφειοκρατία και η κομματοκρατία.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω προτείνονται κάποιες βελτιωτικές προτάσεις. Η έννοια της Πολιτικής Συνοχής πρέπει να συμβάλλει στη σύσφιξη των σχέσεων των λαών της ΕΕ σε πολιτιστικά πλαίσια και ο πολιτισμός να είναι το βασικό στοιχείο των χωρικών επενδύσεων χωρίς να εξαιρούνται τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά του όρου. Περαιτέρω, απαιτείται θεσμική ευελιξία που να συντείνει στην αριστοποίηση του οριζόντιου και κάθετου συντονισμού. Δεδομένου της αλλαγής των συνθηκών, οι διοικητικές δομές πρέπει να προσαρμόζονται, αναλόγως.

Ακόμη, σημαντικό είναι η ενίσχυση της ενεργής συμμετοχής των πολιτών σε τοπικό επίπεδο όχι μόνο κατά την κατάρτιση των σχεδίων αλλά και κατά την υλοποίηση και την ολοκλήρωση αυτών. Αυτό δύναται να επιτευχθεί μέσω της

κατάλληλης παιδείας και μόρφωσης των πληθυσμών. Από την νοοτροπία των πληθυσμών πρέπει να εξαλειφθεί το αίσθημα του πελατειακού κράτους και της ευνοιοκρατίας και να ενισχυθεί η συμβολή στα κοινά και στην ανάπτυξη του τόπου.

Τέλος, οι αστικές αρχές θα πρέπει να έχουν ολοκληρωμένη και ρεαλιστική εικόνα των περιοχών τους, τα κίνητρα τους για υποβολή προτάσεων σε ανάλογα Προγράμματα να βασίζονται στις πραγματικές ανάγκες τους, να είναι εφαρμόσιμα, αποτελεσματικά και αποδοτικά ώστε να συμβάλλουν πραγματικά στην ανάπτυξη και τη βελτίωση του τόπου τους και όχι απλά να υποβάλλονται προτάσεις με κίνητρο μόνο την απορρόφηση των εκάστοτε πόρων. Στόχος κάθε τόπο πρέπει να είναι η βιώσιμη ανάπτυξή του, η οικονομική και κοινωνική συνοχή του με αποτελέσματα τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα.

Πηγές – Βιβλιογραφία

Πηγές

Άρθρα

Κουρτέσης Α., & Αυδίκος Β. (2014). *Η νέα Πολιτική Οικονομικής, Κοινωνικής και Εδαφικής Συνοχής 2014-2020: Μια πρώτη ανάλυση και κριτική*. Γεωγραφίες Ν° 23 (σελ. 12-13)

Arno van der Zwet. (2014). *Versatility and Ambiguity: First Experiences with the Integrated Territorial Investment Tool*. EStIF 4. (σελ. 1-7)

Ασπρογέρακας Ε. (2016). *Προσεγγίσεις ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων στην Ελλάδα: Εργαλεία και στοιχεία διακυβέρνησης*. Περιοδικό ΑΕΙΧΩΡΟΣ. (σελ.24,25,28,29)

Έντυπα Υποβολής ΟΧΕ

Αναπτυξιακός Σύνδεσμος Δυτικής Αθήνας (ΑΣΔΑ). «Διαδημοτική Εταιρική Σχέση για την Ανάπτυξη της Δυτικής Αθήνας με αξιοποίηση της ΟΧΕ/ΒΑΑ»

Δήμος Αθηναίων. «*Αθήνα 2020: Βιώσιμη ανάπτυξη για τον τουρισμό, τον πολιτισμό, την καινοτομία*».

Δήμος Αμαρουσίου. *Σχέδιο Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΣΒΑΑ) της Π.Ε. Βόρειου Τομέα Αθηνών για την συγκρότηση του «Μητροπολιτικού Επιχειρηματικού και Αναπτυξιακού Πυρήνα» της Περιφέρειας Αττικής*

Δήμος Καλλιθέας. *Η Μουσική και η Ιστορία των Δρόμων*.

Δήμος Πειραιά. *Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΟΧΕ/ΒΑΑ) Πειραιά*.

Ιστοσελίδες

Νέο ΕΣΠΑ: Ποιοι δήμοι και πώς χρηματοδοτούνται από την «Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ)», Ράλλης Γκέκας (Διδάκτωρ Οικονομικών της Τ.Α. ,26/06/2014):

<http://www.localit.gr/archives/63666>.

Πώς μπορεί να επιτευχθεί η Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη, Ράλλης Γκέκας (Διδάκτωρ Οικονομικών της Τ.Α. ,11/07/2014):

<http://www.localit.gr/archives/64536>.

Εγκρίθηκε ΕΣΠΑ 35.24 εκ euro για την «Μουσική και Ιστορία των Δρόμων» των δήμων Καλλιθέας, Π. Φαλήρου και Αλίμου. Κόπηκε ο Πατούλης και διαμαρτύρεται, 12/08/2017:

<http://www.kallitheapress.gr>.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Ανδρέου Γ. και Λιάργκοβας Π. (2007). *Η νέα Πολιτική Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Ελλάδα*. Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση.

Ασπρογέρακας Ε. και Ζαχαρή Β. (χ.χ.). *Η Πολιτική Συνοχής ως πλαίσιο τοπικής ανάπτυξης*. (χ.ε.)

- Αυδίκος Β. και Κουρτέσης Α.. (2014). *Η νέα Πολιτική Οικονομικής, Κοινωνικής και Εδαφικής Συνοχής 2014-2020: Μια πρώτη ανάλυση και κριτική*. Γεωγραφίες Αρ. 23.
- Βενιζέλος Α..(2011). *Η ευρωπαϊκή πολιτική συνοχής την περίοδο 2007-2013 και ο εθνικός στρατηγικός σχεδιασμός : οικοδομώντας την Ευρώπη των σύγχρονων, ελκυστικών και δυναμικών περιφερειών* (Διπλωματική εργασία). Αθήνα. Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.
- Γαβαθά Μ. (2016). *Ο προϋπολογισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Πολιτική Συνοχής: Σύγχρονες Προκλήσεις* (Διπλωματική εργασία). Αθήνα. Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. Ανακτήθηκε από: http://pandemos.panteion.gr/index.php?op=record&type=0&q=%CE%93%CE%B1%CE%B2%CE%B1%CE%B8%CE%AC&page=1&scope=0&lang=el&p_id=iid:16551 (σελ. 32,
- Γιώτη – Παπαδάκη Ο. (2010). *Ευρωπαϊκή Πολιτική Ολοκλήρωση και Πολιτικές Αλληλεγγύης* (Αναθεωρημένη έκδοση). Εκδόσεις Κριτική ΑΕ (σελ.218, 221, 244-245, 248 .
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Ε.Π. Περιφέρειας Αττικής. (2017) *Οδηγός Εφαρμογής : Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης στο Ε.Π. “Αττική” 2014-2020*. Αθήνα (σελ. 3-4, 10-11, 20-22, 69-70, 74-87).
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2012) *Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης*
- Ευρωπαϊκή Ένωση (2008). *Πολιτική Συνοχής της ΕΕ 1998-2008: Επένδυση στο μέλλον της Ευρώπης*. Info regio Panorama. Αριθ. 26. Raphael Goulet, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Περιφερειακής Πολιτικής (σελ. 1-3,8-10, 12, 14, 18-20, 22-23, 25).
- Ευρωπαϊκή Ένωση (2013). *Πολιτική Συνοχής 2014-2020: Ανεβάζοντας Ταχύτητα .* Info regio Panorama. Αριθ. 48. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (σελ. 5, 8, 9) .
- Καγιάρα Κ. (2012). *Η πολιτική συνοχής σε περίοδο οικονομικής κρίσης και οι επιδράσεις της στην Ελλάδα* (Διπλωματική εργασία). Αθήνα. Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.
- Κόνσολας Ν. 1997. *Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική*. Αθήνα. Εκδόσεις Παπαζήση (σελ.292, 300,)
- Παπαδασκαλόπουλος Α. και Χριστοφάκης Μ. (2016). *Περιφερειακός Προγραμματισμός και Αναπτυξιακός Σχεδιασμός*. Αθήνα. Εκδόσεις Παπαζήση (σελ. 103,.
- Πατσάκη Χ. (2012). *Η νέα προγραμματική περίοδος 2014-2020 της Πολιτικής Συνοχής και η σημασία της για την Ελλάδα* (Διπλωματική Εργασία). Πειραιάς. Πανεπιστήμιο Πειραιώς (σελ. 6-7,.
- Πετράκος Γ. και Ψυχάρης Ι. (2004). *Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα*. Εκδόσεις Κριτική ΑΕ (σελ.417, 419,425-427,
- Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας. (2014) *Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης 2014-2020 (ΕΣΠΑ)*. Αθήνα, Γενική Γραμματεία Δημόσιων Επενδύσεων – ΕΣΠΑ (σελ. 163-170).
- Υπουργείο Οικονομίας, Υποδομών Ναυτιλίας και Τουρισμού. (2015). *Εγκύκλιος Σχεδιασμού, υλοποίησης και παρακολούθησης των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ως εργαλείων Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020*. Αθήνα. Γενική Γραμματεία Δημόσιων Επενδύσεων – ΕΣΠΑ (σελ. 2, 5-8, 14-16).

Ξενογλώσση

- Barca F. (2009). *An agenda for a reformed cohesion policy - A place-based approach to meeting European Union challenges and expectations*. Brussels (σελ. 239).
- Di Berardino, C. (2012). *Internal migration and spatial development in Poland: the differences between urban and rural areas*.
- European Commission. (2014). *Investment for jobs and growth-Promoting development and good governance in EU regions and cities-Sixth report on economic, social and territorial cohesion*. Brussels. Lewis Dijkstra, European Commission (σελ. 239)
- Jacuniak-Suda, M., Knieling, J., & Obersteg, A. (2013). *Urban-rural partnerships as a tool of Territorial Cohesion. A conceptual approach derived from interreg IV C urma "Urban-rural partnerships in metropolitan areas". Towards urban-rural partnerships in Poland*, (σελ. 15).
- Kaczmarek, T., & Ryder, A. (2015). *Top-Down and Bottom-Up Metropolitan Integration in Poland Governance in Transition* (σελ. 19-39): Springer.
- Pier Paolo Saraceno. (2016). *The Integrated Territorial Investment (ITI) as a tool for governing the rural-urban linkages: Evidence from Poland*. (Διπλωματική Εργασία). Ολλανδία. Radboud Universiteit, Nijmegen – Σουηδία. Blekinge Institute of Technology (σελ. 30-31, 40-43).

Παραρτήματα Πίνακας Α1

ΚΡΙΤΗΡΙΟ	ΤΡΟΠΟΣ ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΣΗΣ
Ο φορέας υποβολής της πρότασης είναι υποψήφια Αστική Αρχή που συγκροτείται με βάση τα προβλεπόμενα στην προκήρυξη.	ΝΑΙ/ΟΧΙ
Τυπική πληρότητα υποβαλλόμενης πρότασης (Η πρόταση έχει υποβληθεί στα τυποποιημένα έντυπα που προβλέπονται στην προκήρυξη, περιλαμβάνει όλα τα συνοδευτικά έγγραφα που αναφέρονται σε αυτήν και υποβάλλεται μέχρι την προκαθορισμένη ημερομηνία).	ΝΑΙ/ΟΧΙ
Το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης της προτεινόμενης προς συγχρηματοδότηση πρότασης εμπίπτει στα οριζόμενα στην πρόσκληση.	ΝΑΙ/ΟΧΙ
Η πρόταση εμπίπτει στους Θεματικούς Στόχους, τις Επενδυτικές Προτεραιότητες και Ειδικούς στόχους ή/ και στα πεδία παρέμβασης/ δράσεις, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην προκήρυξη και τηρεί τις χρηματοδοτικές βαρύτητες όπως ορίζονται από αυτή.	ΝΑΙ/ΟΧΙ
Ο προϋπολογισμός της πρότασης εμπίπτει εντός των ορίων που τίθενται από την προκήρυξη του έργου	ΝΑΙ/ΟΧΙ
Η πρόταση κρίνεται ως παραδεκτή με βάση τα αναγραφόμενα στην πρόσκληση υποβολής προτάσεων	ΝΑΙ/ΟΧΙ

Πίνακας Α2

Αξιολόγηση των προτάσεων ανά ομάδα κριτηρίων				
Α/Α	Κριτήρια Αξιολόγησης	Συντελεστής στάθμισης	Βαθμολογία	Συνολική βαθμολογία
	Βασικές προϋποθέσεις συμμετοχής (ΝΑΙ/ΟΧΙ)	-	ΝΑΙ / ΟΧΙ	
A	Αξιολόγηση της περιοχής παρέμβασης	30%	0,00	0,00
B	Αξιολόγηση της προτεινόμενης στρατηγικής	30%	0,00	0,00
Γ	Αξιολόγηση του Σχεδίου Δράσης	40%	0,00	0,00
Δ	Αξιολόγηση της επάρκειας της Αστικής Αρχής	-	ΝΑΙ / ΟΧΙ	0,00
ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΓΙΑ ΘΕΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ: Η στρατηγική πρέπει να έχει λάβει θετική αξιολόγηση σε όλες τις βασικές προϋποθέσεις συμμετοχής, θετική αξιολόγηση της επάρκειας της αστικής αρχής και συνολική βαθμολογία μεγαλύτερη ή ίση του 50 ως άθροισμα των κριτηρίων Α, Β, Γ		ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ		0,00

